חוברת

דף השבוע

מסכת נדרים חוברת יב

דף מו

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה חמשה חלקים:

- **א עזר ללימוד הר"ן** – להדגיש החלק שבדברי הר"ן שהם פירוש על הגמ'.
- **ב קושיות פשוטות** – ליישב קושיות פשוטות אשר יתקשה בהם הלומד.
- **ג עומק הדף** – להעמיק קצת בגמ' ובפירוש הר"ן על פי גדולי המפרשים.
- **ד הלכות הדף** – נידונים חשובים בהלכה היוצאים מלימוד הגמ'.
- **ה סוגיית הדף** – בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רכו סעיף ה וטור שו"ע מ"מ סימן קפ:

תוספות

פרק חמישי

השותפין אסורין ליכנס בחצר. דאדריסה קפדי ובפרק חזקת הבתים (דף מ:) מוקמינן ליה כרבי אליעזר דאמר דויתור אסור במודר הנאה: רבי אליעזר ב"י אמר זה מהלך בתוך שלו. דסבר דיש בדירה והאי בדידיה קמהלך והאי בדידיה קמהלך והכי מפרש בפרק שור שנגח את הפרה ומיהו ודאי אסור ליה לשטוח פירות בכל החצר אבל להלך בכולו מותר דאמר בכל דבתא דקמהלך היינו חלקו:

פי' הרא"ש

פרק חמישי

השותפין אסורין ליכנס לחצר. דבחצר קפדי כולי עלמא אדריסה הרגל ואתיא אפילו כרבנן ובחזקת הבתים (דף מ:) אית דמוקי להך כר' אליעזר דאמר ויתור אסור במודר הנאה משום דשותפין לא קפדי אהדדי: רבי אליעזר אומר זה נכנס לתוך שלו כו'. דקסבר יש בדירה והאי מהלך בדידיה [והאי מהלך בדידיה]:

מסורת הש"ס

גמ' a) פיאה לט: כ"ק מ: כ"ב מ: **ר"ן ב)** [ל"ל האסורין (דף ב.)]

הגהות

ר"ן ד"ה ואיכא דמקשו. דהא קיי"ל כשמואל כו'. נראה למתוק מיכות ומתזירין זה לזה ביובל. או ל"ל כר' יוחנן וכן בסמוך:
(רש"ם)

וכדפסיק ר"נ כוותיה בפ' השולח. שם ליתא. ואולי ל"ל בפ' האיש מקדש (מב.):
(רש"ם)

למפרע אלא וכו'. שם בגמב"ן איתא למפרע דהכשתא הוא אלא מאי וכו' וכיון דשותפין כה"ג הוי וכו' ותיכא מיגו ליתא שם וכל"ל:
(תשק שלמה)

שאם תאסור עליו נמצא כו'. נראה ל"ל ואם תאסור כו':
(רש"ם)

ואין אנו מסופקים ג"כ שמא אפילו יראה לזכות בשעה פלוני. כל"ל:
(ר"ש מדעסר)

השותפין ב)שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר ר"א בן יעקב אומר זה נכנס א)לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו ושניהם

השותפין שנדרו הנאה זה מזה. מפרש בגמ' אי בנדרו אי בהדירו מייירי: **אסורים ליכנס לחצר.** בחצר של שניהם דכל חד אסור בדריסת הרגל של חבירו וקא סבר אין בדירה דאימור האי לחלק חבירו עייל והאי לחלק חבירו עייל: **ר"א בן יעקב אומר זה נכנס כו'.** דקסבר יש בדירה: ושניהם

אחד נכנס לחצר משלו הוא והוה ולא משל חבירו כיון שאין הלה יכול לעכב עליו וכ"ל דהיינו טעמייהו דרבנן משום דכיון דאי אפשר לומר דכל חד קני לכוליה חצר קנין הגוף לעולם דאי [דמר לאו דמר] ולא"ל לומר ג"כ דבשעה שמשתמש בו איגלי מילתא למפרע דבשעת קניה קנה לה להאיש שעתא קנין הגוף דאין בדירה אלא כל חד מהנך שותפין יש לו לעולם בחצר זה קנין הגוף דהיינו חלקו וקנין שעבוד בחלקו של חבירו שאין הלה יכול לעכב עליו מן הדין אע"ג דלא קני ליה גופא הלכך קסברי רבנן דאותו קנין שעבוד שיש לו על חלקו של חבירו קונמות מפקיעין אותו ומש"ה אסור דקונמות מפקיעין מידי שעבוד דאיתא בסוף מכילתין ורבי אליעזר בן יעקב פליג עלייהו משום דסבירא ליה דיש בדירה ומש"ה אמרינן דכל שעה ושעה שנכנס לחצר בדנפשיה קא עייל וגוף החצר קנויה לו לגמרי לאותו תשמיש שאינו משתמש בה מקנין שעבוד אלא מקנין הגוף שכל שאני יכול לומר שיש לכל אחד קנין הגוף אין ראוי לומר שיהא קנין שעבוד שאין נקרא קנין שעבוד מה שהוא עומד כן לעולם בעל כרחו של כל אחד מהם ורבנן נמי לא דייני ליה בקנין שעבוד אלא מפני שאי אפשר להם לדונו בקנין הגוף דאין בדירה ובסמוך תראה עוד דעתי בבדירה זו ומכאן נראה לי דאיה ברורה דמשכיר יכול לאסור ביתו על השוכר אע"פ שנתלקו בזה הראשונים וכמו שנכתוב לפניו בסייעתא דשמיא אע"ג דמשכיר מדינא לא מצי לעכובי לאידך אפי' הכי מצי אסר ליה בקונס משום דקונמות מפקיעין מידי שעבוד ומשכיר נמי בקונס מפקיע מידי שעבוד השוכר אפי' היכא שהקדים השוכר דמי שכירותו למשכיר אע"פ שיש שאין סוברין כן כמו שנכתוב לפניו בסייעתא דשמיא דהא הכא אין שותף לריך ליתן דמים לחבירו ואפילו הכי מצי אסר ליה אידך לרבנן מטעמא דכתיבנא דהא בהדירו זה את זה בעיא ולא איפשיטא היא בגמרא כן נראה לי ולפניו נאריך בדין זה בסייעתא דשמיא: **ואיכא** דמקשו כיון דפליגתייהו דרבי אליעזר ורבנן בשם בדירה ואין בדירה היא דהכי אוקמא רבינא בפרק שור שנגח את הפרה (שם דף מא:) היכי פסקינן בגמרא כר' אליעזר בן יעקב דסבירא ליה דיש בדירה והא בפרק משילין (בילה דף לא.) אסיקנא דכי לית ליה לרבי אושעיא בדירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה ואפסיקא הלכתא כר' אושעיא אלמא בדאורייתא אין בדירה וקשיא הלכתא אהלכתא תירץ ר"ת ז"ל דהכא הלכה כר' אליעזר ולא מטעמיה קאמרינן דאיהו סבר דיש בדירה ויתור אסור במודר הנאה ואנן סבירא לן דאין בדירה אבל ויתור סבירא לן דמותר במודר הנאה הלכך נאו בחלר שאין בה דין חלוקה בלבד אייני אלא אפי' יש בה דין חלוקה נמי שרי ולפי פי' זה אם נדרו הנאה בפירוש אפי' מדריסת הרגל אסורין ליכנס לחצר ורבינו יאמק ז"ל לא נראה לו דבריו דלא מסתברא לדמות כמה סתמות שנסתמו במכילתין כמאן דאמר ויתור אסור במודר הנאה וכולה פירקין דלעיל בווותיה אזיל לפיכך תירץ הוא ז"ל דודאי קי"ל כמאן דאמר אפי' בדאורייתא יש בדירה מהא דשמעתין והא דאפסיקא הלכתא כר' אושעיא בפרק משילין ממאי דאמר דבדרבנן יש בדירה בלחוד הוא דאפסיקא הלכתא משום דאיהי היא עיקר פליגתייהו התם וראיה לדבר מדתנן בתמורה בפ' כל ג)הפסולין גבי מחיר כלב וכן שני שותפין אחד נטל עשרה טלאים ואחד נטל תשעה טלאים וכלב א' שעם הכלב כולן מוחרין שכנגד הכלב כולן אסורין ואקשינן עלה בגמרא ונפקול חד כנגד כלב ונשתרו אינך אלמא אפי' בדאורייתא יש בדירה ולא מתוור דודאי בדאורייתא אין בדירה דהא קי"ל כשמואל דאמר (ב"ק ט.) האחין שחלקו לקומות הן ומתזירין [זה לזה ביובל] וכדפסק רב נחמן בווותיה בפרק השולח (גיטין מח.) ונעמא דשמואל משום דקסבר אין בדירה וכדאיתא בהדיא בגיטין בריש פרק כל הגט (דף סה.) והיא דתמורה לא קשיא דלאו אליבא דהלכתא פריך אלא אליבא דמאן דאמר בדאורייתא יש בדירה ובדרך אי אמרת בשלמא קא נסיב לה ודכוותיה בהש"ס טובא וכיון דשותפין מיגו כי האי גוונא הוי תשמישתייהו מהשתא אמרינן כמאן דעייל בדנפשיה הוא ולא משתמש בדאבריה שאם תאסור עליו נמצא זה מוציא אותו מחצירו ואין אדם אוסר נכסי חבירו על בעליהן ובכי האי גוונא אמר התם בגמרא תדע דהא מיבעיא בעיא לה הכא בהדירו דלמא אפילו רבנן מודו ליה לרבי אליעזר בן יעקב משום דכאונסים דמו ולאו כל כמיניה דאסר נכסי חבירו עליו זה לשונו ז"ל ואינו נוח לי דאם איתא מאי ליבעא דאין בדירה ויש בדירה דאמרינן התם בפרק הפרה הרי אין טעמו של רבי אליעזר בן יעקב משום יש בדירה כלל אלא מפני שאתה אומר שמשעה ראשונה כל האחר קנוי לכל אחד מהם לפיכך נראין לי דברים כפשטן דבדירה דהכא בדירה דעלמא אלא משום דהך בדירה עדיפא פסקינן הכא כר"א בן יעקב מיהו הכא נמי אנו צריכין לבדירה דאיגלי מילתא למפרע בבדירה דעלמא משום דליכא למימר אהאי אחר כולה דמר וכולה דמר דאי דמר לאו דמר ואי דמר לאו דמר אלא הכי קאמרינן שותפין הללו בשעה שלקחו האחר על דעת כן לקחוה שבשעה שישתמש בה אחד מהם תהא כולה שלו לתשמיש ולפי שמשעה ראשונה אין אנו יודעין באי זה יום ובאיזו שעה ישתמש בו כל אחד מהם אנו צריכין לבדירה לומר שבכשיו שאחד מהם משתמש בה הוברר הדבר למפרע שמשעה ראשונה קנה אותה כולה לשעה זו וכודאי יכול אדם להקנותה אדם אחד לראובן ואדם אחד לשמעון וכזמן כל אחד ואחד קנוי הוא לו לגמרי דהיינו נכסי לך ואחריך לפלוני אלא משום דהכא אין זמן כל אחד ואחד ידוע לא מהני אלא למאן דאית ליה בדירה דאמרינן דאיגלי מילתא דמשעה ראשונה קנו לזמנים הללו וכי תימא וכיון דבדירה דהכא כבדירה דעלמא דאיגלי השתא מאי דלא הוה ידיע לן בשעת קניה היכי פסקינן כרבי אליעזר בן יעקב כיון דבעלמא סבירא לן דבדאורייתא אין בדירה היינו טעמא משום דבדירה דהכא עדיפא מבדירה דעלמא דהיינו טעמא דאמרינן בעלמא דאין בדירה לפי שאין ראוי שיהא דבר על הספק ולפיכך האומר לסופר כתוב גט לאשתי ולאיזה מהן שארצה אגרש פסול לגרש בו לפי שיש ספק משעה ראשונה בעיקר הגט לשם מי חל וכן נמי אם בא מכס למזרח עדוני למזרח עדוני למערב לא מהני משום דבשעת קניית העירוב לא היה מתברר כלל איזה מהן יקנה ולפיכך כיון דבכל חד מהנך עירובי איכא למימר שמא לא יקנה כלל אע"פ שלאחר מכן יתברר הדבר אין בדירה וכן נמי גבי האחין שחלקו כיון דמשעה ראשונה איכא לספוקי שמא לא יזכה בחלק זה כלל נמצא שהוא ספק גמור משעה ראשונה וכל כיולא בזה אין בדירה אבל הכא עקרו של דבר מתברר משעה ראשונה ומיעוטו לאחר מכן לפי שאף משעה ראשונה אין אנו מסופקין שלא יזכה כל אחד מהם בכל גוף חלר זה ואין אנו מסופקים גם כן שמא אפילו ירצה לזכות פלוני לא יזכה בה שהרי משעה ראשונה אנו יודעין שעתיד כל אחד לזכות בכל גוף חלר זה ושיזכה בו כל שעה שירצה הלכך כיון שעקרו של דבר מתברר מתחלתו ומה שהוא מתברר לאחר מכן שלא נתברר מתחלה אינו אלא מיעוטא דהיינו הזמן שרצה לזכות בגופה של חלר וזכה בה כל כהאי גוונא יש בדירה שאין המיעוט

ושניהם אסורין (ו) **מלהעמיד ריחים ותנור.** לקבוע ריחים ולגדל תרנגולים בתוהה תלר: הכי גרסינן **היה אחד מהם מודר הנאה על חבירו כופין את המודר.** שהדיר את חבירו למכור את חלקו לאחר לרבנן דאמרי אסורים ליכנס לאחר: **היה אחד מן השוק מודר מן**

א. מן הסותפיס לא יכנס: גמ' בנדרו הוא דפליגי. היכא דנדרו שניהם זה מזה דזה אמר לחבירו קונם שאני נהנה לך וזה אומר קונם שאני נהנה לך דעכשיו נדרו זה מזה ממש והתם הוא דקא אמרי רבנן ליכנס לאחר דאיהו עצמו קאסר עליה אבל הדירו זה את זה דכל אחד הדיר את חבירו ואמר קונם שאתה נהנה לי קונם נכסי עליך דתרוייהו אנוסים דכל אחד אסר ליה חבריה שלא מדעתיה התם מודו ליה רבנן לר' אליעזר דזה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו: **או דילמא אפילו בהדירו [זה את זה] נמי פליגי.** דלא שנא אנוסין ול"ש רוצין: **ה"נ מסתברא.** דבנדרו מיירי ובנדרו הוא דפליגי דקתני כופין את המודר: **אי אמרת בשלמא בנדרו.** שנדר שלא יהנה מחבירו להכי כופין דאיהו הוא דאסר לגפשיה: **אלא אי אמרת דהדירו חבירו אמאי כופין אותו.** הא איהו לא פשע דמינס אנס אלא ודאי בנדרו פליגי: **בשיש בה כדי חלוקה.** אלרבע אמות לזה ואלרבע אמות לזה וטעמא דמאן דאסר הואיל ואפשר בחלוקה: **אבל אין בה כדי חלוקה דברי הכל מותר.** דמאי אפשר ליה למיעבד: נדבר

דאדריה אמאי כופין אותו

[א] ושניהם אסורים להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולים היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו לא יכנס לחצר רבי אליעזר בן יעקב אומר [ב] יכול הוא לומר לו לתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך וכופין את הנודר למכור את חלקו היה אחד מן השוק מודר באחד מהם הנאה לא יכנס לחצר רבי אליעזר בן יעקב אומר [ג] יכול לומר לו לתוך של חבירך אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך [ד] המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר אם יש לו בהן תפיסת יד אסור אין לו בהן תפיסת יד מותר [ה] האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס ושדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר [ו] קונם בית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרו לאחר אסור: **גמ' איבעיא** להו בנדרו פליגי הדירו זה את זה מאי מי אמרינן בנדרו הוא דפליגי אבל בהדירו זה את זה מודו ליה רבנן לראב"י דכי אנוסין דמו או דילמא אפילו בהדירו זה את זה פליגי רבנן ת"ש היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו ופליגי רבנן תני נדור מחבירו הנאה הכי נמי מסתברא דקתני סיפא וכופין את הנודר למכור את חלקו אי אמרת בשלמא דנדר הוא היינו דקתני כופין אלא אי אמרת דהדריה אמאי כופין אותו הא מינס אנס אמר רבה אמר זעירי מחלוקת

(שאין) המיעוט המסופק מתמילתו ומתברר לאחר מכאן מעכב את הרוב שהיה ברור מתחלתו ומש"ה נהי דבעלמא סבירא לן דבדאוריתא אין בריה פסקינן הכא כר' אליעזר בן יעקב דבכי הא יש בריה ורבנן פליגי עליה דכיון דמכ"מ אתה צריך לומר שהוברר הדבר עכשיו שנעשה פלונית היתה קנויה לו לגמרי שלא היה מתברר זה מתחלה אפילו בכי האי גוונא אין בריה ומצא שאין לכל א' בחלקו של חבירו אלא קנין שעבוד שקונמות מפקיעין אותו כך נראה לי: **ושניהם אסורין להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולין.** דתנא דמרי' בפרק חזקת הבתים [ג] דשותפין להעמדה כדי לא קפדי מ"מ אי קפדי יכולין לעכב זה על זה ואע"פ שדרכן לותר ויתור אסור במודר הנאה: **היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו וכו'.** הך בנא לא אצטריכא לא לרבנן ולא לר"א בן יעקב דבין למר ובין למר מה לי נדרו שניהם מה לי נדר אחד מהם אלא משום סיפא נקטה דקתני וכופין הנודר למכור את חלקו דדוקא כשנדר אחד מהם משום דכיון דאיהו אסור ואבריה מותר חיישינן שמא יתקנא באבריו וישתמש בה אף הוא ולפיכך כדי שלא יכשל כופין אותו למכור אבל כשנדרו הנאה זה מזה דשניהם אסורין לא חיישינן כל חד וחד מזדהר באסוריה וכן באוסר נכסיו על עצמו מהך טעמא גופא אין כופין אותו למכור דדוקא בשותפין שנדר אחד מהם הוא שכופין ואפילו לרבי אליעזר בן יעקב נמי דשרי ליכנס לאחר כופין אותו למכור לדידיה נמי איכא למיחש שמתוך שרואה את חברו מעמיד ריחים ותנור והוא אינו רשאי יתקנא בו ויבא לעשות כן וכ"ת בשלמא לרבנן דאסרי ליה אפילו בדריסת הרגל איכא טעמא דשמא יתקנא לפי שהוא אסור בדריסת הרגל וחבירו מותר ואין בידו למחות אבל לרבי אליעזר בן יעקב מאי איכפת ליה בדריסת הרגל איהו נמי שרי ואי מתקנא באבריה בהעמדת ריחים ליעכב עליה להא כי האי גוונא שותפין יכולין לעכב איכא למימר דכיון דהשותפין כי האי גוונא לא קפדי זילא ביה מילתא לעכובי להא הך סיפא בנדרו זה מזה אוקימנא לה בגמרא וכיון שחבירו לא גרם לו איסור אלא הוא עצמו גרם שנדר למה יעבוד חבירו מדבר שאין השותפין מקפידין בו הילכך לעכובי כסיפא ליה מילתא ומתוך שחבירו מעמיד ריחים יתקנא בו לומר אעשה כן גם אני: **היה אחד מן השוק מודר מאחד מהם הנאה הרי זה לא יכנס לחצר.** הך בנא לא תנא לה משום תנא קמא דלדידיה פשיטא אם על חבירו יכול לעכב על אחד מן השוק צריכא למימר אלא לאשמועינן רבותא דר' אליעזר בן יעקב תנא ליה דאפילו על אחד מן השוק אין שותף יכול לעכב ולפנינו תראה דעתי דאפילו לרבותא דרבנן תנא ליה מיהו כתב הרשב"א ז"ל דדוקא כשהוא נכנס לעורך השותף בין שהוא צריך לשותף או שהשותף צריך לו לפי שהאחר קנוי לכל אחד מהם ולכל מי שצריך להם אבל ליכנס בתוכו אחד מן השוק לעצמו שלא לעורך השותף אסור שאם הקנו זה את זה את האחר לדריסת רגליהם ולכל מי שצריך להם לא הקנו אותו לכל העולם אבל הרא"ה ז"ל כתב דבכל ענין שרי ולא נראו לי דבריו[ל]:

גמ' מי אמרינן בנדרו הוא דפליגי רבנן אבל בהדירו מודו ליה רבנן לר' אליעזר בן יעקב דכאנוסים דמו. כלומר דילמא כולהו סבירא להו דיש בריה ומדינא אפילו בנדרו שרי אלא דרבנן סברי קנסינן להו ור' אליעזר בן יעקב סבר דלא קנסינן אבל בהדירו דלא שייך קנסא שרי מדינא דיש בריה ואתיא הא דלא כרבינא דאוקי פלוגתייהו בפרק שור שנגח את הפרה דיש בריה ואין בריה או דילמא בהדירו נמי פליגי רבנן וכסבריה דרבינא התם: **ת"ש היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו ופליגי רבנן. וסתם מודר מחבירו קתני אלמא אפילו בהדירו פליגי: תני נדור מחבירו.** כלומר דנודר נמי מודר קרי ליה דמודר משמע בין מפי עצמו בין מפי אחרים: **אי אמרת בשלמא דנדר הוא היינו דכופין.** לפי שהוא גרם לעצמו אלא אי אמרת דלא נדר הוא אמאי כופין הא מינס אנס ואם תאמר ולימא ליה לעולם בהדירו מבירו עסקינן וכי קתני כופין את הנודר את המדיר קאמר יש לומר דלא סבירא לן שיהא בדין לכוף אדם למכור את שלו מפני שאסר נכסיו על חבירו אבל לנודר עצמו רחוי לכוף דמה הנאה יש לו לאסור על עצמו נכסיו [של חבירו] ואיכא למיחש שמא יכשל ויש לתמוה על הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל שכתב דלמדיר הוא שכופין שאע"פ שזה הוא דרך הירושלמי אין זה דרך הגמרא שלנו וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל ומיהו אם היה רגיל להדיר כופין אותו למכור והכי תניא בתוספתא (פ"ג) היה א' מהם רגיל להדיר הנאה על חלקו כופין את הרגיל למכור חלקו ומפרש בירושלמי דנמרי זימנין מיקרי רגיל דאמרינן התם עברת לך קמייתא ועברו עלך תניינא ועברו עלך מכאן ואילך או מכור חלקך או שרי נדרך ולא איפשטא בעיין אי פליגי רבנן אפי' בהדירו וא"ת ולפשוט ליה מדתנן לקמן (דף מז:) הריני עליך חרם ואת עלי שניהם מותרים בדבר של עולי בבל ואסורים בדבר של אותה העיר ואיזה דבר של אותה העיר הרחבה והמרחץ וכיון הכנסת אלמא אפילו בהדירו פליגי תירץ הרב ר' יונה ז"ל דהתם היינו טעמא משום דאע"ג דמודר אינם כיון דנודר לא אנס ואסור שניהם אסורים אלא אי אינו אנס אמר מודר לא ליים מודר ומשום הכי לא פליג רבנן:

מחלוקת

דאמר דלא קדשה עד שיפדנה מיירי שאסר בקונם בעלמא אבל אם הקדישה הקדש גמור חל ההקדש אם שוה השדה יותר על החוב ועוד יש לחלק דודאי הך דפרק אע"פ מיירי בב"ח כדתנן מוסיף עוד דינר ופורה כל הנכסים הללו אבל הך דערכין מיירי בשוכר ומצי מקדיש משום דסופר לחזור אליו אבל גבי חוב דלא תחזור לו לבסוף אם לא יפרע לו חובו לא מצי מקדיש ובירושלמי מחלק בההיא דערכין בין הקדיש לו שכרו ללא הקדיש לו שכרו דודאי כשהקדיש לו שכרו אינו של משכיר כלל: [**בנדרו הוא דפליגי**]. בנדר מעצמו דכל אחד ואחד אסר נפשו שאמר קונם שלא אהנה ממך הלכך יש להחמיר וקנסו רבנן אבל הדירו כל אחד חבירו ליהנות ממילו מודו ליה רבנן לר' אליעזר דכאנוסין דמו ולא מיתסרו ראית להו בדירה [ובנדרו] קנסו אבל בהדירו לא קנסו. וצ"ע בהא דתנן האומר הריני עליך חרם ואת עלי שניהם אסורים בדברים של אותה העיר אלמא בהדירו נמי אסורו רבנן ונראה דכיון שאמר הרי אתה עלי חרם קנסינן ליה גם על חבירו דבכל מקום השוו חכמים מדרתיהם ואסרו שניהם: **או דילמא אפילו בשהדירו חבירו קנסו רבנן.** אי נמי [ג]לית להו בדירה ומיהא בפ' שור שנגח את הפרה (דף נא:) אמר בהדיא דרבנן לית להו בדירה וצריך למימר דלית להו הך סוגיא (אלא בת"ש היה אחד מהם מודר ופליגי): **ת"ש היה אחד מהם מודר.** משמע שחבירו הדירו ואסרו רבנן: **תני נדור.** שאסר עצמו מחבירו: **אי אמרת בשלמא בנדר היינו דקתני כופין.** דפשש שאסר עצמו מחבירו ויכול לבא לידי תקלה: **אלא אי אמרת שהדירו אמאי אמר כופין.** דכופין הנודר היינו המודר אמאי כופין המודר דמאי חטא:

(ו) ג"ל וח"ק קתני לה. (ג) ל"ל לית.

מסורת הש"ס

גמ' (ו) נעיל מב: **רש"י ב)** שיך לע"ב **ר"ן ג)** ב"ב מ: **ד)** ע' פי' הר"ן עד סוף המתני' לקמן בע"ב ובלף מז.

הגהות הב"ח

(ו) רש"י ד"ה ושניהם אסורים להעמיד וכו' ומיהם ותנור ולגדל:

הגהות

ר"ן ד"ה **ושניהם אסורים להעמיד.** לל"ל:

(יעב"ץ)

פי' הרא"ש

אסורים להעמיד תנור ורחים כו'. דבכל הני יכולין שותפין לעכב זה על זה כדאיתא בפרק חזקת הבתים הלכך לא דמי להלוך ולא שייך להתירו מטעם ברירה כיון דיכול לעכב עליו ואינו מעכב: היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו לא יכנס לחצר. משום דבעי למתני כופין נקטיה דכופין את הנודר למכור חלקו לחבירו דחיישינן כיון שרואה את חבירו נכנס גם הוא ישכח נדרו ויכנוס אבל ברישא ששניהם אסורים לא חיישינן שמא יכנסו: היה אחד מן השוק מודר כו'. משום רבותא דרבי אליעזר בן יעקב נקט ואף על פי שאין לו חלק בחצר מתירו ליכנס מטעם ברירה: אם יש לו בהם תפיסת יד. בגמ' מפרש כמה: אין לו בהן תפיסת יד מותר. דברשות השוכר קיימא ואין המשכיר יכול לאסרה עליו: מת או שמכרם לאחר מותר. דכיון דאמר ביתך שדך לא אסרם עליו אלא בזמן שהם שלו אבל אם אמר לבית זה או שדה זו אסרם עליו לעולם:

גמ' בנדרו הוא דפליגי רבנן. דכיון דמדעתם נדרו הנאה זה מזה קנסו אותם ולא סמכינן אברירה אבל בהדירו דאנוסין היו סמכינן אברירה או דילמא אפי' בהדירו פליגי רבנן דלית להו ברירה: היה אחד מהם מודר כו'. משמע שחבירו היה מדירו: אלא אי אמרת דאדריה אמאי כופין. מה פשע המודר שיכפוהו למכור חלקו שאם אתה אומר כן כל אחד ידור חבירו כדי שיכפוהו למכור חלקו:

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכו סעיף ב: **ג** ב ג מיי' שם הלכה ה ו טוש"ע שם סעיף ג:

ד ד מיי' פ"ו מהלכות נדרים הלכה יב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכו סעיף ו: **ה** ה מיי' פ"ה שם הלכה ה ופרק ח הלכה יא סמג שם טוש"ע י"ד סי' רנז סעיף ד: **ו** ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

תוספות

ושניהן אסורין להעמיד שם ריחים ותנור ולהעמיד שם תרנגולין. דבכל הני יכולין למחות זה על זה בלא נדר כדאמר בפרק חזקת הבתים (ב"מ מ:) הלכך אסור לעשות עתה בחצר כשנדר דאם כן מהני ליה חבירו על שלא עיכב דדוקא דרישת הרגל אינו יכול לעכב כל כמה דלא חלקו רי"מ דבשהעמיד ריחים באים רוב עם לשם וממלא חלקו וחלק חבירו וכן לגדל תרנגולין דמתפשטין בכל החצר:

היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו. משום דבעי למתני כופין כו' דלא שייך למתני בשניהם מודדין וכופין הנודר למכור חלקו דחיישינן פן יעבור אבל רישא דשניהם מודדין אין כופין משום דמנכר אבל הכא דאין אסור אלא האחד והשני מותר דחיישינן שמא יכנס המודר בשיראה חבירו נכנס ולכך כופין למודר [ו]ותנא שמא יכנס קתני לה ולרבי אליעזר כיון דשניהם מותרין למה כופין: **היה אחד מן השוק.** הך בבא לר"א איצטריך [דהוה אמינא] דלא קא שרי ר"א אלא כשהחצר שלו דקמפסיד בדבר אבל אחד מן השוק לא שרינן ולא סמכינן אברירה כיון שאינו מפסיד כלום קמ"ל: **אם יש לו תפיסת יד למשכיר אסור.** דעדיין הוא ברשותו ומדיריה קמיתהני כיון דגם אחר שהשכיר יש לו בה תפיסת יד אבל כשאין לו בה תפיסת יד יצאה כולה מרשותו ואין לו בה כלום ואינו יכול ליאסר. ומכאן פסק ר"ת מי שהשכיר בית ואח"כ אסרו עליו דאין באיסורו כלום ומיהו יש לי לדחות דמיירי דאדריה סתמא דאין עליו תפיסת יד ואין דעתו לאסור מה שהשכיר אבל אם אסר בהדיא מצי אסרה וכ"מ בערכין (דף כא.) (כל) המשכיר בית לחבירו והקדישו הדר בו מעל ומעלה שכר להקדש ועל ההיא נמי קשה מההיא דפרק אף על פי (דף נט:) שדה שמשכנתי לך לכשאפדנה תיקדש דקדשה משמע דקודם שפדאה לא קדשה ויש לומר דודאי מה שהבית שוה יותר מן השכירות קדוש אבל כנגדו חולין והוי שותפים המשכיר והמקדיש לכך מעל וההיא דאע"פ ה"ק לכשאפדנה תיקדש כל השדה לגמרי אי נמי יש לחלק דודאי בהקדש גמור דאסר לכ"ע דודאי מצי מקדיש המשכיר ובשמעתין דקאמר מותר מיירי שאסר בקונם בעלמא ואלומי אלימי לשיעבודא דשוכר כדאמר גבי שיעבודא דבעל וההיא דאע"פ

לסיכום על החלקים שבר"ן שהם פלפול ולא פירוש ראה להלן page 18

מחלוקת בשיש בה כדי חלוקה. דרבנן אסרי משום דסברי אין ברירה ולא אמרי' הובכר הדבר כשמתמם דגוף האחר קנוי לו לתמשיכו משום דכיון שיש כה דין חלוקה בשעת קנייתן לא הובכר שיהא רשאי זה להשתמש בחלק זה דשמא לא יבא לחלקו ור"א סבר דאפי' בכי הא אמרינן ברירה לפי שבתחלה כשקנו אותה על דעת כן קנאוה שכל עוד שלא יחלוקו אותה יהא כל גוף האחר קנוי לתמשיש כל אחד מהם: **אבל אין בה דין חלוקה דברי הכל מותר.** משום דכיון דאין כה דין חלוקה והדבר ידוע שלעולם תעמוד בשותפות ושיש רשות לכל אחד מהם להשתמש כה כל שעה שירצה כ"ע מודו דיש ברירה לפי שרוב קניה זו הוברה מתחילתה ולא דמיא לשאר ברירות דעלמא וכמו שפירשתי אני במשנתינו: אמר ליה רב יוסף והא בית הכנסת דכמי שאין בו כדי חלוקה דמי ותנן שניהם אסורים בדבר של אותה העיר. ומפרש ומחזיל בהא מתניתין דפרקין (לקמן מח.) דדבר של אותה העיר כגון בית הכנסת ובשלמא לי אמרת דבאחר שאין כה דין חלוקה פליגי הא מני רבנן היא אלא לי אמרת דבאחר שאין כה דין חלוקה דברי הכל מותר מתניתין אמאן תרמייה: **אלא אמר רב יוסף אמר זעירי מחלוקת שאין בה כדי חלוקה.** דרבנן סברי דאפי' בכי הא אין ברירה ור' אליעזר סבר דכיון שאי אפשר לאחד מן השותפין לעבד את חבירו מלהשתמש בו לעולם ולא לכופו לחלוק ממחלה ע"מ כן קנאוה שהתה גופה קנויה לגמרי לכל אחד לתשמישו בשעת תשמישו וכשתשמש בה אמרי' הובכר הדבר למפרע שתחלה היתה קנויה לו לשעה זו וס"ל לר' אליעזר דהי דבעלמא אין ברירה בכי הא יש ברירה לפי שעיקר הקניה נתברר משעה ראשונה: **אבל יש בה דין חלוקה דברי הכל אסור.** משום דכיון שאחר זו לחלוקה היא עומדת אי אפשר לומר שתחלה קנאוה כולה כל אחד לתשמישו דשמא הא' יכוף את חבירו הלכך אפי' לר' אליעזר בן יעקב אסורין וכתב הרשב"א ז"ל דלא מיבעיא קודם חלוקה דאסורים אלא אפילו לאחר חלוקה נמי אסורין דליכא למימר כיון שחלקו הובכר הדבר למפרע שהוא חלקו המגיעו משעה ראשונה והוא לא נאסר אלא בחלק חברו דא"ה הוא ליה הך ברירה כשאר ברירות דעלמא וקי"ל בדאורייתא אין ברירה וכ"ת מ"מ הא קי"ל כשמואל דאמר (נ"ק ע.) האחין שחלקו לקוחות הן והרי זה כאילו לקחה ממנו ליתא דאפילו לקחה ממנו אסורה כדאמרי' לעיל (דף לד:) גבי כרמי עליך דאע"ג דיהבי' ליהליה בתחלה כל היכא דלא אפקיה אחר אסור ומכירה הרי היא כתחלה וכדתנן קונס ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או מכרו לאחר מותר הא מכרו לו אפי' בשומר קונס ביתך שאני נכנס אסור זהו דעת הרשב"א ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ז מהל' גזלה (ה"ד) היו שניהן שותפין בחצר אם יש בה דין חלוקה הרי אלו אסורים ליכנס בה עד שיחלוקו ויכנס כל א' וא' לחלקו אלמא ס"ל ז"ל דלאחר חלוקה שרי וכ"ל בטעמו ז"ל דאע"ג דקיי"ל דבדאורייתא אין ברירה אפ"ה אגן שהתפו שלא יוכל אחד מהן לאסרה על חברו בענין שהתה אסרת עליו לאחר חלוקה דא"ה אסר עליה נכסי דידיה ואינו בדין: **מתני'** [ו]**המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרים בעיר.** ויש לו למדיר מרחץ ובית הבד אלא שהשכירן לאחר: **אם יש לו בהן תפיסת יד.** למדיר אסור מודר ליהנות מהם דכיון דיש לו למדיר בהם תפיסת יד הוו להו כדידיה ובגמרא מפרש היכי דמי תפיסת יד: **ואם אין לו בהם תפיסת יד מותר.** דלא מדידיה מהני אלא [מהשוכר] וכתב הרשב"א ז"ל דכי אמרי' דבשאין לו בהן תפיסת יד מותר דוקא כשהיו מושכרין כבר אבל השכירן לאחר מכן לא דאע"ג דתנן בסמוך לגיתך שאני נכנס מת או מכרו לאחר מותר דוקא במכירה הוא דשרי אבל בשכירות לא אפשר דאפי' בשכירות שרי ליתני השכירן וכ"ש מכרן אלא ודאי כל שקדם גדרו לשכירותו אין האיסור מסתלק ע"י שכירות אבל מתני' בהשכירן כבר ולפיכך כל שאין לו בהן תפיסת יד אין האיסור חל עליהם: **גמ' וכמה תפיסת יד אמר רב נחמן למחצה לשליש ולרביע.** לכיון דבעל המרחץ משתכר כפי מה שהמרחץ מרויח הוא ליה כדידיה: **אבל בביצים מותר.** דרכן היה שבעל המרחץ משתכר בביצים לרחוץ שם היו לוקחים אותם ממנו ומש"ה קתמר אשם אין בעל המרחץ משתכר ברוח המרחץ כלל אלא שייר לעצמו אותו ריוח של ביצים [מותר] לפי שאינו מגוף המרחץ: **אביי אמר אפי' בביצים אסור.** דאפי' הה"ג מקרי תפיסת יד: **היכי דמי דשרי דמקבל בטסקא.** שאינו נוטל חלק הידוע בריוח המרחץ אלא שנותן לו שכר דבר קבוע לשנה וכל הה"ג אסתלק ליה בעל המרחץ ממרחצו לגמרי ואיכא למידק אשמעתין ואפי' הה"ג היכי שרי דהא מ"מ גוף המרחץ של משכיר הוא ויכול לאסור אותו על השוכר עצמו כדאמרינן בערכין בפ' האומר משקלי עלי (דף כח.) המשכיר בית לחבירו והקדישו הדר בו מעלה שכר להקדש ומוקמינן לה כשהקדישו משכיר דשוכר מעלה שכר להקדש ואקשינן התם הדר בו מעלה שכר להקדש היכי דייר בו בעמיעלה קאי אלמא יכול לאסרה על השוכר כיון שהגוף הקרקע שלו וכ"ש שיכול לאסרה על אחרים וכי אין לו בהם תפיסת יד אמאי שרי תרצו בתוספות דאין ה"נ שאם אסר אותו המרחץ בפי' מייל אסוריה כיון שהגוף שלו כי ההיא דפרק משקלי עלי שהקדיש הבית עצמו אבל הכא במודר הנאה מנכסיו סתם אייריי ואין דעתו על מה שהשכיר ואי קשיא לך דהא לעיל בפרק אין בין המודר (דף מג:) הוה סלקא דעתך דאין דעתו על מה שהפקיר ואדמיה ליה איכא למימר דלא דמי דודאי כשאדם אוסר נכסיו סתם דעתו על כל מה שהוא ברשותו ולפיכך כיון שאין ההפקר עדיין הפקר ולא הממתנה מתנה אף הם בכלל האיסור אבל מה שיצא מרשותו נשעתו בשכירות כיון דהשתא מיהת לאו ברשותיה קאי אין דעתו לאסרו ור"ת ז"ל תירץ דההיא דפרק משקלי עלי דוקא גבי הקדש ומשום דהקדש מפקיע מידי שעבוד אבל הכא גבי קונמות אע"ג דמפקיעין מידי שעבוד דלאיתא בפ' אע"פ (כתובות נט:) ובפרק בתרא דמכילתין (דף פו:) ה"מ בקונס כללי כעין הקדש אבל בקונס פרטי כיון דלא דמי להקדש אלמוה רבנן לשעבודיה לאידך דלא ליפקע ליה כי היכי דאמר התם דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל וכך הורה ר"ת ז"ל ואחריש תירלו דההיא דפרק משקלי עלי בשלא הקדיש שכרו למשכיר וכיון דלא סגיא שלא יתחייב השוכר לתת שכר להקדש נמצא שיש להקדש יד וזכות בכל הבית כמו שהיה למשכיר ולפיכך חל הקדש על הבית וכי דייר ביה במעיילה קאי אבל מתני' כשהקדיש שוכר למשכיר שכרו וכיון דאסתלק ליה משכיר לגמרי לא מצי אסר ובירושלמי נמי מפליג הה"ג בין הקדיש לו שכרו ללא הקדיש ובודאי ההיא דפרק משקלי עלי לא קשיא דהתם במשכיר בית סתם עסקינן ומש"ה פרכינן היכי מצי דייר ביה במעיילה קאי דכיון דלא הסכיר לו בית ולו בית אין בית סתם ונפל אחזה אלא אין בית סתם עסקינן ומש"ה פרכינן היכי מצי דייר ביה במעיילה קאי דכיון דלא הסכיר לו בית ידוע אלא בית סתם ודאי מצי משכיר ליה משכיר ויהיב ליה לשוכר ביתא אחרינא אבל בבית זה ודאי לא מצי משכיר מקדיש ליה דהא אע"ג דהקדש מפקיע מידי שעבוד ה"מ הקדש מזבח אבל הקדש בדק הבית לא כדעת רש"י ז"ל ושלא כדברי ר"ת ז"ל שהוא סובר שאפי' הקדש בדק הבית מפקיע מידי שעבוד ירוליה לדבר מדאמר בפרק אע"פ ובסוף מכילתין הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שמכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך תקדוש דקדשה אלמא דוקא לכשיפדנה אבל קודם לכן לא קדשה הילכך ההיא דפרק משקלי עלי לא קשיא כלל אמתניתין ומיהו אכתי מתניתין לא ניחא דהא קונמות בקדושת הגוף דמיין כדאיתא בפרק אע"פ (שם) ובסוף מכילתין ואמתני' לא מפקיעין מידי שעבוד הילכך לא מפרקא מתני' אלא בחד מהנך פירוקא דכתיבנא ואני כבר כתבתי במשנתינו דאפילו קונס פרטי ואפי' הקדיש שכר שוכר מצי משכיר לאסרו עליו ודאמיאן להו תרי פירוקי בתראי ואחריש תירלו עוד דהאי מושכרים ההכא לאו מושכרים כעין שכירות אחר

מחלוקת (ו) **שיש בה כדי חלוקה אבל אין בה כדי חלוקה דברי הכל מותר א"ל רב יוסף הרי בית הכנסת דכמי שאין בו כדי חלוקה דמי ותנן שניהן אסורין בדבר של אותה העיר אלא אמר רב יוסף אמר זעירי** א**מחלוקת שאין בה כדי חלוקה אבל יש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור אמר רב הונא הלכה כר"א בן יעקב וכן א"ר אלעזר הלכה כר' אליעזר בן יעקב: המודר הנאה מחבירו ויש לו שם מרחץ וכו': וכמה תפיסת יד אמר רב נחמן למחצה לשליש ולרביע אבל בבציר לא אביי אמר** ב**אפילו בבציר אסור היכי דמי דשרי דמקבל בטסקא: האומר בדבר של אותה העיר. כדמפרש בית הכנסת והתיבה וכו': שאין בה כדי חלוקה.** ומאן דאסר משום דכבית הכנסת דמי דקתני דשניהם אסורים ומאן דשרי הואיל ודי אפשר בחלוקה: **אבל יש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור.** דסגי ליה בחלוקה: **וכמה תפיסת יד.** יש לו למדיר בחלתו מרחץ דליתסר ביה אלא **אבל בבציר.** מרבינא לא חשיב תפיסת יד ומותר בו המודר וספרים דכתיב בהו בבלין משמע נמי (ג) בבלים ואית דגרסי בבילין כמו בילין של יולר כדאמר בב"מ (דף עד.) שהיולר עושה כמין בילים של חומר ומהם עושה קדרות והכי משמע ליה דאית ליה תשמישתא כלום אבל כדי להניח בילים של יולר לתתם לייבשם אין זו תפיסת יד: **אביי אמר אפי' בבציר.** מרבינא הוי תפיסת יד ואסור בהם המודר והכי נמי איכא לפרש כל הני ליטי: **דמקבל בטסקא.** שקיבלו השוכר לתת ממנו מס בכל שנה ושנה דהאי לא הוי תפיסת יד כלל: ה"ג

מסורת הש"ס

ר"ן ו) שייך למתני' לעיל בע"ל

הגהות הב"ח

(ו) גמ' מחלוקת בשיש בה:

(ג) רש"י ד"ה אבל בבציר וכו' משמע נמי בבציר ואית וכו' והכי משמע ליה תפיסת יד לאית ליה:

הגהות

גמ' אבל בבציר לא. מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דהי' גורס אבל בבור לא. פי' בור מים:

(פורת יוסף)

ר"ן ד"ה היכי דמי. שאינו נוטל חלק ידוע. כל"ל:

(רש"ש)

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכו סעיף ו: ח ב מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה יב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכו סעיף ו:

פיני רש"י

בטסקא. מס של קרקע: (כ"מ עג.)

תוספות

מחלוקת בשיש בו כדי חלוקה. דאז מתהני בחלוקה שיכול לכוף את חבירו לחלוק לכך לא קנסוה רבנן אבל אין בה דין חלוקה שאין יכול לכוף את חבירו קנסו רבנן:

אמר רב הונא הלכה כרבי אליעזר בן יעקב. וקשה דבפרק בתרא[ה] פסקינן כרבי אושעיא דאמר בדאורייתא אין ברירה בדרבנן יש ברירה והכא דאורייתא הוא ומפרש ר"ת דהא דפסקי' כרבי אליעזר בן יעקב לאו משום דיש ברירה אלא משום דיותר מותר במודר הנאה וכשהדירו זה את זה מדריסת הרגל לא נאסרו וא"כ לפי זה שאם אסרו עצמם בדריסה אסורין ליכנס לחצר ואדם מן השוק שאסר מותר ליכנס דיותר מותר ור"י פי' דפסקינן שפיר משנתא דיש ברירה ובביצה (דף נח:) לא פסיק כר' אושעיא אלא ממאי דאמר בדרבנן יש ברירה היינו הלכך שותפין שנדרו דריסת הרגל מותרין בחצר ואדם מן השוק מודר הנאה מחבירו אסור ליכנס דיותר אסור דאשכחן סתמא בפרקין דלעיל דיותר אסור:

למחצה לשליש ולרביע. שהמשכיר מקבל שליש הריוח ואין לשוכר כ"א ב' חלקים דברשותו הוא מקבל ואסור:

אבל בבציר. פירוש בפחות מותר:

אביי אמר אפילו בבציר אסור כך הגירסא ראשונה:

דמקבל בטסקא. פירוש שמקבל השוכר מן המשכיר בכך וכך לשנה ואיתא ספרים דגרסי אפילו בבצין פירוש קרקע היוצר כמו על הבצין של יוצר (כ"מ דף עד.) ורגילין לייבש במרחץ ואם רגילות להשכיר לייבש בצין של משכיר באותו מרחץ הוה תפיסת יד:

ו) נ"ל כתרא דכילה.

פי' הרא"ש

מחלוקת שיש בה בדי חלוקה. ד' אמות לכל א' כיון דאפשר בחלוקה לא סמכינן אבריירה, מחלוקת בשאין בה כדי חלוקה. דכיון דאי אפשר לחלוק אית לה' לראב"י דסמכינן אבריורו: למחצה לשליש ולרביע. עחולקים כך השכר ביניהן: אבל בבציר לא. אם יש למשכיר פחות משליש בשכר לא מקרי תפיסת יד ויש"נ אבל בביצים לא הה"פ אם שייר המשכיר לעצמו שיש לו כח לייבש בבית המרחץ ביצים של יוצר כדאמרינן באיזהו נשך (כ"מ דף עד.) על הביצים של יוצר משישקעם בכבשן וכנגד זה מלאכה קטנה דבית הבד לא מיקרי בהם תפיסת יד: דמקבל בטסקא. שהשוכר נותן גם מס של המרחץ ובית הבד דהוי תפיסת יד: היכי דמי שכירות בריא' כדאמר בפרק הדר עם העובד כוכבים (מרוכין דף פב.) היכי דמי שכירות בריאה במוהרקי ואבורגני פי' שנותן השוכר מס ואז נסתלק בעל הבית לגמרי ואית דגרסי בפסקא שנותן השוכר דבר קצוב למשכיר ואין לו בחלק שמרויח השוכר:

קושיות פשוטות

דף מו.

גמ׳, הכי נמי מסתברא דקתני סיפא וכופין את הנודר

קושיא:
הקשה הרשב״א (ד״ה ת״ש), מה היא הס״ד דגמ׳, הא מפורש בסיפא דאיירי בנודר ולא במודר.

תירוץ:
הרשב״א תירץ, דס״ד הגמ׳ היא דלישנא דסיפא ׳נודר׳ לאו דוקא הוא, והתנא קאי על הרישא דקתני ׳מודר׳, ושוב קאמרה הגמ׳, דמ״מ משמע יותר כמו דדחה הגמ׳, דברישא תני נדור ולא מודר, דבזה אתי שפיר טפי לישנא דסיפא.

ר״ן (ד״ה ושניהם אסורין), אי קפדי יכולין לעכב זה על זה

קושיא:
צ״ע, מאי איכפת לן שיכולים להקפיד זה על זה, הרי סברת ר״א בן יעקב להתיר הוא משום ברירא, שנתברר למפרע שהוא משתמש בחלקו, וסברא זו שייכא גם באופן שיכולים להפקיד זה על זה.

תירוץ:
בתשובות הר״ן (סי׳ לה) ביאר, שבאופן שיכולים השותפים לעכב זה על זה יש סברא לומר שזה גופא נחשב הנאה שלא הקפיד שותף אחד על השני, קמ״ל מתני׳ דאעפ״כ מותר לפי ר״א בן יעקב. [וכן משמע בריטב״א (ד״ה ושניהם אסורים), וכן נראה כוונת התוס׳ (ד״ה ושניהם, בתי׳ א)].

ר״ן (ד״ה היה), באוסר נכסיו על עצמו כו׳ אין כופין אותו למכור

קושיא:
הקשה השלמי נדרים (לתוס׳ ד״ה היה), באופן כזה לכאורה אסור לו למכור, דנהנה מן המכירה, ולא רק דאין כופין אותו למכור.

תירוץ:
השלמי נדרים תירץ, דצ״ל דאיירי בציור שלא אסר עצמו באופן כללי מכל הנאה הבאה משדה זו, אלא שאסר על עצמו דבר מסויים, כגון לאכול מפירות אילן זה וכדומה, שמותר ליהנות ממכירת השדה. [וע״ע בספר מראה המקום (על המשנה) שתירץ באופן אחר].

ר״ן (ד״ה היה א׳), בין שהוא צריך לשותף

קושיא:
צ״ע, באופן כזה למה אמרי׳ יש ברירא, הרי השותף אינו משתמש בשדה כלל, אלא שאדם אחר משתמש בשדה משום שהוא צריך לשותף.

תירוץ:
בספר שלמי כהן (אות כב) ביאר, שנכלל בזכותם של השותפים שהם יכולים להשתמש בשדה כדי ליהנות לאחרים, וממילא גם בזה אמרי׳ יש ברירא. [וע״ע בב״ח (חו״מ סי׳ קפ) שדייק מדברי הרא״ש דחולק על זה וס״ל דמותר דוקא אם השותף צריך לאדם מן השוק, ולא בציור שאדם מן השוק צריך לשותף].

ר״ן (ד״ה תני נדור), דנודר נמי מודר קרי ליה

קושיא:
העיר השלמי נדרים (לר״ן ד״ה תני), למה לא פירש הר״ן כוונת הגמ׳ כפשוטה, דיש לשנות גירסת המשנה, שבאמת לא קתני כלל במתני׳ לשון ׳נודר׳, אלא לשון ׳מודר׳.

תירוץ:
השלמי נדרים תירץ, שאין לנו לשנות גירסת המשנה בלא צורך, וכאן ליכא צורך, שהרי הגמ׳ מסופקת בדין מודר, ועדיף לפשוט הספק כדי שלא לשנות גירסת המשנה, לכן פירש הר״ן דע״כ אין כוונת הגמ׳ לשנות הגירסא.

קושיות פשוטות

דף מו:

גמ׳, מחלוקת כשיש בה כדי חלוקה

קושיא:
הקשה האור שמח (הל׳ נדרים פ״ז ה״ד), אם איירי בחצר שיש בה כדי חלוקה, אם כן בהא דקתני כופין הנודר למכור חלקו, אמאי כופין אותו למכור, הא יכול לעשות חלוקה.

תירוץ:
בספר משמרת כהונה (ד״ה מחלוקת) תירץ, שלפעמים חלוקה אינה מספקת, כגון בגידול תרנגולים, שיש לחוש שילכו התנרגולים לשדה השותף ויצטרך הנודר לילך אחריהם, ולכך צריך למכור חלקו. [ועיי״ש באור שמח, שקושייתו תליא במה שדנו הראשונים (מובא בר״ן ד״ה אבל) אם נשאר האיסור לאחר שחלקו השדה].

ר״ן (ד״ה מחלוקת בשיש), דרבנן אסרי משום דסברי אין ברירא

קושיא:
יש לעיין, למה לא פירש הר״ן כפשוטו, דרבנן אסרי משום דהנודר נהנה מזה גופא דלא הכריחו השותף לחלק השדה, וממילא יכול להשתמש בכולו. רשב״א ד״ה ואמר, ספר מראה המקום עמ׳ טז

תירוץ:
בספר מראה המקום (עמ׳ טז) תירץ, דהר״ן נקט דאיירי אף באופן שנאסר הנודר מן השדה עצמה, ולא מגופו של המדיר, ובזה לא איכפת לן אם נהנה ממה שלא הכריחו המודר לחלוק השדה, דזו היא הנאה מגופו של המודר, ולא הנאה מן השדה. [וע״ע ברשב״א (ד״ה ואמר) שפירש סברת רבנן כנ״ל, ולא כסברת הר״ן].

גמ׳, הלכה כר׳ אלעזר בן יעקב

קושיא:
הקשה הנצי״ב במרומי שדה (ד״ה הלכה), הא פשיטא, דאמרי׳ בכל מקום משנת ר״א בן יעקב קב ונקי.

תירוץ:
הנצי״ב (שם) תירץ, דפלוגתת ראב״י ורבנן כאן תליא בנידון גדול אם יש ברירא או לא כמ״ש הר״ן בכמה מקומות, ובעלמא אמרי׳ דבדיני דאורייתא אין ברירא, לכך הוצרכה הגמ׳ לפרש להדיא דאעפ״כ בסוגיין קיי״ל כראב״י דיש ברירא [ועי׳ בר״ן בריש פירקין שפירש החילוק בין ברירא דסוגיין לבין ברירא דעלמא].

ר״ן (ד״ה אביי), דאפי׳ כה״ג מקרי תפיסת יד

קושיא:
צ״ע, למה יכול המשכיר לאסור המרחץ משום כך שיש לו במרחץ זכות למכור ביצים, הא מ״מ אין לו שום זכות בגוף המרחץ.

תירוץ:
בספר עבודה ברורה (עמ׳ כח) תירץ, שעיקר הטעם שמשכיר שאין לו תפיסת יד במרחץ אינו יכול לאסור הוא משום שבכה״ג אין דעתו לאסור, ולכן באופן שיש לו במרחץ איזו תפיסת יד, כגון בביצים, די בכך שיהא דעתו עליו לאסרו. [וע״ע בספר דבר יעקב (אות ז) שהביא בשם הקהילות יעקב לתרץ באופן אחר].

ר״ן (ד״ה היכי דמי), ואחרים תירצו כו׳ בשלא הקדים שכרו

קושיא:
צ״ע, למאי נפקא מינה אם הקדים שכרו או לא, הא מ״מ כבר זכה השוכר בקניני שכירות.

תירוץ:
הקהילות יעקב (סי׳ לא) תירץ, שכל זמן שלא שילם השוכר, המרחץ נשאר ברשות המשכיר לענין זה שיוכל להשתמש בו כדי להרוויח דמי השכירות, אך לאחר שכבר שילם השוכר שוב אין לו למשכיר שום השתמשות במרחץ. [וע״ע בשיעורי ר׳ דוד (ב״ק כא. אות תכד) שתירץ באופן אחר].

דף מו

תוכן ענינים

א. במחלוקת הראשונים המובא בר"ן בדין א' מן השוק
ב. הר"ן והרמב"ם בסוגיין אזלי לשיטתם
ג. בדין חצר שיש בו דין חלוקה
ד. אם יכול המשכיר לאסור המרחץ עד שישלם השוכר

א) במחלוקת הראשונים המובא בר"ן בדין א' מן השוק

א. משנה

מובא במשנה, 'היה אחד מן השוק מודר באחד מהם הנאה לא יכנס לחצר ראב"י אומר יכול לומר לו לתוך של חבירך אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך'. ומבואר שגם ציור זה, שא' מן השוק נאסר בהנאה מא' מן השותפין, תלוי במחלוקת ראב"י ורבנן המובא ברישא דמתני', דלשיטת רבנן אסור ליכנס לחצר השותפין, אבל לשיטת ראב"י מותר ליכנס.

ב. מחלוקת הראשונים המובא בר"ן

הר"ן (ד"ה היה אחד מן השוק) הביא מחלוקת הראשונים, שהרשב"א סובר דאף לפי ראב"י אין היתר ליכנס אלא דוקא באופן שהמודר צריך להשותף או שהשותף צריך להמודר, אבל באופן אחר לא, דבזה לא שייך ברירה, וכן הסכים הר"ן. אולם הרא"ה סובר שבכל אופן מותר, [ועי' בברכת שמואל (סי' כז) שביאר סברת הרא"ה].

ג. שיטת הריטב"א

הריטב"א (ד"ה ראב"י) פירש על דרך הרשב"א והר"ן, ואמנם הוא חולק עליהם בדבר אחד, שהריטב"א כתב דאיירי דוקא באופן שהשותף צריך להמודר, דבזה אמרי' ברירה שהחצר קנוי לו מתחילה לזמן שיצטרך לו. ומדוייק מדבריו דס"ל, שאין היתר באופן שהמודר צריך להשותף, ודלא כדעת הר"ן והרשב"א שהתירו גם באופן זה.

ד. ג' שיטות

נמצא שיש כאן ג' שיטות בראשונים, א', הרא"ה סובר דבכל אופן מותר ליכנס, ב', הרשב"א והר"ן סוברים שמותר רק בב' ציורים, אם המודר צריך להשותף ואם השותף צריך למודר, ג', הריטב"א סובר דמותר רק בציור א', אם השותף צריך להמודר. [ועי' בב"ח (יו"ד סי' רכו ד"ה כתב ב"י) שכתב לדייק מדברי הטור (שם) דסובר כדעת הריטב"א].

ה. ביאור מחלוקת הר"ן והריטב"א

הג"ר אהרן יפהן בהגהותיו לריטב"א (מוה"ק, אות 21) ביאר מחלוקת הר"ן והריטב"א, שהריטב"א סובר שבאופן שהמודר צריך להשותף, השותף השני יכול לעכב עליו ולמנעו מלהיכנס לחצר, ואם אינו עושה כן הרי נמצא שנהנה המודר מן השותף השני, אולם הר"ן והרשב"א סוברים שבכה"ג אין השותף השני יכול לעכב עליו מלהיכנס לחצר, עיי"ש.

ב) הר"ן והרמב"ם בסוגיין אזלי לשיטתם

א. משנה

מובא במשנה, בציור השני, גבי אחד מן השותפין שנדר לאסור הנאה מחבירו, 'כופין את הנודר למכור את חלקו'. ונחלקו הראשונים באיזה ציור נוהג דין זה, כמו שיתבאר.

ב. שיטת הר"ן

הר"ן (על הגמ', ד"ה אי אמרת) כתב, שדין כפיה נוהג דוקא במי שאסר על עצמו ליהנות מחבירו, דבזה קנסינן ליה למכור את חלקו משום חשש שיכשל ויהנה מחבירו, משא"כ במי שנדר לאסור נכסיו על חבירו, אין כופין המודר למכור את חלקו, משום דאנוס הוא, וגם אין כופין המדיר למכור את חלקו, משום דליכא חשש שיכשל, שהרי אינו נאסר בהנאה.

ג. שיטת הרמב"ם

אולם הר"ן הביא בשם הרמב"ם (הל' נדרים פ"ז ה"ה) דלא סובר כן, אלא ס"ל להרמב"ם דגבי מי שנדדר לאור נכסיו על חבירו יש לקנוס המדיר למכור את חלקו, כיון שהוא גרם איסור הנאה על המודר. והביא הר"ן, שכבר תמה הראב"ד על הרמב"ם בזה, עיי"ש. [וע"ע בראש בפסקיו (סי' א) שנקט שבכל אופן קנסינן].

ד. עוד מחלוקת הר"ן והרמב"ם

כתבו כמה אחרונים [שלמי נדרים (ד"ה אי אמרת), ידות נדרים (יו"ד סי' רכו יד שאול ס"ק ה)], שהר"ן והרמב"ם אזלי בזה לשיטתם. שהר"ן כתב לעיל (טו.) שאם אדם מדיר את חבירו שלא יהנה ממנו, ועבר המודר ונהנה מהמדיר, המודר עובר בבל יחל אבל לא המדיר, אולם הביא הר"ן, שהרמב"ם חולק על זה וסובר שהמדיר עובר בבל יחל, עיי"ש.

ה. לשיטתם

וכתבו האחרונים הנ"ל, שהר"ן והרמב"ם בסוגיין אזלי לשיטתם, שהר"ן נקט שהמדיר אינו עובר בבל יחל, ולכן הוא סובר דאין לקנוס המדיר, משום שאין לחוש שהוא יעבור על בל יחל, אולם הרמב"ם סובר שיש לקנוס המדיר, משום שלדעתו יש לחוש שמא הוא יעבור על בל יחל, דהוא ס"ל שאם המודר עובר ונהנה מן המדיר, המדיר עובר בבל יחל.

ג) בדין חצר שיש בו דין חלוקה

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מביאה בשם ר' יוסף בשם זעירי, דמחלוקת ראב"י ורבנן במתני' דריש פירקין מיירי דוקא בחצר שאין בו דין חלוקה, אבל בחצר שיש בו דין חלוקה לכולי עלמא אסור ליכנס לחצר. ובר"ן (ד"ה אבל) ביאר הטעם, משום שבחצר שיש בו דין חלוקה א"א לומר ברירה, שמתחלה לא נקנה לכל א' מן השותפין לזמן שירצה להשתמש בו, אלא עומד להתחלק.

ב. דברי הרשב"א

הר"ן (שם) הביא בשם הרשב"א, שבחצר שיש בו דין חלוקה אסור ליכנס לחצר אפילו לאחר שנתחלק החצר בין השותפין, ואף לאותו חלק דאין למדיר חלק בו. וביאר הר"ן הטעם, משום שבשעת הנדר כבר נאסר החצר, ושוב לא פקע האיסור כשנתחלק החצר בין השותפין, דדומה לדבר הנאסר שנמכר לאדם אחר, דלא פקע איסורו כמבואר בגמ' לעיל (לד:).

ג. שיטת הרמב"ם

אולם הביא הר"ן (שם), שהרמב"ם (הל' נדרים פ"ז ה"ד) חולק על הרשב"א בזה, וס"ל להרמב"ם שלאחר חלוקת החצר בין השותפין מותר למודר להיכנס לאותו חלק של החצר דלא שייך למדיר. והקשה הר"ן על הרמב"ם, למה לא הסכים לסברת הרשב"א, שיש לדמות דין זה לדבר הנאסר שנמכר דלא פקע איסורו, עיי"ש בר"ן מה שכתב ליישב דעת הרמב"ם.

ד. תירוצם של האחרונים

כתבו הרבה אחרונים [רש"ש (ד"ה אבל), שלמי נדרים (ד"ה אבל), מחנה אפרים (גביית חוב סי' ג)], שלכאו' יש ליישב דעת הרמב"ם בפשיטות, די"ל דמתני' מיירי בנאסר הנאה מגופו של המדיר, ולא מעצם החצר, וא"כ שפיר פקע איסור נדר כשנתחלק החצר בין השותפין, ולא דמי להא דלעיל גבי דבר הנאסר שנמכר, דשם מיירי בנאסר הנאה מעצם החפץ ולא מגוף המדיר.

ה. דעת הר"ן

כתבו האחרונים, שטעמו של הר"ן שלא רצה לתרץ כן כדי ליישב דעת הרמב"ם מובן שפיר, שמבואר בר"ן בריש פירקין דמתני' מיירי באופן דנאסר הנאה מעצם החצר, ולא באופן שנאסר הנאה מגופו של המדיר, ולשיטתו נמצא דמתני' דומה ממש לסוגיית הגמ' לעיל גבי דבר הנאסר שנמכר לאדם אחר, ולפיכך הוצרך הר"ן ליישב דעת הרמב"ם באופן אחר.

ד) אם יכול המשכיר לאסור המרחץ עד שישלם השוכר

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מבארת הא דמובא במתני' גבי המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ, שאם יש למדיר בו תפיסת יד אסור למודר ליכנס, אבל אם אין למדיר בו תפיסת יד מותר ליכנס, ומפרשת הגמ', שהציור שאין לו תפיסת יד היינו 'דמקבל בטסקא', ר"ל שהמדיר אינו מקבל חלק מן הריוח אלא שהשוכר משלם לו דבר קצוב לכל שנה.

ב. קושיית הר"ן

הר"ן (ד"ה היכי דמי) הביא בשם הרבה ראשונים להקשות סתירה גדולה בין סוגיין לבין סוגיית הגמ' בערכין (כא.), שבסוגיין מבואר שאם אדם משכיר מרחץ וכדומה לאדם אחר, ואין לו בו תפיסת יד, שוב אינו בידו כדי לאוסרו על אחרים, ואולם בגמ' ערכין מבואר שאם משכיר אדם בית, אפילו אם אין לו בו תפיסת יד, עדיין יכול להקדישו ולאסרו על אחרים.

ג. תירוצם של התוס'

הר"ן (שם) הביא בשם הראשונים הרבה דרכים ליישב קושיא זו, וא' מן המהלכים הוא, שהתוס' הביאו בשם הירושלמי, שיש לחלק בין היכא שכבר שילם השוכר כסף השכירות, שבזה כבר יצא הדבר הנשכר מרשות המשכיר ואין בידו לאסרו על אחרים, לבין היכא שעדיין לא שילם השוכר, שבזה עדיין לא יצא מרשות המשכיר ובידו לאסרו על אחרים.

ד. קושיית הרא"ש

גם הרא"ש בפסקיו (סי' ב) הביא בשם הירושלמי לחלק כנ"ל בין היכא שכבר שילם השוכר לבין היכא שעדיין לא שילם, ואמנם תמה הרא"ש, מה היא הסברא לחלק בכך, הא כבר קנה השוכר את הזכות להשתמש בדבר הנשכר אף קודם ששילם כסף השכירות, ומדוע לא יצא מרשות המשכיר עד שישלם כסף השכירות.

ה. ביאורו של הקהילות יעקב

הקהילות יעקב (סי' לא) ביאר החילוק, שאע"פ שכבר קנה השוכר את הזכות להשתמש בדבר הנשכר, מ"מ עדיין נשאר ברשות המשכיר לענין זה שיכול להשתמש בו כדי להרוויח כסף השכירות, אך לאחר שכבר שילם השוכר את כסף השכירות שוב אין למשכיר שום זכות השתמשות בו, וממילא אינו נחשב ברשותו כלל כדי לאסרו על אחרים.

דף מו

בענין בית הכנסת של הצבור

הגמ' מביאה דיון לענין חצרות השותפין, שיש אופנים שיש בהם דין חלוקה ויש אופנים שאין בהם דין חלוקה. ומובא בגמ' ש"בית הכנסת דכמי שאין בו דין כדי חלוקה דמי", דהיינו, שבבית הכנסת של עיר, יש לכל אחד מאנשי העיר חלק בו וא"א לחלקו בין אנשי העיר. ובמאירי הסביר הטעם שא"א לחלקו, שאין החסרון מצד המקום והרוחב אלא מצד הדין, וז"ל "שאע"פ שהיא רבת השיעור אין כופין זה את זה לחלוק ומעתה אין המודרים או הנודרים זה מזה נאסרים בה לא בכניסה ולא בישיבה". וע' בשו"ת חת"ס (חו"מ סי' יב) שחידש דהא דבית הכנסת אין בה דין חלוקה, זהו רק בית הכנסת של יחידים, אכן אם שתי קהילות בנו או קנו בית כנסת אחד, ואח"כ רוצים לחקלה ביניהם, בזה יש בו דין חלוקה, וז"ל "אם ירצו ב' הקהלות להתחלק ויחלקו הבהכ"נ המספיק לשני הציבורים כו' יש בו דין חלוקה כו', אבל יחידים אעפ"י שהם בשותפות עם הצבור וכל אחד כשיושב ועומד בבהכ"נ על שלו הוא עומד כו', א"א לחלוק על חברו", עיי"ש.

ויש לעיין בכמה שאלות הנוגעים לבית הכנסת של צבור. הנה הלכה פסוקה היא שיש חובה על בני העיר לבנות בית הכנסת, והמיעוט יכולים לכוף הרוב בזה, וז"ל השו"ע והרמ"א (יו"ד סי' קסג סעי' א) "כופין בני העיר כו' אפי' מיעוט כופין את המרובין כו' לבנות בית הכנסת". והוסיף המשנ"ב, שאם אין בהם היכולת לבנות בית הכנסת, יכולים לכוף זה את זה לשכור מקום לתפילה, וז"ל המשנ"ב (סי' קנ ס"ק ב) "ואם אין בכחם לבנות, מחיובין עכ"פ לשכור מקום מיוחד לתפילה". ועי' בערוה"ש (שם סעי' א) שאפילו אם כבר יש להם מקום מושכר לתפלה, מ"מ יכולים לכוף זה את זה לבנות או לקנות מקום קבוע.

ונשאל האג"מ (או"ח ח"ג סי' כה) אם מותר לקהילה של שומרי תורה ומצות לשכור ביהכ"נ של קהילה שאינם שומרי תורה ומצות כדי להתפלל. וכתב ג' טעמים לאסור דבר זה. א', שע"י כינוס אנשים שם מראה חשיבות להקהילה שאינם שומרי תורה ומצות וגורם לאחרים לטעות ולהתפלל עמהם. ב', מראית עין, שיחשבו אחרים שהם מתפללים יחד עם קהילה שאינם שומרי תורה ומצות. ג', שיש לחוש ישמעו את הדרשות של אלו שאינם שומרי תורה ומצות, שבודאי נכלל בהם הרבה מינות וכפירה.

וכעין זה נשאל האג"מ (שם סי' ל) אם יש היתר לעשות חתונה באולם השמחות של ביהכ"נ של קהילה שאינם שומרי תורה ומצות. והשיב, שמעיקר הדין אין חשש בזה, וז"ל "לדינא אין לאסור מלילך למשתה וסעודת החתונה שתהיה בהאולם, וכן אין לאסור אף ליכנס להחופה שתהיה בביהכ"נ שלהם, ואף שבביהכ"נ כשר הא יש שאוסרין מלעשות שם חופה משום קדושת ביהכ"נ, אבל בביהכ"נ זה שאין מתנהגין בו כדיני התורה אין שום קדושה ויש לעשות שם חופה לכו"ע". אכן כתב, שכל זה מעיקר הדין, אבל למעשה יש לבעלי נפש להחמיר שלא לעשות חתונה שם, וז"ל "מ"מ מן הראוי להתרחק מביהכ"נ ביותר ובפרט לאדם חשוב שלמדין ממנו ויש לחוש שיטעו אחרים לומר דגם האדם חשוב מקרב אותם ואת ביהכ"נ שלהם".

וע"ע בדברי האג"מ (אבה"ע ח"ג סי' כה) שהאריך בענין קידושין של אנשים שאינם שומרי תורה ומצות, ומסיק שמכמה טעמים אין להם תוקף קידושין כלל וכלל עפ"י הלכה, משום שאין להם דעת לקידושין, וגם ליכא עדים, וגם אין מסירת הטבעת לשם קידושין, עיי"ש בכל דבריו הקדושים

דף מו

בענין האם המשכיר יכול לאסור ביתו להשוכר ע"י נדר

תמצית הסוגיא:

בסוגיין נתעורר שאלה ומבוכה גדולה בנוגע שכירות, במי שהשכיר ביתו לאחרים האם יכול לאסור הבית על השוכר, והכל מתחיל משום סתירה גדולה שיש בזה, דבמשנתינו מפורש דהמדיר את חבירו ויש לו בית המרחץ או בית הבד מושכרים לאחרים אז אע"ג שהן שלו מ"מ אם אין לו תפיסת יד [חלק בגוף הרווחת המרחץ], אז לא נאסרו על המודר, והטעם משום דהם מושכרים לאחרים.

ולאידך גיסא מפורש בגמ' ערכין דף כא. דהמשכיר שהקדיש ביתו אז נאסר השוכר לדור בה דהוי 'מועל בהקדש', ותמהו הרבה ראשונים דזהו סתירה גלויה, דאם בכח המשכיר להקדיש ביתו ולאסור השוכר שיהא מועל בהקדש, א"כ כשאסרו בקונם על אחרים נימא ג"כ דחל הקונם עליו אע"ג דהוא מושכר אצל אחרים ויהא המודר אסור ליהנות ממנו.

והר"ן האריך בזה, וקודם הבאת דברי הר"ן, יש לציין ולהקדים בחקירה נפלאה מאד של מורינו ר' אלחנן (קובץ הערות וקוב"ש) מהו גדר של שכירות: האם השוכר יש לו קנין גמור בהבית דהוי שלו לזמן השכירות [והוי כעין דקל לפירות, או כעין קנין לזמן], או דלמא אין להשוכר בהבית כלום ונשאר של המשכיר לגמרי, ורק דיש לו 'שעבוד' על המשכיר דיש לו זכות להשתמש בו, ונ"מ בזמן חיוב התשלומין דאי קנה מיד יתכן שישלם בשבילו מיד, אבל אי הוי זכות אז יתכן דלאחר שקיבל השתמשות בו אז יתחייב לשלם מדין אין שכירות משתלמת אלא לבסוף. ובזה יהא מובן מקצת התירוצים.

דברי הר"ן: יש להביא מקצת התירוצים של הר"ן, א] בתחילה תי' מתוס' דבאמת המשכיר יכול לאסור על השוכר בין בהקדש ובין בנדר, ורק כאן דלא דיבר אלא סתם שאסר חבירו מהנאתו אז אמרינן דמסתמא 'אין דעתו על המושכרין' ביד אחרים, ולפ"ז [כפי חקירה דלעיל] פשיטא דהגוף נשאר של המשכיר ובדין שיהיו אסורין ורק במתני' כאן נאמר דין צדדי דאין דעת המדיר לאוסרו. ב] עוד תי' הר"ן דיש מחלקים בין הקדים שכרו ללא הקדים שכרו. וכבר תמה הרא"ש מה לי מתי שילם בשביל השכירות. וכתב ר' אלחנן לבאר כהנ"ל כמש"נ, דאם שילם תחילה אז הכוונה לקנות הבית לזמן השכירות, אבל אי אינו משלם מיד אז הוא קונה זכות להשתמש ולאחר שיקבל ההשתמשות יתחייב לשלם ואז נשאר גופן של משכיר ושפיר יכול לאוסרו עליו. ג] הר"ן עצמו תי' בסוף באופן נחמד, דרק כשאוסר את השוכר מהני ד'הקדש וקונמות מפקיעין מידי שעבוד' ונמצא דנפקע כח השוכר ושפיר נאסר עליו, אבל במתני' דידן המדיר אסר המודר, והמרחץ מושכר לאחרים וכיון דלא אסר המרחץ להשוכר אלא לאדם אחר שהוא המודר, הרי לא נפקע השכירות ושפיר לא נאסר בו כשאין לו תפיסת יד.

[ולפי חקירה דלעיל, כנראה נקט דהשוכר אין לו קנין אלא שעבוד, ולכן אם הפקיע שעבודו חל הנדר או ההקדש, אבל אי לא הפקיע שעבודו אז ס"ל להר"ן דעצם הזכות ממון של השעבוד מתירו להשתמש בו ואין המשכיר יכול לאסורו כל זמן שקיימת זכות שעבודו ודו"ק].

תי' הרא"ש בב"ק. הנה הרא"ש בב"ק וכן תירצו התוס' בערך בכתובות דף נט: דיש לחלק בין הקדש ונדרים, דרק בהקדש דהוא מקדיש גוף הדבר מהני במשכיר, אבל בקונמות דאוסר הנאותיו על חבירו אינו בידו לאוסרו על השוכר דיש לו זכות אכילת פירות. ולהלן יתבאר מהברכת שמואל כוונת תירוצם.

תמצית מראי מקומות

א. גמ' ערכין דף כא.

מבואר דמשכיר שהקדיש ביתו אז נאסר השוכר מלדור בו, ואם ידור בו הוי מועל בהקדש. ומוכח דיש כח להמשכיר להקדיש דבר המושכר לאחרים.

ב. מתני' דף מו. **גמ'** דף מו: המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר וכו' אין לו בהן תפיסת יד מותר.

במתני' ובגמ' מבואר דכשאין רווח ושותפות של תפיסת יד, אז מותר להמודר ליכנס למרחץ המושכר, וחזינן דאין המשכיר בעלים לאסור חפציו על המודר. וקשה מהא דערכין דהמשכיר יכול להקדישו ונאסר השוכר לדור בו.

ג. תוס', מובא **בר"ן** ד"ה היכי דמי.

תוס' תי' דבאמת המשכיר יכול לאסור על השוכר בין בהקדש ובין בנדר, ורק כאן דלא דיבר אלא סתם שאסר חבירו מהנאתו אז אמרינן דמסתמא אין דעתו על המושכרין ביד אחרים [עיין לעיל שבארנו כוונתו].

ד. אחרים, המובא **בר"ן** ד"ה היכי דמי.

הר"ן הביא דיש מחלקים בין הקדים שכרו ללא הקדים שכרו. וכבר תמה הרא"ש מה לי מתי שילם בשביל השכירות. ולהלן באות ז' יתבאר מר' אלחנן לבאר דאם שילם תחילה אז הכוונה לקנות הבית לזמן השכירות, אבל אי אינו משלם אז הוא קונה זכות להשתמש ולאחר שיקבל ההשתשמות יתחייב לשלם ואז נשאר גופן של משכיר ושפיר יכול לאוסרו עליו.

ה. ר"ן ד"ה היכי דמי.

הר"ן תי' דרק כשאוסר את השוכר מהני ד'הקדש וקונמות מפקיעין מידי שעבוד' ונמצא דנפקע כח השוכר ושפיר נאסר עליו, אבל במתני' דידן המדיר אסר המודר, והמרחץ מושכר לאחרים וכיון דלא אסר המרחץ להשוכר אלא לאדם אחר שהוא המודר, הרי לא נפקע השכירות ושפיר לא נאסר בו כשאין לו תפיסת יד.

ובארנו לעיל דהר"ן נקט דהשוכר אין לו קנין אלא שעבוד, ולכן בהפקיע השעבוד חל הנדר או הקדש, אבל בלא הפקיעו אז אין המשכיר יכול לאוסרו כל זמן שקיימת זכות שעבודו.

ו. רא"ש נדרים פ"ה סי' ב'.

הביא דברי הירושלמי דמחלק בין הקדים שכרו, וכתב 'ותמיה לי מה תלוי בהקדמות השכירות דשכירות קרקע נקנית בשטר ובחזקה וזוזי הוא דמסיק ביה'. ובאמת צריכין לבאר החילוק.

ז. קובץ הערות סי' נ"ג סק"ט.

ביאר דבתשלומי שכירות אפשר בב' אופנים א' לשלם בעד ההשתמשות ובאופן זה אינה לשכירות אלא לבסוף או מתחילה ועוד סוף, ב' ואפשר לשלם בעד הקנין כמו לוקח מקח, דתיכף משזכה במקחו נתחייב לשלם ומשו"ה כשמקדים לו שכרו אין כאן הלואה אלא תשלומי קנינו.

ח. רא"ש ב"ק פ"ה סימן ב'. [וכ"כ התוס' בכתובות דף נט: דלהלן]

הרא"ש תי' דהתם בגמ' ערכין מיירי במשכיר שהקדיש את הבית דהיינו 'בהקדש' וכאן מיירי בקונם שאסרו בנדר, וכיון דאינו אוסר אלא עצם ההנאות לכן אין בכחו לעשות כן וצ"ב מאי שנא. עיין להלן אות י' בדברי הברכ"ש.

ט. תוס' כתובות דף נט: ד"ה.

כתבו בענין קושיא אחרת כיסוד הרא"ש לחלק בין הקדש לקונמות עיין בבריהם.

י. ברכת שמואל נדרים סי' ט'.

ביאר בזה בברכ"ש באופן נפלא בעומק של נדרים, דהקדש הוא דבר לעצמו דחל איסור על החפץ ושפיר נאסר על השוכר, אבל קונמות חל האיסור לגבי מי שנאסר עליו, וא"א שיהא נתפס בעצם איסור כלפי השוכר דהא יש לו זכות בה, ורק אי חל בעצם והוא 'ממילא' נאסר אז אפשר שיחול עליו.

יא. קהלות יעקב סי' ל"א.

ביאר כהנ"ל בנוסח שלו, דבקנין לפירות אין האדם יכול לאסור אלא הגוף ולא הפירות, ובהקדש הרי הוא מקדיש הגוף ובקונם הוא אוסר ההנאות.

יב. דבר יעקב אות ט'.

מביא קושית הר"ן בסתירת הסוגיות בכח המשכיר האם יכול לאסור את השוכר, ומביא כל תירוצי הר"ן בקצרה וסיכום הדברים.

האומר משקלי עלי פרק חמישי ערכין כא.

הקדישו הדר בו וכו'. קס"ד שהדר בו הקדישו: (ה) [נפיק ליה שכר דחולין] וי"ל דל"ג שכר וה"ג כיון דמעל נפיק ליה לחולין. כלומר משנהגה בתמשים הבית ומעל יצא הבית לחולין כתנן מעילה (דף יט:) אין מועל אחר מועל במוקדשין אלא בנהנה וכלי שרת בלבד וקרן ומומס אית ליה לשלומי ולא שכר להקדש דכל מידי דהקדש מכי מעל ביה נפיק לחולין דאמרינן במסכת מעילה (דף יח.) אין מעילה בכל מקום אלא שיעור וכן הוא אומר וימעלו בני ישראל מעל בני' ועבדו את הבעלים והיינו שיעור שמוציאו מהקדש לחול: לכשיבא שברו יקדש. השכר והבית לא הקדיש: מתני' ממשכנים אותן ז'. עולות ושלמים אע"ג ב) דשלמים מכפרת אעשה הואיל ולא מוהה היא עליה לא תשיב לה כפרה ואתי לשהויי הלכך ממשכנין אותן: גמ' משלשתן. חטאת או עולה או שלמים דג' קרבנות כתובין בו ואמרי' בספרי דבי רב ואחר ישחט הנזיר יין אחר מעשה ידיה: בעולת יולדת. דלא משתרית בקדשים עד דמתיא לה: מאי ניהי דאקדמה קרא. כלומר מאי טעמא אמרת דעולתה מעכבתה משום דאקדמיה קרא עולה מקמי חטאת דכתיב תמיד כמשפט בן שנתו לעולה וגו': והאמר רבא למקראה הקדימה הכתוב. שהתא נקראת ממקרא תמילה ולא שתקרב תמילה בפרק כל התדיר במסכת זבחים (דף 5.): דאפריש ליה חבירו. שהיה זה חייב עולה ומא חבירו והפרישה משלו לכפרתו של זה וקאמר שמואל דבעינן שיודיע את המתכפר: מדידיה. כגון היכא דב"ד ממשכנין אותו לריך שיאמר רולה אני: לדעת

מצורע דתניא ד) רבי ישמעאל בנו של רבי ו) יהודה בן ברוקה אומר כשם שחטאתו ואשמו ז) עיבבתו כך עולתו עיבבתו: ואף על פי שאין מתכפר לו עד שיתרצה ח): ת"ר ט) יקריב אותו ט) מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת"ל לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני אמר שמואל עולה צריכה דעת שנאמר לרצונו מאי קמ"ל תנינא אף על פי שאין מתכפר לו עד שיתרצה שנאמר לרצונו לא צריכא י) דפריש ליה חבריה מהו דתימא כי בעינן דעת מדידיה אבל מדחבריה לא קמ"ל זימנין דלא ניחא ליה דליכפר במידי דלא דידיה מיתיבי חטאתו ואשמו של פלוני עלי לדעת

הקדישו הדר בו מעלה שכר להקדש הקדישו הדר בו היכי מצי מקדיש כ) לה א) איש כי יקדיש ביתו קדש אמר רחמנא ב) מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו הכי קאמר הקדישו משכיר הדר בו מעלה שכר להקדש הקדישו משכיר היכי דייר ביה ג)במעילה קאי ותו מעלה שכר להקדש כיון דמעל ביה נפיק לי' שכר לחולין דאמר לכשיבא שברו יקדש והא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אמר רב יהודה אמר רב הא מני ר"מ היא דאמר ג) אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם איכא דאמרי א"ל רב פפא לאביי ואמרי לה ד) רב מרי בר חמא לרב חסדא כמאן כר"מ דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אמר ליה ואלא כמאן: מתני' ה) ו) חייבי ערכין ממשכנין אותן ז) ח) חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן ד חייבי עולות ושלמים ממשכנין ז) אותן אע"פ שאין מתכפר לו עד שיתרצה ח) לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ט) וכן ה אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני: גמ' אמר רב פפא פעמים שחייבי חטאות ממשכנין אותן חייבי עולות אין ממשכנין אותן חייבי חטאות ממשכנין אותן ט) ז בחטאת נזיר דכיון ו) דאמר מר אם ז גילח על אחד משלשתן יצא ואם ח) נזרק עליו אחד מן הדמים הותר הנזיר לשתות יין וליטמא למתים פשע בה ולא מייתי חייבי עולות אין ממשכנין אותן בעולת יולדת מאי ניהו דאקדמיה קרא והאמר ו) רבא למקראה הקדימה הכתוב אלא בעולת

מלות תליה (יומות קג:) מ"ר ל) פפא משמיה דרבא מ) [סנהדרין המוסגר לא תחלון ואם תלנה תליתה כשרה סנהדרין המוחלט לא תחלון דו תחלה תליתה פסולה ופרש"י שם דסנהדרין המוסגר לא תחלון דו לכתחלה משום גזירה דסנהדרין המוחלטו מיהו אם תלה תליתה כשרה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו אלמא משמע סנהדרין המוחלטו אסור בהנאה ופ"ל דאין הכי נמי דהוא אסור בהנאה והא דאמר הכא דאומר לו הרי שלך לפניך הייגו כגון דא"ל בית זה בעין אינו חייב להעמיד לו בית אחר מיהו הוא הפסיד שכרו והוי כמו מתה או נשברה דאמר התם חייב להעמיד לו תמור אחר ופרש"י שם או יפסיד שכרו: הכי קאמר הקדישו משכיר הדר בו מעלה שכר להקדש. מ) מימה דהכא משמע דמשכיר יכול להקדיש בימו אחר שהשכירו אע"ג דמשמעתא לשורר ובכתובות פ' אף ע"פ (דף נט: ופס) אמר הא לא דמיא אלא לאומר שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה תקדוש דקדשה משמע דווקא משום דקאמר לכשאפדנה אבל לאלתר לא מלי מקדיש לה הכא נמי לא מלי מקדיש ליה ובפ' לאיזהו נשך (ב"מ מג: ופס) אמרינן רב מרי בר רחל משכן ליה ההוא עובד כוכבים בימא אזל זבניה לרבא נעל שתא ושקל אגר בימא אמטי ליה לרבא א"ל האי דלא אמטאי אגר בימא עד האידנא משום דהוה משכנתא ולא הוה ב) עובד כוכבים מסלק ליה השתא אגר [מר] אגר בימא משמע דיכול הלוה למכור וא"כ אמאי אינו יכול להקדיש מיד ואור"י דכן הדין המותר יותר מכנגד מעותיו הוא יכול להקדיש ולמכור מיד והא דאמר התם לכשאפדנה דמשמע אבל השתא אינו יכול להקדיש הייגו כשהוא רולה להקדיש הכל והכיא דאיזהו נשך (שם) זמן לו המותר והכא יכול להקדיש המותר והא דאמר הדר בו מעלה שכר להקדש היינו משום דיש לו להקדש שותפות עמו ואין כל אחד יכול לברר חלקו ויש מחלקין בין משכיר ללוה דדווקא לוה שלא תחזור אלינו עוד בלא פרעון מעות ההוא ולאי לא מלי להקדיש אבל משכיר שלאחר השלמת זמן השכירות תחזור לו בחנם יכול הוא להקדיש מיהו ההיא דאשכחן בעלמא הקדיש לוה וחזיק לוה משמע דאלי מקדיש ומזמין מיהו ב"ח מוציאו מיד ההקדש ומיד הלוקח כשילוה לגבות חובו אם אין לו לגבות ממקום אחר מידי דהוה אעשה עבדו אפוטיקי מכרו או הקדישו דב"ח מוציא הימנו מיהו כל זמן שלא גמרו הוא קדוש ומכור מ) הכא משמע דמשכיר יכול להקדיש כמי נמי יכול לאסור על השוכר וכן הלכה ג) הכא משמע דאין השוכר יכול להקדיש מדפריך הדר בו היכי מלי מקדיש ליה אים כי יקדיש את ביתו אמר דאמנגא מה ביתו ברשותו וקשה דבתוספתא תניא אם הקדישו שוכר מקודשת ויש לומר הכא נמי השוכר מלי מקדיש ליה כל זמן שהוא ברשותו וה"ה דאלי אחר ליה לכולי עלמא כי ימי שכירותו והא דפריך הכא היכי מלי מקדיש ליה ד) (והאי) ה) [והאי] דקאמר מעלה שכר להקדש מ) (הכא) פריך והכי ה) [פריך] היכי מלי מקדיש לענין דמעלה שכר הא אינו מ) ברשותו מיהו תימה דהכא משמע דמשכיר מלי מקדיש ליה ובתוספתא תניא דאינה מקודשת וזה לשון תוספתא ה) השוכר שדה מחבירו ועמד השוכר והשכירה לאחר רשאי בעל הבית שיאמר לו אין לי חשבון עם כל אדם אלא עמך עמד בעל הבית ומכרה מחשבון עם בעל הבית עמד בעל הבית והקדישה אינה מקודשת עד שתחזור לרשותו מ) וכל מה שנהנה ממנו הרי זה מקודשת עמד השוכר והקדישה הרי זה מקודשת עד שתלא מרשותו ומעלה שכר להקדש עד כאן לשון התוספתא וי"ל דהא דתניא בתוספתא דאין המשכיר יכול להקדיש היינו כשהקדיש לו שכרו ומכרו מיירי בשלא הקדיש שכרו וה"נ אימא בירושלמי מ) דמקום שנהגו המשכיר בית לחבירו ועמד והקדיש הרי זו מקודשת מ) אימתי בזמן שלא הקדיש לו שכרו אבל הקדיש לו שכרו הרי זה ה) דבריו חנם:

הכי גרסינן כיון דמעל נפיק ליה שכר לחולין וכן הוא בכרוב ספרים וה"פ כיון דמעל כו' כלומר שכר הבית נפיק לחולין שהרי תבירו מ) הקדיש (השכיר) את הבית והוא לא ידע ומעל בשדר בו ונפיק ליה מ) ו) וקאמר לו ר"מ אמר על ההיא דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ג) בקע בקרדום של הקדש ונפל בו ונפ תבירו ובקע בו כולם מעלו ובשילהי פרק הנהנה (מעילה יט:) תנן אין מועל אחר מועל בקדשים אלא בנהנה ולא שרת היינו דקדושת הגוף לא מתחלל ע"י מעילה כמו קדושת דמים וקרלוס לאו היינו כלי שרת ה) אלא קדושת דמים הוא ולא מ) יתסב כלי שרת מטעם שנעבד אחרים לידי קדושת הגוף הוא עצמו לא כל שכן שיבא לידי קדושת הגוף דמהאי טעמא תשמיש שאר כלי שרת קדושת הגוף:

מ) **כי** דייר ביה במעילה קאי. ואע"פ שלא פגם מעל כדתנן (ר"פ ההנהה) (דף יח.) הנהנה מן ההקדש ש"פ אע"פ שלא פגם מעל ואע"ג דאין מועלין במחובר לקרקע כדאיתא במס' מעילה פרק הנהנה מן ההקדש (שם:) ל"ל הך סוגיא דהכא אתיא כרב דאמר תלש ונבסוף חברו הוי תלוש כדאמר המשתחוה לבית אסרו ובפרק הנהנה (דף כ. ופס) נמי מייתי לה להיא דרב דאמר התם וכיון דבני להו מיהא מעל מ): אמר

מסורת הש"ס

א) [כ"ק קס: ע"ש סט: כ"מ ו. ע"ז סב. חולין קלט. תמורה ט. כט:], ב) [מנחות דף נח:], ג) כ"ק מ. קכ: [לקמן סג:], ד) [ע' תוס' ר"ה ו. ד"ה יקריב ותוס' כריתות יב. ד"ה לו דלמא ותוספות יומות פז: ד"ה ר' מאיר ותוספות כ"ב מח. ד"ה יקריב], ה) [קדושין ב. כ"ב מח.], ו) זבח כח. [מה. מנחות ה. זבחים נח. נדרים ד:], ז) [זבחים 5. ע"ש בתוס' ד"ה למקרא], ח) תוספתא דמיר פ"ד [ספרים נט. ע"ש זבח יט.], ט) כ"ב מח. קדושין ג. יומות קו. ר"ה ו., י) כ"ק. כ) כ"מ דשלה, ל) [כ"ל רב ספין], מ) כ"ל והכא מי' לקדשים וה"ה דיכול לאסור כ"ק. נ) כ"ל ומיהו קשה דהכא מי' ברשותו ותוספתא מי' כ"ק. ס) כ"ל כ"ק. ע) [בפ"ט דכ"מ], פ) גי' כ"ק דל מי מנס. צ) כ"מ הסכימות לאוקמי, ק) גי' כ"ק וקשה מהיא דתניא בתוספתא. ר) עי' כ"ק ובתוס' מנחות קא ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הקדישו ומי' הקדישו הס"ד ואפ"ל כיון דמעל ביה נפיק ליה כו' וגרלה לי לל"ג:

תורה אור השלם

א) וְאִישׁ כִּי יַקְדִּישׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיי וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם: [ויקרא כז, יד]

ב) אַם עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יַקְרִיב אֹתוֹ לְרָצֹנוֹ לִפְנֵי יי: [ויקרא א, ג]

רבינו גרשום

שאין יכול לומר לו הרי שלך לפניך שהרי נותן]: הקדישו. השוכר: הדר בו. שלא (נתנגנ) ברשותו (שלו): כיון דמעל. מה שנהנה ממנו: נפק ליה שכר לחולין. דמשום הכי חייב קרבן [מעילה הנהנה מקדשי שמים משום דמשיק קדושה לחולין: כגון דאמר. המקדיש הכי] לכשיבואו דמיו יקדשו לא מעל שוב דלא הקדיש בית אלא שכירות הקדיש: [מתני'] חייבי ערכין ממשכנין אותן. [הגזבר] אם ישהום דכיון דלאו לכפרה אתו ולא מהדר ליתנן: [חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין. דכיון דלכפרת עצמו הן דהיר להבאין: חייבי עולה ושלמים ממשכנין אותן. דלא אתו לכפרה ויתרשל להביאן]: אע"פ שאין מתכפר לו. האי מתכפר [לו] לא כפרה ממש אלא אע"פ שאין מתקבלין לרצון עד שיתרצה להביאן מעצמו: שנאמר לרצונו. לפני ה' אפילו

שיטה מקובצת

א) מקדיש ליה איש: ב) דלה רמי בר תיבות רב מרי נמחק: ג) חייבי ע' (תוס' ר"ה דף ו ע"א ב"ק דף קב): ד) אותן (ב"ק דף מז): ה) בחטאת נזיר. גלירן ה"ה דהוי מצי למימר כגון שאמרו לו עדים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי דבודאי לא יביא אם לא ימשכנהו כיון שהוא אומר שלא אכל. הרא"ש ז"ל. ו) ר' יוחנן בן ברוקה: ז) ואשמו מעכבתו כך עולתו מעכבתו: ח) שיתרצה וכו' ת"ר: ט) נפיק ליה שכר לחולין ונראה לרבי דל"ג שכר וה"ג כיון דמעל ביה נפיק ליה: י) אותו הגזבר נכנס לביתו ונוטל בע"כ הס"ד דמה"ד חייבי חטאות ואשמות כיון דלכפרה אתו לא שהי ליה ואין ממשכנין אותן עולות ושלמים אע"ג דעולה [מכפרת]: יא) דרבא סנדל המוסגר: יב) תימה. עיין בהר"ן במסכת כתובות בפ"ה: יג) הוה מצי עובד כוכבים מסלק לי השתא: יד) ליה והאי דקאמר: טו) להקדש פריך היכי: טז) ברשותו. גליון אבל כל זמן שביתתו יכול להקדיש וה"ה דמצי אוסר ליה כל ימי שכירותו. הר"י ז"ל: יז) לרשותו אבל מה תיבת וכל נמחק: יח) בירושלמי בפרק מקום שנהגו אות ד' נמחק: יט) מקודשת ודר בתוכו ומעלה שכר להקדש אימת: כ) זה דר בתוכו חנם: כא) השכיר את תיבת הקדיש ל"ש נמחק: כב) ליה השכר בתורת אות ר' נמחק: כג) לחולין שהרי חברו הקדיש את הבית והוא לא ידע ומעל בשדר בו ונפיק ליה כולי בית בתורת מעילה דהא איכא שהוא סבור שהיא שלו ואינו מתכוין להוציאו מרשות לרשות לא יוצא לחולין אלא לפי טובת הנאה שיש לו במלאכה דלא אמרינן אין מועל אחר מועל אלא כשהוא סבור שהכלי של חבירו והוא מכוין להוציא מרשות וכדקאמר רבי מ' ותיבות וכפרש"י ר"מ אמר ל"ש ותיבות וקאמר לו נמחק: כד) יתשב ככלי שרת: כה) מה"ד היכי דייר בו תיבת כי נמחק: כו) מעל לימא מסייע ליה לרב ואף על גב דדחיי ליה דחויא בעלמא הוא: עולא

כז) א מתי' פ"ע מהלי' ערכין הלכה ל: כח) ב מתי' פ"ע מהלי' ערכין הלכה יד: כט) ג ד מתי' פי"ד מהלי' מעה"ק הלכה י: ל) ה ה מתי' פ"ע מהלי' גירושין הלכה כ טוש"ע אה"ע סימן קלד סעיף ה וסימן קנד סעיף כח: לא) ו מתי' פי"ד מהלכות מעה"ק הלכה יז: לב) ז מתי' פ"ח מהלכות מזיקין הלכה כ: לג) ח מתי' שם הלי' ה: לד) ט מתי' פי"ד מהלי' מעה"ק הלכה י:

ושניהם אסורין (ה) **מלהעמיד ריחים ותנור.** לקטע ריחים ולגדל תרנגולים בתוכה תלר: הכי גרסינן היה אחד מהם מודר הנאה על חבירו[ב] כופין את הנודר. שהרי את מכירו למכור את חלקו אחלן לרבנן דאמרי אסורים לינכם לחצר: היה אחד מן השוק מודר מן

א. מן השותפים לא יכנס: **גמ'** בנדרו הוא דפליגי. היכא דנדרו שניהם זה מזה דזה אמר לחבירו קונם שאני נהנה לך וזה אומר קונם שאני נהנה לך לעכשיו נדרו זה מזה ממש והתם הוא דקא אסרי רבנן ליכנס לחצר דאיהו עצמו קאסר עליה אבל הדירו זה את זה דכל אחד הדיר את חבירו ואמר קונם שאתה נהנה לי[ג] קונם נכסי עליך דתרוייהו אנוסים דכל אחד אסר ליה חבריה שלא מדעתיה התם מודו ליה רבנן לר' אליעזר דזה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו: **או דילמא אפילו בהדירו [זה את זה] נמי פליגי.** דלא שנא אנוסין ול"ש רוצין: **ה"נ מסתברא.** דבנדרו מילי ובנדרו הוא דפליגי דקתני כופין את הנודר: **אי אמרת בשלמא בנדר** שנדר שלא יהנה מחבירו לחכי כופין לאיהו הוא דאסר אנפשיה: **אלא אי אמרת דהדירו חבירו אמאי כופין אותו.** הא איהו לא פשע דמינס אנוס אלא ודאי בנדרו פליגי: *) **כשיש בה כדי חלוקה.** ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה וטעמא דמאן דאסר הואיל ואפשר בחלוקה: **אבל אין בה כדי חלוקה דברי הכל מותר.** דמאי אפשר ליה למיעבד:

*) שין לע"ל

נדנר

דאדריה אמאי כופין אותו הא מינס אנים אמר רבה אמר זעירי מחלוקת

ב ושניהם אסורים להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולים היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו לא יכנס לחצר רבי אליעזר בן יעקב אומר ג יכול הוא לומר לו לתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך וכופין את הנודר למכור את חלקו היה אחד מן השוק מודר באחד[ד] מהם הנאה לא יכנס לחצר רבי אליעזר בן יעקב אומר ה יכול לומר לו לתוך של חבירך אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך ד המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר אם יש לו בהן תפיסת יד אסור אין לו בהן תפיסת יד מותר[ו] ה האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס ושדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר ו קונם בית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרו לאחר אסור: **גמ' איבעיא** להו בנדרו פליגי הדירו זה את זה מאי מי אמרינן בנדרו הוא דפליגי אבל בהדירו זה את זה מודו ליה רבנן לראב"י דכי אנוסין דמו או דילמא אפילו בהדירו זה את זה פליגי רבנן ת"ש היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו ופליגי רבנן תני נדור מחבירו הנאה הכי נמי מסתברא דקתני סיפא וכופין את הנודר למכור את חלקו אי אמרת בשלמא דנדר הוא היינו דקתני כופין אלא אי אמרת

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) לעיל מכ:, ב) כ"כ מז:, ג) ב"ק נא:, ד) פ"ז ה"ה, ה) וע"ע תוס' ערכין כא. ד"ה הכי קאמר.

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ושניהם תוס' להעמיד וכו' ריחים ותנור ולגדל:

פירוש הרא"ש

אסורים להעמיד תנור ורחים כו'. דנכל הני יכולין שותפין לעכב זה על זה כדאיתא בפרק מזקת הנתים (נ"ב מז:) הלכך לא דמי לאלון ולא שיך לאחיהו מעשה בריכה כיון דיכול לעכב עליו ואינו מעכב: **היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו לא יכנס לחצר.** משום דנני למתני כופין נקטיה לכופין את הנודר למכור חלקו לחבירו דמיישינן כיון שרואה את חבירו יכנס גם הוא שכח נדרו וינוס, אבל בריבא שנייסה אסורים לא מייישינן שמא יכנסו: **היה אחד מן השוק מודר כו'.** משום דנותא דרבי אליעזר בן יעקב נקט (וקף) [דלקף] על פי שאין לו חלק אחר מחבירו ליכנס מעשה בריבה: **אם יש לו בהם תפיסת יד.** נגמ' (ע"ב) מפרש כמה: אין לו בהן תפיסת יד מותר. דנרשות השוכר קיימא ואין המשכיר יכול לאחריה עליו: **מת או שמכרם לאחר מותר.** דכיון דאין לומר כיון שדן לא אסרם עליו אלא בזמן שהם שלו. אבל אם אמר לנים זה לו שדה זו אסרם עליו לעולם: **גמ' בנדרו הוא דפליגי רבנן.** דכיון דמדעתם נדרו הנאה זה מזה קנסו אותם ולא שמכינן אבריה. אבל בהדירו הוי אמכינן אבריה. או דילמא אפילו בהדירו פליגי רבנן, דלית להו בריה: **היה אחד מהם מודר כו'.** משמע שחבירו היה מדירו: **אלא אי אמרת דאדריה אמאי כופין.** מה פשע המודר שיכופוהו למכור חלקו, שאם אתה אומר כן כל אחד ידיר חבירו כדי שיכופוהו למכור חלקו:

הגהות וציונים

(ה) במשב"ר וראשונים **מאחד:** ג) צ"ל הנאה **מחבירו** (מ"א): ג) צ"ל לי **או** קונם (באה"מ): ד) עי' פי' הר"ן עד סוף המתני' לקמן בע"ב ובדף מז ע"א (גליון): ה) מודר. מחבירו **משמע.** אלמא. כצ"ל (כת"י): ו) בכת"י **עבדת.** וכ"ג מהירושלמי: ז) בכת"י **פליגי:** ח) בהגי"ש נוסף **ונמצא נהנה מחלק חברו:** ט) צ"ל **דהא דכופין** (בארות המים): י) בהגי"ש נוסף **ולא יזהר מלהכנס בחצר, לבך כופין למכור חלקו אבל ברישא** דשניהם: כ) ס"א משום **דמדכרו אחדדי ושניהם יזהרו מלהכנס בחצר** אבל הכא (הגי"ש): ל) צ"ל **השוכר** (תפ"ל) **והחקדש** (הגי"ש): מ) צ"ל **בנדרו מעצבן** (הגי"ש): נ) צ"ל אי נמי **אית** להו (גליון) ונדצ"ל אי **נימא** לית להו: ס) גי' הגי"ש אלא אי אמרת **שהדירו דכופין דקתני היינו למודר, אמאי כופין,** דמה **חבא** זה **שאסר** עליו **הנאתו ואמאי קנסינן** ליה **למכור הא מינס אנים** הס"ד:

תוספות

ושניהן אסורין להעמיד שם ריחים ותנור ולהעמיד שם תרנגולין. דנכל הני יכולין למחות זה על זה אלא נדר כדאמר בפרק מזקת הנתים (נ"ב מז:) הלכך אסור לעשותן[] עתה בתלר כשנדר דאם כן מהני ליה חבירו על שלא עיכב. דדוקא דריסת הרגל אינו יכול לעכב כל כמה דלא תלקו. וי"מ דלכשעמיד ריחים בתיה רוב עם לכם וממילא[ים] תלקו וחלק חבירו ט) וכן לגדל תרנגולין דמתפטרין בכל התלר: **היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו.** משום דנני למתני כופין כו' דלא שייך למתני בשניהם מודרין וכופין כ) הנודר למכור חלקו דמיישינן דמשום דמעכר ל) אבל ריבא דשניהם מודרין אין כופין משום דמעכר ל) אבל כהא דאין לאסור אלא האחד והשני מותר (ד)מיישינן שמא יכנס המודר בשיראה חבירו נכנס ולבך כופין למודר. ותא [קמא] (שמא יכנס) קתני לה, (ולרבי) [ולרבי] אליעזר כיון דשניהם מותרין למה כופין: **היה אחד מן השוק.** הך בנא לר"ל אינעברך [דהוה אמינא] דלא קא שרי ר"ל אלא בשהתלר שלו דקמפסיד בדבר, אבל אחד מן השוק לא שרינן ולא שמכינן אבריה כיון שאינו מפסיד לכלום, קמ"ל: **אם יש לו תפיסת יד.** לאסור דעדיין הוא בשאומו ומדליה קמיתבי כיון דנס אחר שהשכיר יש לו בה תפיסת יד. אבל כשאין לו בה תפיסת יד יצאה כולה מרשותו ואין לו בה כלום ואינו יכול (ליאסר) [לאסרה, שאינה שלו]. ומכאן פסק ר"ת מי שהשכיר בית ואח"כ אסרו עליו אדון באיסורו לכלום. ומיהו יש לי לחמות דמיירי דאדריה שמא אדון עליו תפיסת יד [מותר] דאין דעתו לאסור מה שהשכיר, אבל אם אסר בהדיא מלי אסרה. וי"מ בערכין (דף כא.) (כלו) המשכיר בית לחבירו והקדישו הדר בו מעכל ומעכלה שכר לחקדש. ועל הבית שמי קשה מהבית דפרק אף על פי (דף נט:) שדה שמשכנתי לך לכשאפדנה תיקדש לקדשם, משמע דקודם

ב א מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכו סעיף ב:
ג ב ג מיי' שם שם הלכה ה ו טוש"ע שם סעיף ח:
ד ד מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה יג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ו:
ה ה מיי' פ"ז שם הלכה ה ופרק ח הלכה יא סמג שם טוש"ע י"ד סי' רנו סעיף ד:
ו ו מיי' שם שם טוש"ע שם סעיף ה:

עין משפט נר מצוה

שפדאה לא קדשה. ויש לומר דודאי מה שהמת שוה יותר מן הסכירות קדוש אבל (כנגדו) [כנגד הסכירות] מוקן והוי שותפים המשכיר והמקדיש ל, לכן מעל. והכיא דאמע"פ ה"ק לכשאפדנה תיקדש כל השדה לגמרי. אי נמי יש לתלק דודאי בהקדש גמור דאסר לכ"ע (ד)ודאי מלי מקדיש המשכיר, וכשמעתין דקאמר מותר מיירי שאסר בקונם בעלמא ואלונמי אלימי לשעבודא דשוכר דקאמר [שם] נב' שעבודא דבעל, והכיא דאמע"פ דאמר דלא קדשה עד שיפדנה מיירי שאסר בקונם בעלמא, אבל אם הקדישה הקדש גמור מל הבקדש אם שוה השדה יותר על הבוב. ועוד יש לתלק דודאי הך דפרק אע"פ מיירי בנ"ח כדמבן (ערכין כב:) מוקף עוד דיבר ופורה כל הנכסים אלו, אבל הך דערכין מיירי (בשוכר) [במשכיר] ומלי מקדים משום דקונו לחזור אליו, אבל בני בוב דלא תחזור לו לבשאם אם לא יפרע לו מוכו לא מלי מקדים וכירושלמי [פפ"ד דשפחים] ממלק בהכיא דערכין בין הקדיש לו שכרו ללא הקדיש לו שכרו דודאי כשהקדיש לו שכרו אינו אל משכיר כלל(ב): [בנדרו הוא דפליגי]. בנדר מעצמו (ג) דבל אחד ואחד אסר נפשו שאסר קונם שלא אהנה ממך, אלכך יש לחמיר ולבטל דמו ולא מיתסרו דאיתא לרבו בריבה. (ובנדרו) קנסו אבל בהדירו לא קנסו. ול"ע בהא דתנן [לקמן מז:] האומר הריני עליך חרם ואת עלי שיהם אסורים בדברים של אותה העיר, אלמא בהדירו נמי אסרו רבנן. ונראה דכיון שאמר הרי אתה עלי חרם קנסינן ליה גם על חבירו דבבל מקום הוו חכמים מזוחיסים ואסרו שניהם: **אז דילמא אפילו בשהדירו חבירו קנסו רבנן.** אי נמי ליתא (ב) לרבו אמר: בהדיא דרבנן ליתא לרבו הך פוגיא אלא (נמ"ש) [כמ"ש] היה אחד מהם מודר, ופליגי: ת"ש היה אחד מהם מודר. משמע שחבירו הדירו ואסרי רבנן: **תני נדור.** שאסר עצמו מחבירו: **אי אמרת בשלמא בנדר דקתני דכופין** לגמ לידי תקלה: **אלא אי אמרת שהדירו אמאי אמר כופין.** דכופין המודר היינו המודר דאמאי תנא (ד).

מחלוקת בשיש בה כדי חלוקה. דרבנן אסרי משום דסברי אין בהירה ולא אמרי' הוברר הדבר כשמשתמש דגוף האחר קנוי לו לתשמישו משום דכיון שיש בה דין חלוקה בשעת קנייתן לא הוברר שיהא רשאי זה להשתמש במלק זה דשמא לא יבא לחלקו. ור"ל סבר דאפי' בכי הא אמרינן בהירה לפי שבתחלה כשקנו אותה על דעת כן קנאוה שכל עוד שלא יחלוקו אותה יהא כל גוף האחר קנוי לתשמיש כל אחד מהם: **אבל אין בה דין חלוקה דברי הכל מותר.** משום דכיון דאין בה דין חלוקה והדבר ידוע שלעולם תעמוד בשותפות ושיש רשות לכל אחד מהם להשתמש בה כל שעה שירצה כ"ע מודו דיש בהירה לפי שרוב קניה זו הוברהה מתחילתה ולא דמיא לשאר בהירות דעלמא וכמו שפירשתי אני במשנתינו: **אמר** ליה **רב יוסף והא בית הכנסת דכמי שאין בו כדי חלוקה דמי ותנן שניהם אסורים בדבר של אותה העיר.** ומפרש ואזיל בהא מתניתין דפרקין האומר

מחלוקת (פ) שיש בה כדי חלוקה אבל אין בה כדי חלוקה דברי הכל מותר א"ל רב יוסף הרי בית הכנסת דכמי שאין בו כדי חלוקה דמי ותנן שניהן אסורין בדבר של אותה העיר אלא אמר רב יוסף אמר זעירי א מחלוקת שאין בה כדי חלוקה אבל יש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור אמר רב הונא הלכה כר"א בן יעקב וכן א"ר אלעזר הלכה כר' אליעזר בן יעקב: המודר הנאה מחבירו ויש לו שם מרחץ וכו': וכמה תפיסת יד אמר רב נחמן למחצה לשליש ולרביע אבל בבציר[פ] לא אביי אמר ב אפילו בבציר אסור דמי דשרי דמקבל בטסקא:

בדבר של אותה העיר. כדמפרש בית הכנסת והתיבה וכו': שאין בה כדי חלוקה. ומאן דאסר משום דכבית הכנסת דמי דקתני דשניהם אסורים ומאן דשרי הואיל ואי אפשר בחלוקה: **אבל יש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור.** דסברי ליה בחלוקה: **וכמה תפיסת יד.** יש לו למדיר בחומו מרחץ דליתסר ביה האי: **אבל בבציר.** מרביע לא חשיב תפיסת יד ומותר בו המודר. וספרים דכתיב בהו בבצין בבצין כמו בצין של יוצר כדאמר בב"מ (דף עד.) שהיולר עושה כמין בצים של חומר ומהם עושה קדרות והכי משמע ליה דאית ליה תשמישתא כלום אבל כדי להניח בצים של יוצר להתם ליכנסם אין זו תפיסת יד: **אביי אמר אפי' בבציר.** מרביע הוי תפיסת יד ואסור בהם המודר והכי נמי איכא לפרש כל הני ליטני: **דמקבל בטסקא.** שקיבלו המודר לתת ממנו מס בכל שנה ושנה דהאי לא הוי תפיסת יד כלל: ה"ג

מסורת הש"ס עם הוספות

ז) עי' תוס' בע"א סוד"ה אם ותוס' ערכין כא. סד"ה ה"ק. ח) ספ"ד דפסחים הובא בתוס' שם, ג) עי' ב"מ קג., ד) גיטין מ: ושם בתוד"ה הקדש, ה) ב"ב יא ע"א.

הגהות הב"ח

(פ) גמ' מחלוקת כשיש כה: (ב) רש"י ד"ה אבל בבציר וכו' משמע נמי בבציר ואית וכו' והכי משמע ליה תפיסת יד דאית ליה:

פירוש הרא"ש

מחלוקת שיש בה כדי חלוקה. ד' אמות לכל אחד[ב], כיון דאפשר מחלוקה לא שמיגו אבריה: מחלוקת בשאין בה כדי חלוקה. לכיון דאי אפשר לחלוק אית ליה לרבי"א דסמיגו אבריה: המודר הנאה לשליש ולרביע. שמולקים כך הסכר ביניהן: אבל בבציר לא. אם יש למשכיר פחות מבצים ד' בסכר לא מקרי תפיסת יד. ויש"ג אבל בבצים לא ובס"פ אם שייר המשכיר לעצמו שם לו כח ליכנס בתוך המרחץ בצים של יוצר בדאמרינן בחיסו נגר (כ"מ דף עד.) על הבצים של יוצר משיקעם בכבכן, וכנגד זה מלאכה קטנה דמיא הכל לא מיקרי [ס"ב] בהם תפיסת יד: דמקבל בטסקא. שהסוכר נותן (בס) מס של המרחץ ומיא הכל להוי שמירות בריאה כדאמר בפרק הדר עם העובד כוכבים (פירופן דף סב.) היכי דמי שמירות בריאה במוהרקי ואטרגני פי' שנותן הסוכר מס וא"ז נמתלק בעל הבית לגמרי. ואית לדגרסי בפסקא שנותן הסוכר דבר קבוע למשכיר ואין לו חלק [ממה] שמרויח הסוכר:

הגהות וציונים

ב) עי' רש"ן דגרס בבצים. ורש"י מייתי נ"א בבצין [וכ"ה בתוס']. או בביצין [בהגי"ש מנוקד חריק חריק]. ועי' פורי"ש שכתב דמדברי הרמב"ם נראה דגרס בבור [פי' בור מים]. אבל בפי' ראב"ה כתב שהרמב"ם גורס בציר כלפנינו: ג) בכת"י נוסף לחלוק: ג) צ"ל מתהני (כת"י): ד) בכת"י נוסף קונם: ה) צ"ל ידוע (רש"ש, וכ"ה בכת"י): ו) בכת"י שוכר: ז) צ"ל מתמות טובא (הגי"ש): ח) בהגי"ש נוסף והמשכיר אין לו בו כלום ונמתלק ממנו מותר: ט) צ"ל מרביע (רש"ש):

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכו סעיף ח:
ח ב מיי' פ"ו מהלכות נדרים הלכה יג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ו:

תוספות

מחלוקת בשיש בו כדי חלוקה. לאו מתהני (בחלוקה) [בחלקו] שיכול לכוף את חבירו לחלוק לכך לא קנסוהו רבנן, אבל אין בה דין חלוקה שאין יכול לכוף את חבירו [לא] קנסו רבנן: **אמר רב הונא הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.** וקשה דבפרק בתרא [דפיאה] (דף לח.) פסקינן כרבי חוסיא דאמר דאחוייתא אין בהירה בדבנן יש בהירה והכא דאחוייתא הוא. ומפרש ר"ת דהא דפסקי' כרבי אליעזר בן יעקב לאו מטעם דיש בהירה אלא משום דיחוד מותר במולד הנאה וכשהדיחו זה את זה מדרישת הרגל לא נאסרו, ול"ל לפי זה (ב)אם אסרו עצמם בהריסה אסורין ליכנס לתחר ואדם מן השוק שאסר [הנאה מחבירו] מותר ליכנס דיחוד מותר. ור"י פירש דפסקינן שפיר מטעמא דיש בהירה ובכולה (דף לח.) לא פסיק כר' חוסיא אלא מטעם דאמר בדבנן יש בהירה הילכך שותפין שנהרו הריסת הרגל [זה מזה] מותרין [לינכס] בתחר, ואדם מן השוק מודר הנאה מחבירו אסור ליכנס דיחוד אסור דאסמכן סתמא [ז] בפרקין דלעיל (לב: וס"ג) דיחוד אסור: **למחצה לשליש ולרביע.** שהמשכיר מקבל שלש הרישה ואין לשוכר כ"א כ' מלקים, דבטוחו הוא מקבל ואסור: **אבל בבציר.** פירוש בפחות, מותר: **אביי אמר אפילו בבציר אסור.** כך הגירסא דאשונה: דמקבל בטסקא. פירוש שמקבל הסוכר מן המשכיר בכך וכך לשנה [ח]. ואיתא ספרים דגרסי אפילו בבצין פירוש קרקע היולר כמו על הבצין של יולר (כ"מ דף עד.) וכגלין ליכנסן במרחץ, ואם רגילות להשכיר ליכנס בצין של משכיר בחוטו תרחץ דיו:

*) שיך למתני' דלעיל בע"ב

ח״ג בעי אבימי קונם בית זה שאתה נכנס ומת או שמכרו לאחר מהו: אדם אוסר דבר וכו׳. ואפילו לאחר שמת או שמכרו לאחר הוי נמי אסור או לא: **תנן התם.** לקמן בפרק הנודר מן הירק (פ״): **קונם פירות האלו עלי או קונם הן לפי או קונם הן על פי אסור בחילופיהן.** אם נתחלפו בפירות אחרות ודבר שלא בא לעולם הוא: **גידולין.** שנטען והגדילו: **על פלוני.** שאסרן על חבירו: **מהו.** (ג) אי הוי אסור בחילופיהן כמו שהוא אסור אי לא מי אמרינן גבי דיליה כי אמר קונם הן לפי או על פי אסור בחילופיהן אף על גב דהוי דבר שלא״ל הואיל ואשכחן גבי דיליה כי האי גוונא דאיהו אוסר׳ פירות חבירו עליו ואהכי מתמיה׳ לגביה לאוסר נמי עליו דבר שלא״ל. אבל גבי חבירו הואיל ואינו אוסר פירות חבירו על חבירו דאי אמר לחבירו קונם פירות של פלוני עליך לא הוי כלום לא אמרינן נמי דאית בידו למיסר ליה בחליפין דהוי דבר שלא בא לעולם: **אוסר פירות חבירו על חבירו אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו** או **האומר לחבירו וכו׳: בעי אבימי** (ב) **קונם לבית זה שאתה נכנס מת או שמכרו לאחר מהו** (ג) **אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו או לא אמר רבא ת״ש** (ד) **האומר לבנו קונם שאי אתה נהנה לי ומת יירשנו בחייו ובמותו** (ה) **ומת לא יירשנו א״ש״מ אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו שמע מינה:** (ו) **תנן התם** (ז) **קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידולין** (ח) **בעי רמי בר חמא אמר קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן מי אמרינן גבי דיליה הואיל ואדם אוסר פירות חבירו על עצמו אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על עצמו גבי חבירו הואיל** (ט) **ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו** או

כשאוסר אותם לשוכר או כשאוסר אותם על כל אדם שהשוכר בכלל משוס דכיון דקומות מפקעי מידי שעבוד אסתלק ליה שעבודא דשוכר לגמרי אבל לאסור אותו על אחר לא כל הימנו דכיון דאסתייר ליה שעבודא דשוכר כשהמודר נהנה לא ממדיר הוא נהנה אלא מן השוכר. כ״ל ודבר ברור הוא. ולפיכך אני אומר דכי תנן לעיל היה ל׳ מן השוק מודר מא׳ מהסם הנאה לא יכנס לאחר ר״ל בן יעקב אומר וכו׳ לא תנן אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו. ה״מ משוס דמפקע מיניה קנין שעבוד ודכתיבנא לעיל (ב) אבל לאחר מן השוק לא מצי אסר הך חצר אחין בא דין חלוקה דמצי א״ל כיון דשעבוד דמיכך עדיין נשאר אצלו לתוך שלו אני נכנס ולא לתוך שלך קמ״ל דכיון דהך מדיר מצי׳ (ד) קני ליה בהא חצר קנין גוף ופירות לא כל הימנו: (ה) **מתני׳ האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס.** כלומר למה שאני נכנס בו: **שדך שאני לוקח.** כלומר אם אקחנו: **מת או** (ג) **מכרן לאחר מותר.** דכיתך אמר ואסתמא לאו מיתיה הוא. וה״ה דאי נתנן לאחר נמי שרי אלא להכי נקט מכרן לאשמועינן דדוקא מכרן לאחר אבל אמר מיתך שאני נכנס ומכרו לו לאחר. קונם לבית זה שאני נכנס ושדה זה שאני לוקח מת או מכרו לאחר אסור. דכיון דבית זה קאמר שויה עיליה תחיכה דאסורא הלכך אפילו מכרו לאחר אסור. והוי יודע דכי היכי דבית זה תמור מביתך לענין (ד) מכרן לאחר הכי נמי ביתך תמור מבית זה לענין נפילה דאי אמר ביתך שאני נכנס ונפל ונגנו אסור ליכנס בו דכל שהוא ביתך משמע ואי אמר בית זה ונפל אף ע״פ שחזר ונבנה מותר בו דכיון דנפל אזדא. ואי אמר ביתך זה משוס זה אתה תופסו בין לחומרא דמכירה בין לקולא דנפילה והכי איתא בירושלמי (ה״ג) ביתך זה משוס מה אתה תופסו משוס ביתך (ד) זה נפל ובני הא לית הוא ושמעינן מן הדא דאומר ליורשיו תנו בית תחנות לבני אם אינו אסור לאו דוקא נפל ליה בתקופות בית זה ונפל אין מייבין לבנותו (ה) אם בנהו בתקופת אחר אסור לאו דוקא נפל ליה בתקופות בית זה אם בנהו בתקופת אחר אסור דכל שהוא ביתך קאמר ואמי דנקטו נפל ונפל ובני לרבותא נקטיה דבאומר בית זה אע״פ שחזר (ו) בתקופות בית זה מכרו לאחר אסור ה״מ באוסר על עצמו דמלי אסר אנפשיה בית זה בין שיהא שלו או שימכרנו לאחר אבל אחבריה נהי דבית זה לעולם משמע וכדמוכחא מתניתין מיהו לא כל הימנו לאסרו לכשיצא מרשותו דה״ל נכסי תבירו על תבירו. וה״ה דמצטיע ליה בתפרש בית זה שאתה נכנס אפילו לאחר שיצא מרשותו (ו) דאפשר דלא מהני דאיהו לא מסתפק בלישנא דודאי פשיטא ליה דזה לעולם משמע וכדמוכחא מתניתין אבל עיקר בעיא היא אפילו כי בעי למיעבד הכי אי מצי עביד כיון דנכסיה אשתא ברשותיה ניתנו או לאו כיון דלאחר מכן נפקי מרשותיה והוי להו כנכסי תבירו על תבירו. ומש״ה מייתי לה רבא ת״ש מדתנן בחייו ובמותו מת לא יירשנו דלמא כי פרש מצי למיסר אפילו לאחר שיצאו מרשותו כיון דאשתא ברשותו ניתנו וכיון דכי פרש חיל איסורא פשיטא ליה דזה כמפרש דמי דמתני׳ נמי הכי מוכחא. ואע״ג דלעיל (דף מב:) דתניא שאני התם דאחר בחייו ובמותו כלומר דאע״ג דזה לגבי נודר עצמו לעולם משמע לגבי מדיר לא משמע הכי וכמו שפירשתי אני למעלה הכא לא מיתא לן בההיא דמיא ואמסקנא דלעיל סמכינן: (ו) **והוי יודע** דכי תנן הכא אם מת לא יירשנו לאחר למימרא דכיון שנכנסים אסורים לו בהנאה לו יזכה בהן דהא קתני בסיפא דההיא מתניתין בפרק הגוזל קמא (דף קט.) ויתן לבנו לא לתתיו ואם אין לו לוזה ובעלי תובין באין ונפרעין ואם לא זכה בגוף הנכסים היאך נותנן לבנו לא לאחיו והיאך בעלי תובין באין ונפרעין אלא ודאי נכסים דידהו (ז) ניתנו אלא שאינו רשאי ליהנות מהן ואידי דתנא ריש״ש יירשנו לומר שמותר ליהנות מהן כשאר היורשין תנא סיפא נמי לא יירשנו ולאו דוקא. וכ״ת הכי קתני נותנן לבנו לא לאחיו בשלמא לוזה ובעלי תובין באין ונפרעין שפיר דבעלי חוב לאו מדעתיה קא מיפרעו דליהוי פורע חובו באיסורי הנאה דבכה״ג ודאי אסור דהכי דאמרינן לעיל [ג.] דמבריח אדי מנכסי חברו הוא היינו כשאחר פורע אלא מדעתו אבל מדעתו ודאי אסור דהוי מוציאין מרשות לרשות ומצא מועל אלא בעל כרחו ב״ד מגבין להן ואע״ג דאיהו ממילא מתהני לא איכפת לן אבל נותן לבנו לא לאחיו הכי אדי והא מתהני הנאה דידהו ואסור כדאמרינן לעיל (דף ט׳:) גבי תורם משלו על תבירו וי״ל דלא לאמרא שיתנם להם ממש אלא שמראה להם מקום ואומר להם נכסי (ח) אלו אסר עלי אבא ואיני יודע מה אעשה בהם טלו לעצמכם ועשו מהם מה שתרצו וכה״ג לאו מתנה הוא אלא גזונא דהפקר. וכן כתב הר״ם ממז״ל בפ״ה מהל׳ נדרים (הל׳ ח) שנדרן להודיעם אלו נכסי אבי שאסר עלי אבא עשאה הרמב״ם ז״ל כההיא דתנן לעיל מייתי [ב״ק קח:] הגוזל את אביו ומת וכו׳ לוזה ובעלי תובין באין ונפרעין ואמרינן עלה בגמרא ונרוץ שיאמר זה גזל אבא: **תנן התם.** לקמן בפ׳ הנודר מן הירק (דף נ.): **קונם פירות האלו עלי קונם הם על פי קונם הם לפי אסור בחלופיהן ובגידולין.** כלומר כל שאמר א׳ מלשונות אלו מלופיהן וגדוליהן בכלל: **בעי רמי בר אבא קונם פירות האלו על פלוני מהו בחלופיהן.** לאו בקונמות בלחוד קא מבעיא ליה אלא בכולהו איסורי הנאה דבעלמא נמי מספקא ליה והיינו דמיימי לקמן מ״ש מהמקדש בערלה. ולאו להחליפן לכתחלה מיבעיא ליה דודאי כל שהוא אסור בהנאה אסור למוכרו ולהחליפו דאי לא תימא הכי מנינו דמיס לחמץ בפסח ולשור הנסקל שיכול למוכרו לעובדי כוכבים ואמאי תנן (ד) שהגחל (ט) פטור מן התשלומין אלא ודאי פשיטא ליה דלכתחילה אסור אלא בשעבר והחליפן מספקא ליה. ולאחר נמי לא מיבעיא ליה דפשיטא ליה דמותרין אחין לך תופס את דמיו אלא עבודת כוכבים ושביעית (י) והיינו דתנן (ב) ומיימי לה ברים חולין (דף ד.) ממנן של עובדי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין. אלא מספקא ליה אי מיתסרי למחליף מדרבנן בעלמא או לא והכי הוי עיקר ספיקא מי אמרינן דכי תנן בתמתיתין אסור בחלופיהן וגדוליהן היינו משום שכוונת הנודר בכך ואי משום כוונתו הוא דוקא נודר אוסר עלמו בכך דגבי דחלופיהן דבר שלא בא לעולם דמו לגבי דיליה מצי אסר אבל לגבי מדיר לא מצי אסר או דילמא דכי תנן בתמתיתין אסור בחלופיהן לאו בתר דעתיה אזלינן אלא דהכא (כ) הכי הוא דכל דאסורי הנאה חילופין אסורין מדרבנן למחליף עצמו הלכך לא שנא הוא ולא שנא חבירו. ותמהני אדבני רמי במודר ליבעי לה בנודר עצמו ובמתניתין גופה אי (ד) טעמא דמתניתין משום כוונת הנודר אפילו אחליפן אחר חילופיהן אסורין לו ואי משום דיגא דאסורי הנאה דוקא בשהחליפן הוא אבל החליפן אחר מותר בחלופיהן וי״ל דפשיטא ליה לרמי דנודר אפילו החליפן אחר אסור בחלופיהן דכיון שפרט ואמר אלו שויתם עליו כהקדש וכמו שנפרש בפ׳ הנודר מן הירק (ה) עלה דהא מתניתין בפ״ד מיהו לא מיבעיא ליה מי אמרינן דאפילו בשהחליפן הוא צריך אלו דלא מיתסר בהו אלא משום שבכלל דבריו הוא אי דילמא להחליפן הוא לא צריך אלו דאפילו בחלופיהן כגדוליהן דמי הילכך אפילו במודר אסור וכי תנן אלו להחליפן אחר אינטריך מיהו אין ה״ג דהוה מצי למבני בנודר עצמו היכא דלא אמר אלו והחליפן הוא עצמו מהו בחלופיהן דהייהו דמיה דמודר אלא דלישנא דמתניתין באלו עדיפא ליה כנ״ל. ופשיטא לה מדתנן (ט) האומר לאשתו קונם שאני מהנה לך ומיירי בשהדירה בעודה אלמנה וכיון דאכתי לא משתעבד לה חיל נדרא ◦ ומשתבר אפילו לאחר שנשאה דמשתעבד לה ◦ והכי מוכח בכתובות בפרק המדיר (דף פ:): לווה

◦) [שיך למתני׳ דלעיל מו ע״ב]

מסורת הש״ס עם הוספות

ה) [לעיל מב.]. **ו)** [נכה קמא קה: לעיל מב.]. **ז)** [לקמן נב: וט.]. [נט.]. **ד)** [כתובות דף נט.]. **ה)** ברש״ש פירקין. **ו)** קידושין דף נח.. **ז)** עיי״ש בתוס׳ בע״ב ד״ה מותר. **ח)** נז. ד״ה מתני׳ קונם.

הגהות הב״ח

(ה) רש״י ד״ה תנן התם כי׳ הירק. נ״ב דף מ.: **(ב)** ד״ה על פלוני וכו׳ מהו מי הוי וכו׳ אסור בהן לו לא וכו׳ (למיסר ליה) בחלופיהן דהוי: **(ג)** בר״ן ד״ה האומר וכו׳ לו מכרו לאחר וכו׳ דלו נתנו לאחר וכו׳ נקט מכרו וכו׳ דדוקא מכרו: **(ד)** ד״ה קונם לבית וכו׳ לענין מכרו לאחר וכו׳ מבית זה לענין וכו׳ משום מה אתה תופסו משום מיתך או משום דן נפל וכו׳ לית הוא נשמעינה מן הדא וכו׳ [דנקטן] נפל וכו׳ ליה לרבותא:

גליון הש״ם

בהרי״ן ד״ה בעי רמב״א בסה״ד ומסתברא. ל״ל ומתמה: **[ב]** **באה״ד** ודהכי מוכח דבו׳. אם מסקי׳ דנשאת סברה וקבלה וכ״ב:

פירוש הרא״ש

קונם לבית זה שאתה נכנס ומת או שמכרו לאחר בו׳. ולא דמי לבית זה שאני נכנס דכיון דמודר קאמר זה דשיעא דלעולם אקריה עלויה דאיהו בדשותו (ב) ומה לי בדשות זה ליתיה מרשותו. אבל הכא אע״ג (ג) דמדיר קאמר זה דילמא אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו. אבל לעיל בפ׳ אין חייבין (דף מב:) לא מפליג בין היכא דקאמר מודר שדך וכן היכא דקאמר מדיר נכסי משום דאין חילוק מיניכם דבבר המלוי נלעון. ומייתי (ג) כגון (דאמרינן בפרקין) [דאמר בפירוש לבית זה שאתה נכנס בתי ומשומי ולהכי פשיטא ליה מהן דמתניתין דהגוזל ולא דמי כדלעיל (מב:) שאני הכא דקאמר בתי ומשומי: **אסור בחלופיהן.** אם מכרן הדמים אסורין: ובגידולהן. אם נטען הגדל מהם אסור דהשתנן ליה בהקדש: **[אין אדם] אוסר דבר שלא בא לעולם.** דכיון שלא הואלפו עדיין (ד) וכמו שאינו אוסר פירות חבירו על חבירו לאיכא תרתי דכיון דגם אינו אוסר דבר שלא בא לעולם כיון דאיכא תרתי:

עין משפט נר מצוה

ט א מיי׳ פ״ה מהלכות מלוה הל׳ ה טוש״ע יו״ד סי׳ רנח סעיף ו: **י ב** מיי׳ שם הלכה טו סמג לאוין רמב טוש״ע שם סעיף ח: **יא ג** מיי׳ שם הלכה טו טוש״ע שם סעיף ב [והכה״מ בפסקיו לקמן פ״ח סי׳ ה]:

תוספות

(שיך למתנה לעיל) מות או מכרו לאחר מותר. לפי שלא נתכוין לאסור אלא כעודו שלו: שדה זה **שאני לוקח בית זו שאני נכנס.** והמיה עז) שלו: **מת או מכרו [לאחר] מהו.** מי אמרי׳ כיון דדיליה ד) הוא אינו יכול לאסור אלא בעודו שלו, דנהי דתנן בית זה שאני נכנס ומכרו לאסור ה״מ כשמדיר עצמו מנכס מכרו [ב]דעתו לאוסרו עליו יא) (שהרי אסרו עליו) כשאינו שלו. ומיבעיא לאמיתי יב) כשאמר בהדיא בחייו ובמותו: **ת״ש כו׳.** הכא לא דמי שאני הכא דקאמר בחייו ובמותו כדאמר לעיל [דף מג:], דהכא כי נמי אמר בחייו ובמותו מיבעיא ליה משום דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו: **תנן התם.** לקמן בפרק הנודר מן הירק [דף מ.]: **אסור בחילופיהן.** אם מכרם לו אחלפיהן אסורין [דמיהן] דאסיגין לחן כהקדש ומופסם דמיו וגידולי הקדש הקדש: **אמר קונם פירות אלו על פלוני מהו בחילופיהן.** (וה״ה דמיבעיא ליה בשאר איסורין) אם מכר מהו שיהנה המודר מן החילופין, דשמא אסור כי ההוא (דלעיל) [דעלין] דאסור בחילופיהן. וה״ה

הגהות וציונים

(ד) [גירסת הרא״ש בפסקיו **אביי**] (גליון): **ג)** נ״א **בחיי ובמותי** (משב״ר ב״ק): **ג)** בכת״י **דמודינא: ד)** תיבת ״מצי״ ליתא בכת״י ומחקה הגי״ש: **ה)** ״בית זה ונפל אין חייבין לבנותו״ תיבות אלו ליתא בכת״י הר״ן ולא בירושלמי שם, אבל ברשב״א איתא וכ״ג הק״ע שם: **ו)** צ״ל שחזר **ובנאו** במקומו. יעב״ץ (גליון) וכ״ה בכת״י: **ז)** נדצ״ל **מרשותי: ח)** צ״ל **דידיה** (גליון) וכ״ה בכת״י: **ט)** צ״ל **נכסים** (כת״י): **י)** לא מצאתי זה במשנה, ולשון רש״י חולין ד ע״ב ד״ה מפני ״ותנן (פסחים לא ע״ב) האוכל תרומת חמץ בפסח וכו׳״ (רש״ש): **יא)** צ״ל **שהגזלו** (כת״י): **יב)** צ״ל **דתניא** (רש״ש): **יג)** צ״ל **דרינא** הכי (כת״י): **יד)** צ״ל **דאי** (כת״י): **טו)** צ״ל **מדתניא** (רש״ש): **טז)** צ״ל **והבית אינו** שלו **אסור** (הגי״ש): **יז)** הגי״ש הגיה **דלאו דידיה: יח)** גירסת הגי״ש עליו **לעולם** שהרי **אסרה** עליו כשאינו שלו, **אבל הכא שאוסר ביתו על חבירו אינו יכול לאוסרו אלא** בעודו שלו, ומיבעיא: **יט)** נראה להוסיף **אפילו: כ)** וכ״ה בכת״י: **כא)** תיבות ״דאינה ברשותו״ נמחקות. וצ״ל דמה לי (רב״א): **כב)** תיבת ״אע״ג״ נראה טעות הדפוס ומיותר (הגרז״ס): **כג)** נדצ״ל **ובפירקין מיירי** (של״ג וע״ ר״ש״ש): **כד)** נראה להוסיף **חשיבי בלא באו לעולם:**

מת:) דהלכתא דבדאורייתא יש ברירה כדמוכח הכא ובהיא דבית כור דפסיק כרב דאמר בטלה מחלוקת והיא דתמורה והיא דפסיק במסכת יום טוב כרבי אושעיא לאו בכוליה מלתא פסיק כוותיה דקאמר בדאורייתא אין ברירה אלא במאי דקאמר בדרבנן יש ברירה פסיק כוותיה וה"ה בדאורייתא אלא במאי דאיירי התם במילי דרבנן קא פסיק והיא דרב נחמן י"ל דהא דקאמר לקוחות הן לאו לקוחות ממש אלא כלקוחות דאדעתא דהכי פליג דליהוי כלקוחות לענין מחילה ומוגלה ומיטול מקח דאינן רוצין שיהיו זה את זה וכן ההיא דהמוכר את הבית לענין זה הן כלקוחות שדעתם להסתלק זה מזה שלא יהא להם עוד שום עסק זה עם זה ולפוס הך פיסקא שותפין שהדירו זה את זה מדריסת הרגל מותרין ליכנס לחצר ואם הדיר אחד מן השוק אסור ליכנס לחצר דיותר אסור דטובא סתמות איכא לעיל דיותר אסור [ל] ומשום ברירה אין להתיר בשותפין בשים דין חלוקה דלא שרי ר"א משום ברירה כיון שיש תקנה בחלוקה וכ"ש אינים דעלמא דלמה יכנס בחצר והא דשרי ר' אליעזר במתני' לאינים דעלמא צריך לומר דמיירי לצורך עסק א' מבני חצר ומצאתי כתוב בשם ה"ר שלמה בר אברהם הלרפתי ז"ל [מ] דהך ברירה לאו בברירה דעלמא הוא דיימא לבתר דפלגי איגלאי מלתא שזהו חלק הראוי ליפול בגורלו דבאמר גבי כתב גט לשמי נשיו לאיזו שתרצה אגרש בו (גיטין דף כד.) דאע"ג דלא נתברר מעיקרא לשם מי נכתב ואמ"כ כשיגרש בו האחת אמרי הוברר הדבר למפרע דלשם זו נכתב וכן גבי ב' לוגין שאני עמיד להפרים הרי הן תרומה (דמאי פ"ז מ"ד) וכן האמין שהלקו יורשין הוו [נ] הכא לא שייך לאמיר לבסוף כשיחלוקו זה חלקו שלו וחלק השוכר וחלק הקדש מעורבין יחד הלכך פריך התם הא במעילה קאי והאי דנקט לכשאפדנה לפי שאין להקדש הכל דאילו הקדש מהשתא לא היה חל הקדש אלא על יתרון המוב [ר] והא דאמרינן הכא אין לו בהן תפיסת יד מותר [ש] [ת] לפי שאין דעתו על מה שהשכיר ונסתלק ממנו אבל אם אסרו בפירוש אסור אי נמי יש לחלק [א] דבהקדש ממש מצי להקדיש כי ההיא דערכין [ב] והא דקאמר הכא דמותר משום דאסרו בקונס בעלמא [ג] ואלומיה אלומה לשיעבודא דשוכר כדאמרינן (כתובות דף ע.) וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה [ד] (ה) והך דפ' אע"פ מייירי בנ"ח וקדושת דמים לא מפקע מידי שיעבוד כדתנן (ערכין כג:) מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים והא דערכין דמצי משכיר להקדיש משום דסופו לחזור אליו אבל כיון שאין תבירו יכול לכופו לחלוק ובריה זו מעיקרא קנין היא דהוי כמאן דזכי להיותה קנויה לכל אחד בפני עצמו בשעה שתדרוך בה כף רגלו בשעת דריסתו והיא דפרק שור שנגח דמיא להאי שהבור קנוי לו כולו להשתמש בו בשעת תשמישו [ם] אבל כשיש בו כדי חלוקה אסור דכיון דיכול לכופו מהני ליה הלה במה שאינו כופהו לחלוק ומניחו להשתמש בכל החצר:

ב מתני' המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר אם יש לו בהם תפיסת יד אסור ואם לאו מותר [ע] מכאן הורה ר"ת ז"ל שהמשכיר בית להבירו אינו יכול לאוסרו עליו דכיון שלא נשאר למשכיר תפיסת יד בבית אינו יכול לאוסרו עליו [פ] וכן משמע בכתובות פרק אע"פ (דף נט.) ולקמן בפרק בתרא (דף פו.) דקאמר שדה זו שמשכנתי לכשאפדנה ממך תקדום דקדשה דמשמע עד שיפדנה אין לו כח להקדישה וקשה מהא דאמרינן בערכין פ' האומר משקלי (דף כא.) המשכיר בית לחבירו והקדישו הדר בו מעלה שכר להקדש ופריך היכי דייר ביה והא במעילה קאי [צ] אלמא יכול המשכיר להקדישו אחר שהשכירו [ק] הלכך נראה שיכול להקדיש מה שהבית שוה יותר מדמי השכירות אבל בשיעור דמי שכירתו אין חל הקדש דאין יכול להקדיש מה שאינו שלו וחלק השוכר וחלק הקדש מעורבין יחד הלכך פריך התם הא במעילה קאי והאי דנקט לכשאפדנה לפי שאין להקדיש הכל דאילו הקדיש מהשתא לא היה חל הקדש אלא על יתרון המוב [ר] והא דאמרינן הכא אין לו בהן תפיסת יד מותר [ש] [ת] לפי שאין דעתו על מה שהשכיר ונסתלק ממנו אבל אם אסרו בפירוש אסור אי נמי יש לחלק [א] דבהקדש ממש מצי להקדיש כי ההיא דערכין [ב] והא דקאמר הכא דמותר משום דאסרו בקונס בעלמא [ג] ואלומיה אלומה לשיעבודא דשוכר כדאמרינן (כתובות דף ע.) וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה [ד] (ה) והך דפ' אע"פ מייירי בנ"ח וקדושת דמים לא מפקע מידי שיעבוד כדתנן (ערכין כג:) מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים והא דערכין דמצי משכיר להקדיש משום דסופו לחזור אליו אבל

תפארת שמואל

(ה) והך דבפרק אע"פ מיירי בב"ח וקדושת דמים וכו'. עיין בתוס' דר"ל דאיירי וכו' והוי כקדושת דמים והר"ן דחה דברים אלו ע"ש ותמצא נחת:

קרבן נתנאל

קפדי. וי"ל דהתם בהעמדת בהמה דווקא אינשי אחריני קפדי אבל דריסת הרגל אפי' אחר תבירו משמיע ליה וייתור כדמשני רב אדא לעיל ר"פ אין בה המודר ומוקי מתני' כר"א דאמר וייתור אסור. ס"מ דדריסת רגל משמיע לוייתור וכ"כ הר"ן שם בשם הרמב"ן. גם פה ראיתי שהקשה מהרש"ל שם דהא רבינו מסיק לעיל בריש אין בין המודר בשם ר"ת דוקא בקעה בימות החמה מקרי וייתור הא בחצר קפדי אינשי אדריסת רגל ולאו וייתור הוא. ואחרר לך הגר קושיות. דהאי שכתב רבינו לעיל בריש אין בין המודר אינו אלא לאישב רב אדא אר אחבה דמשני ר"א היא דאמר וייתור אסור במודר הנאה. ואלינא דרב אדא איכא למימר דלא ס"ל לאלבה כראב"י דקי"ל כר' אושעיא דבדאורייתא לא אמרי' בריה גם לא משמיע לוייתור לגבי חצר קפדי בדריסת רגל אפי' בחצר השותפין כדר"נ בפ' חזקת הבתים. אבל אנן לא ק"ל כרב אדא אלא כראב"י דאמר מותר לכנוס בחצר ולא מטעמיה אלא מטעם וייתור. אבל ראב"י ס"ל וייתור אסור דבהא לא פליג את"ק אלא מטעם בריה ולדידן אמרי' הך מתני' דאין בין המודר אחי לכ"ע בין ר"א בין ראב"י ורבנן. וכ"כ רבי' לעיל פ"ד סי' ג' וז"ל ועוד דהסוגיא דלקמן בשותפין שנדרו כותיה. וא"ת איך אמלא לומר שז"ש רבי' לעיל אלינא דרב אדא לאחי נ"מ לדידן. וי"ל לדורות דאפי' בקעה בימות החמה נמי משמיע לוייתור. אע"ג דוייתור קל הוא ולא מסתר שום ממון: ה"ג **דאינן רוצין שיאנו זה את זה:** [ל] **ומשום ברירה אין להתיר משותפין כשיש בו** דין חלוקה. ר"ל אם הדיר אחד מן השוק אין להתירו בחצר שאין בו דין חלוקה משום בריה יותר משותפין בחצר שיש בו דין חלוקה ועי' ביו"ד סי' רכ"ו ס"ק כ"ח בט"ז שמגיה ופירש פי' אחר ע"ש: [מ] **דהך ברירה לאו כברירה דעלמא.** למסקנא הכריע רבינו כאן דבדאורייתא אין בריה וכ"פ בפ"ק דבבא קמא סי' ו' וכן משמע נמי בפרק שביעי דב"ב דבדאורייתא אין בריה. אך מה שר"ל שם דוייתור מותר במודר הנאה חזר רבינו פה בשמעתין גם בריש אין בין המודר דקיימא לן וייתור אסור במודר הנאה. ומיהו בדבר שעומד להתברר כגון תנאי אם יחיה אם ימות אמרינן בריה וכ"פ בפרק מי שאחזו סי' ט' הך שמועה דאתקין בגיטא אם לא ימות אם ימות כו' ולכי מיית הוי גיטא. וכה"ג דייק התלמודא בפרק כל הגט דף כ"ו דרבי יוחנן סבירא ליה דיש בריה. ולענין קדושין בהמקדש את האשה ואמר על מנת שירצה אבא אם התנאי עומד להתברר מקרי עי' בש"ש בנ"ק סי' הנ"ל ובהר"ן פרק כל הגט ובמה שכתב רבינו בפרק ג' דקידושין סי' ג' ע"ש: [נ] **הכא לא שייך למימר לבסוף כשיחלוקו דזה חלקו הראוי לו.** עיקר החילוק בין בריה דהכא לבריה דעלמא דלפי שהוא ספק משעה ראשונה אבל הכא עיקר הדבר מתברר משעה הראשונה ועיין דף מ"ה בהר"ן ע"ב מבואר יותר: [ס] **אבל כשיש בו דין חלוקה אסור.** כיון שיש תקנה בחלוקה לא אמרינן אחר כך הוברר הדבר למפרע שזה חלקו המגיע לו. ולפ"ז מן הראוי לומר שאפילו לאחר החלוקה אסורין. דהא בדאורייתא קיימא לן אין בריה וכן הוא דעת הרשב"א. אבל הרמב"ם בפ"ז ורבינו סבירא ליה דלאחר החלוקה שרי. והיינו טעמא דאם תאמר אין בריה אם כן מתחילה אין יכול לאסור עליו דהוי כמו אוסר על חבירו דבר שאינו שלו. ואם תאמר אם כן קודם החלוקה נמי שרי ממ"נ. על זה מסייס רבינו דקודם החלוקה היינו טעמא דאסור דכיון דיכול לכופו מהני ליה הלה במה שאינו כופהו לחלוק ומניחו להשתמש בכל החצר: [ע] **מכאן הורה רבינו תם.** תמצא בתוספות בפ' זה: [פ] **וכן משמע.** דברי רבינו הם: [צ] **אלמא יכול המשכיר להקדישו.** להקדש מפקינן מידי שיעבוד. הכי נמי קומות מפקינן מידי שיעבוד: [ק] **הלכך נראה שיכול להקדיש.** כך תירץ רבינו תם שם בערכין: [ר] **והא דאמרינן הכא כו'.** דברי תוספות בפרק זה שהשיגו על רבינו תם אבל רבינו לא סבירא ליה הכי דאפילו אם אסרו בפירוש אינו יכול לאסרו עליו כמו שמסיק רבינו להלכה למעשה בפרק שור שנגח את הפרה סי' י'. ורבינו תפיס הכא תירץ אי נמי יש לחלק כו' לעיקר שמקיים דברי רבינו תם ומ"ש רבינו הלכך נראה. אינו אלא בהא שיכול להקדיש המותר ולא כנגד השכירות והתוב: [ש] **לפי שאין דעתו על מה שהשכיר.** ואי קשה לך דהא לעיל דף מ"ג הוי סלקא דעתך דאין דעתו על מה שהפקיר ואדמיא ליה אינה למימר דלא דמי דודאי כשאדם אוסר נכסיו סתם דעתו על כל מה שהוא ברשותו ולפיכך יש שאין הספקר עדיין הפקר ולא מתנתו מתנה אף הן בכלל איסור. אבל מה שלא ברשותו לשעתו בשכירות כיון דהשתא מיהת לא ברשותיה קאי אין דעתו לאוסרו. ר"ן בשם התוספות: [ת] **לפי שאין דעתו על מה שהשכיר.** והא דשותפין שנדרו הנאה אסורין ואפילו רבי אליעזר דמתיר הייט מטעם בריה. ניחא שאין דעתו על חלק חבירו שם לו בכל החצר שיעבוד. יש לומר דהוי כיש לו תפיסת יד ובכהאי גוונא דעתו לאוסרה עליו כדאמרן: [א] **דבהקדש ממש מצי להקדיש.** היינו המותר כמו שכתב רבינו לעיל הלכך נראה שיכול להקדיש מה שהבית שוה יותר וכן מסיק רבינו בפרק שור שנגח ע"ש: [ב] **והא דקאמר הכא דמותר.** היינו מתני' המודר הנאה מחבירו. אע"ג דבאינם דעלמא לא שייך אלומה מכל מקום שייך אלומה בשוכר. ומשום הכי יש לומר לתוך רשות השוכר אי נכנס ולא להפרישה שמבית הס"ך בסי' רכ"א ס"ק ל"ט. ומלבד זה יש לומר דהטור שכתב בשם אביו דאפילו בקונס בפירוש שאינו יכול לאוסרה למודר הנאה מחבירו כוון לדברי רבינו בפרק שור שנגח את הפרה סי' י' דמסיק משום שכל הנאה לשוכר ואין הנאה שלו ע"ש: [ג] **ואלומיה אלומה לשיעבודא** דשוכר. כמו בכעל חוב שאין יכול לאוסרה עליו בקונס דאלמוה שיעבודיה משום נעילת דלת דאם לא כן כל אחד יפקיע חוב ע"י קונס כמו שכתב רבינו בפרק אע"פ סי' ט"ז הכי נמי אלומה בשוכר מהאי טעמא. ומשום הכי ניחא דבהקדש ממש יכול להקדיש ולא אמרינן אלומה לשיעבודא דשוכר דהתם לא שייך לעשות תקנה לכל אחד יקדיש להפקיע השוכר מבית כיון דלמשכיר נמי אסור משום הקדש: [ד] **והך דפ' אע"פ מייירי בב"ח כו'.** וקשה דמאי צריך לחלק בין ב"ח לשוכר הלא בפ' אע"פ כבר שנא ליה משום המותר והאי דערכין משום דמעורב חלק ההקדש וחלק השוכר דהא לפי מ"ש ע"כ התירון של אי נמי קאי אמותר ועוד תימה דהכא מסיק רבינו לחלק בין שכירות לב"ח ובפ' שור שנגח מסיק רבינו להדיא דבין בשכירות בין במשכון יכול להקדיש המותר א"כ מסקנות רבינו סתרי אהדדי ונראה לי שכוונת רבינו דמחלק בין חוב לשוכר. כדי שלא תקשי לך לר"ת אמאי אמר מכאן הורה שהמשכיר בית להבירו אינו יכול

קובץ מפרשים א) שהדיר את חבירו מחלקו. נ"ב דוקא שאמר חצרי אבל אמר חצר זה אין כופין [תפארת למשה]: ב) אבל קונם אינו יכול לאסרו לשוכר כצ"ל [יעב"ץ]: ג) אפי' נפל וחזר ובנה אותו קונם לבית זה שאני נכנס מת או שמוכרו לאחר אסור נאם נפל ובנאו מותר אסור ג"כ ואפי' מוכרו לאחר ואפי' אמר כו'. כצ"ל [תפארת למשה]:

גבי חוב שלא תחזור לו עד שיפרע חובו לא מלי מקדיש ובירושלמי (פ' מקוש שנהגו ה"ט) מחלק בין הקדיש שכרו לגא הקדיש שכרו דכשהקדיש שכרו אינו ברשות המשכיר כלל וממיה לי מה תלוי בהקדמות השכירות [ה] (ג) דשכירות קרקע נקנית בשטר ובחזקה וזוזי הוא דמסיק ביה: **גמו'** היכי דמי אין לו תפיסת יד דמקבל בטסקא שהשוכר נותן המס של המרחץ ובית הבד:

מתני' האומר לחבירו קונס לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מוחר קונס לבית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרו לאחר אסור: [דף מח ע"א] **גמו'** [ו] בעי אביי קונס לבית זה שאתה נכנס ומת או שמכרו לאחר מהו אדם אוסר דבר שברשותו לכשיגא מרשותו או לא אמר רבא ת"ש האומר לבנו קונס שאתה נהנה לי ומת יירשנו בחיין ובמותו אם מת לא יירשנו ש"מ אדם אוסר דבר שברשותו לכשיגא מרשותו [ז] ומיירי כגון דאמר לבית זה שאתה נכנס בחיי ובמותי ולהכי לא דחי ליה כדלעיל (דף מב.) שאני הכא דקאמר בחיי ובמותי: (ג) ירושל' (דפירקין ה"ב) ביתך זה משוס מה אתה מופסו משוס ביתך [ח] או משוס זה [ט] נפל ובני לית הוא נשמעינן מן הדא האומר ליורשיו [י] תנו בית חתנות לבנו או בית ארמלות לבתו [כ] ונפל היורשין חייבין לבנותו בעיא רשאונה לא איפשטא [ב] ונראה דתלוי בפלוגתא דתפוס לשון ראשון:

ג [דף מח ע"ב] **מתני'** הריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם הנודר אסור מותרין בדבר של עולי בבל [דף מח ע"א] ואסורים בדבר של אותה העיר איזהו דבר של עולי בבל כגון הר הבית והעזרות והבאר שבאמצע הדרך ואיזה דבר של אותה העיר הרחבה והמרחץ [ל] ובית הכנסת והתיבה והספרים והכותב חלקו לנשיא רבי יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט מה בין כותב לנשיא לבין כותב להדיוט שהכותב לנשיא אין צריך לזכות והכותב להדיוט צריך לזכות ותכמיס אומרים אחד זה ואחד זה צריך לזכות לא דברו בנשיא אלא בהווה:

תפארת שמואל

(ג) דשכירות קרקע נקנית בכסף ובשטר ובחזקה וכו'. ור"ל מיד כשהחזיק קנה כל משך זמן שכירות אפילו בלא מעות וק"ל:

(ג) ירושלמי ביתך זה משוס מה אתה תופסו וכו'. נראה דרבינו מפרש דתרתי מבעיא ליה חדא דאם אמר זה אי שרי במכרו ונתנו והדר בעי אי אמר קונם ביתך או בית זה אי נפל ובני אי שרי ליכנס או לאו ופשיט בעיא שניה דיש חילוק בין בית סתם לזה ובעיא ראשונה לא אפשיטא ולחומרא דמספקא לן אי תפיס לשון ראשון וכו' וכמ"ש פ' השואל וכ"פ הט"ד סי' רט"ז שוב מצאתי להב"י שם שכתב ג"כ כמ"ש ושמחתי והר"ן לא כ"כ וע"ש ודבריו צ"ע ליישב:

קרבן נתנאל

לאסור הל"ל נמי אינו יכול לאסור הלוה משכון שיש לו ביד המלוה דהא חד טעמא איתא ליה לתרוייהו לזה מתרץ רבינו דר"ת מחלק בין הך דפ' אע"פ להך דערכין. א"כ בקונם שאין יכול לאסור כיון שאין סופו לחזור משא"כ בהמשכיר בית יכול להקדיש המותר. לזה אמר תורתא ר"ת דבקונם מ"מ אין יכול לאסור עליו דאלמוה לשיעבודא דשוכר כך הלעה זו לישב דברי ר"ת אבל רבינו תופס להלכה לענין מותר אין חילוק בין שכירות למשכון וכדמסיק רבינו בפ' שור שנגח ע"ש: [ה] **דשכירות קרקע נקנית בשטר ובחזקה.** וקשה הא רבינו פסק בפ' השואל סי' ט"ו דשכירות נקנה בכסף בשטר ומחזקה. ותי' מהרש"ל בפ' הפרה סי' ל"ג דה"ק דמסתמא הירושלמי שמחלק בין הקדיש לגא הקדיש איירי שהחזיק השוכר בבית או יש לו שטר. אי לא קשה. פשיטא שיכול המשכיר להקדיש שהרי יכול לחזור בו ואף למכור ולהשכיר לאחרים אלא איירי בכה"ג שאין יכול לחזור בו. ואפ"ה אל כח ההקדש. וא"כ בהקדיש לו שכרו וכו'. ומה מועיל קנין על קנין. וזוזי דהקדיש לו אינם בחיים לקנין אלא כמאן דמסיק בי' זוזי ע"כ. וקשה מאי פשיטא אימא דאשמועינן דהדר בו צריך להעלות שכר להקדש דלא תימא דהוי כדר בתר תבירו אלא מדעתו שאין צריך להעלות שכר כדאמרינן בב"ק דף ל' ע"ש הסוגיא. וע"ק דכאן דתה רבינו הך בריתא דהירושלמי. ופפ' השואל ס"ק כ"ה קיש ליה לדינא הך דהירושלמי ע"ש. ועוד יותר תמוה היאך שייך דרבינו ידחה בריתא דהירושלמי מסברא דנפשיה. ע"כ נראה שאין כוונת רבינו לדחות הירושלמי מהלכה. אך כוונתו לסמוך תי' תוס' הך דפ' משקלי עלי אייר אלא הקדיש לו שכרו הא החזיק בהבית כדקתני הדר בו מעלה שכר להקדש ואי לא מהני חזקה אפילו קנין שהקדיש לו שכרו נמי לא תהנה וזוזי הוא דמסיק ביה. אבל על הירושלמי ל"ק כלום דקתני ועמד והקדישו הרי זה דר בתוכו ואיכא לאוקמיה כגון שלא דר עדיין בתוכו ולא החזיק משום הכי שפיר יש לחלק בין הקדיש שכרו דעכ"פ שכירות קרקע נקנה בכסף אף שעדיין לא דר בו וזה ניחא מה שלבאורה קשה מה הוסיף רבינו מאיר שם בהשואל שאומר ועוד כתב לי מורי רבינו מאיר. דחידש בזה אפילו בלא דר בו עדיין השוכר אך שהקדיש לו שכרו: והנה בס"ע י"ד סי' רכ"א סעיף ז'. ויש אומרים שאפילו אם פירשו בפירוש אינו יכול לאסרו בלשון קונם. אם לא בלשון הקדש ממש. וזהו כמסקנת רבינו פה בשמעתין ובפ' הפרה. ומה שבלשון הקדש ממש יכול לאסרו היינו המותר וכ"כ הש"ך שם. והקשה בש"ך שם ס"ק מ"ה על המחבר דלא ה"ל למתפס. וה"ל לחלק דווקא כשהשכיר לו בית סתם אבל השכיר לו בית זה אין יכול להקדיש אפילו המותר. שכן הבא רי"ו תילוק זה בשם הרשב"א ורבי' יונה והריב"ש והר"ן. ומשמיע ליה מהירושלמי דאי כחוותא רבינו הילך קאמר אימתי בשלא הקדיש לו שכרו הוי הקדש וכיון דהוי הקדש היכי מצי דייר ביה כדפריך בערכין הדר ביה במעילה קאי ע"ש באורך. ולי לק"מ דהתוס' בערכין מקשה הא קי"ל דאין מעילה בממובר ומאי פריך הדר ביה במעילה קאי. ותירלו דהך סוגיא פריך לרב דאמר תלשו ונבסוף תכרו הוי תלוש ע"כ. ולכאורה דברי תוס' תמוהים דהא בפרק הנהנה דף כ' מסיק דיש לקיש לענין מעילה תלוש ונבסוף תיכרו לא הוי כתלוש ורב דס"ל דהוי כתלוש אינו אלא נמי ע"ז משום תומרא דע"ז. א"כ מאי פריך הכא לרב. וצ"ל דסוגיא דהכא איתיה לרב אחא בריה דרב איקא אלינא דרב דס"ל לענין מעילה הוי כתלוש דהנאה נראה לעינים אפרה המותר. ולפי האמת זו אין כאן קושיא על הירושלמי הדר ביה במעילה קאי דלהלכה קי"ל כרבי לקיש וכ"פ הרמב"ם בפ' ה' מהל' מעילה ע"ש. ומ"ש הרמב"ם בהלכות ערכין פ' שני המשכיר בית לחבירו והקדישו הרי זה קדוש ופקעה השכירות ואם דר בו השוכר מעל. אין הכוונה שמעל ומצית קרבן מעילה. אלא לרוצו השוכר חוטא ונהנה מן ההקדש. ולזה כברכת הזבח במסקנת מעילה דף כ' שמתקשה בזה. ותדע דאי לענין קרבן מעילה קאמר השוכר מעל ה"ל לכתוב דין זה בהל' מעילה. מו הקשה הש"ך שם דלקמן פי' רנ"ח פסק רמ"א במשכון אפילו המותר אין יכול להקדיש וזהו דעת הרשב"א בשם ר"י שהביא רי"ו ותימה כאן לענין שכירות סתם דיכול להקדיש ולק"מ דלמי שמעיין ברי"ו נתיב י"ט תלק ג' דלענין משכון הביא דעת רבינו יונה למסקנא. ולענין שוכר את הבית הביא דעת הרמב"ם להלכה שכתב בפ' הפלאה המשכיר בית לחבירו והקדישו הרי זה קדוש כו'. ולכן דרך רמ"א לאסור הל"ל נמי אינו יכול לאסור הלוה משכון שיש לו ביד המלוה דהא חד טעמא איתא ליה לתרוייהו לזה מתרץ רבינו דר"ת מחלק בין הך דפ' אע"פ להך דערכין. א"כ בקונם שאין יכול לאסור כיון שאין סופו לחזור משא"כ בהמשכיר בית יכול להקדיש המותר. לזה אמר תורתא ר"ת דבקונם מ"מ אין יכול לאסור עליו דאלמוה לשיעבודא דשוכר כך הלעה זו לישב דברי ר"ת אבל רבינו תופס להלכה לענין מותר אין חילוק בין שכירות למשכון וכדמסיק רבינו בפ' שור שנגח ע"ש: [ה] **דשכירות קרקע נקנית בשטר ובחזקה.** וקשה הא רבינו פסק בפ' השואל סי' ט"ו דשכירות נקנה בכסף בשטר ומחזקה. ותי' מהרש"ל בפ' הפרה סי' ל"ג דה"ק דמסתמא הירושלמי שמחלק בין הקדיש לגא הקדיש איירי שהחזיק השוכר בבית או יש לו שטר. אי לא קשה. פשיטא שיכול המשכיר להקדיש שהרי יכול לחזור בו ואף למכור ולהשכיר לאחרים אלא איירי בכה"ג שאין יכול לחזור בו. ואפ"ה אל כח ההקדש. וא"כ בהקדיש לו שכרו וכו'. ומה מועיל קנין על קנין. וזוזי דהקדיש לו אינם בחיים לקנין אלא כמאן דמסיק בי' זוזי ע"כ. וקשה מאי פשיטא אימא דאשמועינן דהדר בו צריך להעלות שכר להקדש דלא תימא דהוי כדר בתר תבירו אלא מדעתו שאין צריך להעלות שכר כדאמרינן בב"ק דף כ' ע"ש הסוגיא. וע"ק דכאן דתה רבינו הך בריתא דהירושלמי. ופפ' השואל ס"ק כ"ה קיש ליה לדינא הך דהירושלמי ע"ש. ועוד יותר תמוה היאך שייך דרבינו ידחה בריתא דהירושלמי מסברא דנפשיה. ע"כ נראה שאין כוונת רבינו לדחות הירושלמי מהלכה. אך כוונתו לסמוך תי' תוס' הך דפ' משקלי עלי אייר אלא הקדיש לו שכרו הא החזיק בהבית כדקתני הדר בו מעלה שכר להקדש ואי לא מהני חזקה אפילו קנין שהקדיש לו שכרו נמי לא תהנה וזוזי הוא דמסיק ביה. אבל על הירושלמי ל"ק כלום דקתני ועמד והקדישו הרי זה דר בתוכו ואיכא לאוקמיה כגון שלא דר עדיין בתוכו ולא החזיק משום הכי שפיר יש לחלק בין הקדיש שכרו דעכ"פ שכירות קרקע נקנה בכסף אף שעדיין לא דר בו וזה ניחא מה שלבאורה קשה מה הוסיף רבינו מאיר שם בהשואל שאומר ועוד כתב לי מורי רבינו מאיר. דחידש בזה אפילו בלא דר בו עדיין השוכר אך שהקדיש לו שכרו: והנה בס"ע י"ד סי' רכ"א סעיף ז'. ויש אומרים שאפילו אם פירשו בפירוש אינו יכול לאסרו בלשון קונם. אם לא בלשון הקדש ממש. וזהו כמסקנת רבינו פה בשמעתין ובפ' הפרה. ומה שבלשון הקדש ממש יכול לאסרו היינו המותר וכ"כ הש"ך שם. והקשה בש"ך שם ס"ק מ"ה על המחבר דלא ה"ל למתפס. וה"ל לחלק דווקא כשהשכיר לו בית סתם אבל השכיר לו בית זה אין יכול להקדיש אפילו המותר. שכן הבא רי"ו תילוק זה בשם הרשב"א ורבי' יונה והריב"ש והר"ן. ומשמיע ליה מהירושלמי דאי כחוותא רבינו הילך קאמר אימתי בשלא הקדיש לו שכרו הוי הקדש וכיון דהוי הקדש היכי מצי דייר ביה כדפריך בערכין הדר ביה במעילה קאי ע"ש באורך. ולי לק"מ דהתוס' בערכין מקשה הא קי"ל דאין מעילה בממובר ומאי פריך הדר ביה במעילה קאי. ותירלו דהך סוגיא פריך לרב דאמר תלשו ונבסוף תכרו הוי תלוש ע"כ. ולכאורה דברי תוס' תמוהים דהא בפרק הנהנה דף כ' מסיק דיש לקיש לענין מעילה תלוש ונבסוף תיכרו לא הוי כתלוש ורב דס"ל דהוי כתלוש אינו אלא נמי ע"ז משום תומרא דע"ז. א"כ מאי פריך הכא לרב. וצ"ל דסוגיא דהכא איתיה לרב אחא בריה דרב איקא אלינא דרב דס"ל לענין מעילה הוי כתלוש דהנאה נראה לעינים אפרה המותר. ולפי האמת זו אין כאן קושיא על הירושלמי הדר ביה במעילה קאי דלהלכה קי"ל כרבי לקיש וכ"פ הרמב"ם בפ' ה' מהל' מעילה ע"ש. ומ"ש הרמב"ם בהלכות ערכין פ' שני המשכיר בית לחבירו והקדישו הרי זה קדוש ופקעה השכירות ואם דר בו השוכר מעל. אין הכוונה שמעל ומצית קרבן מעילה. אלא לרוצו השוכר חוטא ונהנה מן ההקדש. ולזה כברכת הזבח במסקנת מעילה דף כ' שמתקשה בזה. ותדע דאי לענין קרבן מעילה קאמר השוכר מעל ה"ל לכתוב דין זה בהל' מעילה. מו הקשה הש"ך שם דלקמן פי' רנ"ח פסק רמ"א במשכון אפילו המותר אין יכול להקדיש וזהו דעת הרשב"א בשם ר"י שהביא רי"ו ותימה כאן לענין שכירות סתם דיכול להקדיש ולק"מ דלמי שמעיין ברי"ו נתיב י"ט תלק ג' דלענין משכון הביא דעת רבינו יונה למסקנא. ולענין שוכר את הבית הביא דעת הרמב"ם להלכה שכתב בפ' הפלאה המשכיר בית לחבירו והקדישו הרי זה קדוש כו'. ולכן דרך רמ"א בעקב של רי"ו. ועתה אשיב על ר' יונה והריב"ש דלא"ל לאוקמיה הך בריתא דערכין בבית סתם דהא הביאה המשכיר בית ונתנגע ע"כ אייר בבית זה כמו שהוכיחו תוס' שם ד"ה אע"פ וזה הקשה מהרש"ל בספרו פ' הפרה והש"ך בנקודות הכסף עמד עליו שזה שאסור בהנאה איו אלא בנגעי בגדים אבל לא בנגעי בתים. תמהני שהוא עצמו הביא דברי הירושלמי בסוף ערלה שמסיק שם אפילו המ"ד אם עשאו אבנים אינו מטמא דלא ס"ל דרש ממארת. מ"מ אסור בהנאה דיליף מונתן כך תירץ שם ר' יוחנן ע"ש. ואם הך בריתא ס"ל דאבנים המוגעות אינם אסורים בהנאה קשה לר' יוחנן הך בריתא. גם הש"ך מלגלג דעת הרשב"א בשם רבי' יונה והריב"ש והר"ן והירושלמי לדעתו ולפי מ"ש אין ראיה מהירושלמי. והר"ן בעצמו שם מוחר מתי' זה ומתרץ בגוונא אחרינא. והנה לא פש לן דעת מבוררת שמקילין אך הרשב"א בשם ר"י והריב"ש. איך עלה על דעת להקל באיסור דאורייתא נגד כל הני רבוותא הרמב"ם ור"ת ורש"י דס"ל נגעי בתים אסור בהנאה והירושלמי סוף ערלה. והרשב"א בחדושיו ותשובתו והסמ"ג והמרדכי פ' המוכר את הספינה וריטב"א במסכת כתובות וכתב שכן דעת רבותיו. ואגודה מהל' מעילה. ויש"ש. ע"כ אין לזוז מפסק ש"ע ויגא לנו ג"כ מזה המשכיר בית לחבירו אם הקדיש שכרו אף שעדיין לא דר ביה בתומו בית מ"מ אין יכול להקדיש רק המותר מדמי שכירות וכן אין יכול למוכרה המשכיר כמ"ש רבינו מאיר בפ' השואל: [ו] **בעי אביי.** כך גירסת רבינו והג' שלפניו בעי אחימי. וגי' רבינו נכון דהא אחימי רבו דרב חסדא היה כדאיתא בנגחות דף ו'. ואיך יפסוק רבא: [ז] **ומיירי דאמר לבית זה שאתה נכנס בחיי ובמותי.** דברי רבינו תמוהים מדא דאמרי לא הזכיר בחיי ובמותי ואמורא היה לו לפרש דבריו. ועוד קשה דהא לעיל בפ' זה תוך סי' ג' כתב רבינו אם אמר חלר זה לעולם אסור. משמע אפילו לא אמר בחיי ובמותי. ע"כ ל"ל דבוונת רבינו שאינעיא דאחרי הוי אחמת בכל גוונא בין באמר בחיי ובמותי ובין לא אמר בחיי ובמותי רק קונם לבית זה. וע"ז פשט רבא דעכ"פ בחיי ובמותי מוכח שאדם אוסר דבר שברשותו לכשיגא מרשותו אבל אי לא אמר בחיי ובמותי לא איפשיטא וכיון דמספקא לן עבדינן לחומרא בנדרים איסור דאורייתא. ומש"ה פסק רבינו בחצר זה לעולם אסור וכ"פ הב"מ וכ"ה לשון תוס'. אך קשה מאי קא מיבעי ליה לאחרי הא לעיל בפ' אין בין המודר דף מ"ב. מסיק דרב ושמואל ור"י ור"ל כולם ס"ל דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיגא מרשותו ורש"י פי' בב"ק דף ל"ג דמאדם משוב כגון רב פרכינן מיניה כאילו כתיב במשנה או בברייתא וא"כ אמאי לא פשיט אביי ורבא מאמוראי הקדמונים ויותר קשה לכל הפוסקים אמאי לא קבעו הלכה כמותם ולא הזכירו כלל מדבריהם. וצ"ל דוקא התם לענין שביעית יכול לאסור דבר שברשותו לכשיגא מרשותו. דבשביעית ג"כ עדיין ברשותו דהא אפקעתא דמלכא היא ולכ"ע יכול לזכות אף הוא כמו אחריני. משא"כ הכא קמבעיא ליה לאביי אם מכרו לאחר שיגא מרשותו לגמרי: [ח] **או משוס זה.** ונפקא מינה אם מת ואם מכר לאחר: [ט] **ובני לית הוא.** מו קמבעיא בין באומר ביתך בין באומר זה. אם נפל הבית והדר בני ליה אי מותר לבנות בו אי לא. כך שיטת רבינו אבל הר"ן מפרש לה הכל באינעיא חדא ועיין ב"י סי' רט"ז פירושו באורך. ונאיר דבי' מפיתושו דלפי ג' רבינו וכפי גירסתיו בירושלמי לא מני הסיפא בית זה ונפל אין חייב לבנותו. א"כ ליכא פשיטותא מהך בריתא לפי' הר"ן. ולפי פי' ב"י עיקר פשיטותא מהך סיפא ועיקר תפר מן הספר: [י] **תנו בית חתנות כו' חייבין לבנותו.** ודייק מינה הא אמר תנו בית זה בית חתנות לבנו ונפל אינו חייב לבנותו כ"כ הש"ך בסי' רט"ז ס"ק י"ד ולא כב"ח דסבר אפילו בבית זה חייב לבנותו וזה ליתא דלאמר בב"מ דף ק"ג נפל אזיל ליה ודבריו נכונים לענין ע"ש: [כ] **ונראה דתלוי בפלוגתא דתפוס לשון ראשון.** דאפליגי בה אמוראי בפ' השואל דף ק"ב. ופסקו שם הרי"ף ורבינו דמספקא לן אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון. וא"כ לגבי נדרים איסור דאורייתא נקטינן לחומרא. היכא דמת אז מכרו לאחר אתה תופסו משוס זה ואסור והיכא דנפל ובני ליה אתה תופסו משוס ביתך ואסור: [ל] **ובית הכנסת.** מתני' רבנן היא ולא רא"י דלאמר לעיל דף מ"ו ורבינו לעיל סי' ז' דבהכ"נ בחצר שאין בו דין תלוקה דמי. ולעיל פסקו כרא"י ופסק נמי למתני' היכי מזכה שטרא לבי מרי ולישב דברי חכמים

קיצור פסקי הרא"ש

בפי' בחיי ובמותי]: ג הריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם הנודר אסור אם עלי ואני עליך שניהם אסורין זה בזה ואסורין בכל דבר הפקר שיש לכל בני העיר חלק בו

שדה צופים דף מז ע"א בעי רמב"ח אמר קונם פירות האלו על פלוני מהו בחלופיהן. הרא"ש בקדושין פ"ב סי' ל"א ובגדרים פ"ז סי' ה':

קובץ מפרשים ל) ונפל חייבי' היורשים לבנותו בית זה נפל אזדי לי ובעי' ראשונה לא פשטה כו' כצ"ל [תפארת למשה]

ההשתמשות. וזה ל"ע בדעתו, דאי נימא דיש להשוכר קנין גוף לפירות, א"כ ראוי לומר דהתשלומין הן בעד הקנין ולא בשביל ההשתמשות:

ד) **וז"ל** הריטב"א פ"ז דנדרים [נ"ד ע"א]: ומורי [הוא הרא"ה] הקשה, דא"כ המוכר בית לחבירו סתם ונפל מראהו נפול וכו', ואילו גבי שכירות אמרינן המשכיר בית סתם ונפל חייב להעמיד לו בית, וה"ה ודאי במכר, אלא ודאי דמוכר בית סתם אינו מראהו נפול, ושא"ה דאמר בביתי וכו', אבל דעת רבינו הגדול [הוא הרמב"ן] דבמוכר בית סתם ונפל א' מבתים שלו, דמראהו נפול, ואע"ג דגבי שכירות חייב להעמיד לו בית, שכירות שאני, דלא זכי שוכר בגופא דארעא אלא דירה בלחוד [הוא] דאית ליה, כי אגר בית סתם, לאו גופא דביתא אגר אלא דירה, אבל מוכר דזכי בגופא דזביני, מיד חיילי זביני אגופא דבתי, וכי נפול מראהו נפול וכו' עכ"ל. ומבואר דהרמב"ן והרא"ה אזלי לטעמייהו במחלוקתם בשכירות בס"פ השואל הנ"ל, דהרא"ה סובר דכמו דמוכר בית ונפל מראהו נפול, ה"נ במשכיר, ולא אמרו חייב להעמיד לו בית אלא בבית סתם, אבל בבית בבתי, דין שכירות כדין מכירה, דשכירות ליומא ממכר הוא, והרמב"ן ס"ל דבשכירות, לעולם חייב להעמיד לו בית, ולא דמי שכירות למכירה, וכן בשוכר בית זה ונפל אין השוכר צריך לשלם רק בעד הזמן שדר בו, ודעת הרא"ה דיש לשוכר קנין בגוף הבית, וע"כ בשוכר בית זה ונפל, צריך לשלם כל השכירות, דברשותו נפל, כמש"כ בתשובות מיימוני הנ"ל:

ה) **ובשו"ת הריב"ש** סי' תק"י, בשוכר בית לזמן ורצה השוכר להסתלק בתוך הזמן, אינו מסתלק במחילה גרידא, אלא צריך להקנות זכותו למשכיר בקנין, משום דשכירות ליומא ממכר הוא עיי"ש. ונראה דזהו לשיטת הרא"ה, אבל לדעת הרמב"ן דשוכר אין גוף הבית קנוי לו, אלא זכות דירה בלחוד הוא דאית ליה, מהניא מחילת השוכר וא"צ קנין. ובמחנה אפרים הל' שכירות סי' ט' הביא דעת הר"ן דמהניא מחילה בלא קנין, וזה כדעת הרמב"ן. וכן מה שנסתפק במחנ"א הל' זכיה מהפקר [סי' ט'] בגר ששכר בית לזמן ומת בתוך הזמן, אם יוכל אחר לזכות בו עד סוף הזמן, נראה דתלוי בפלוגתא הנ"ל, דאם יש לשוכר קנין בגוף הבית, אפשר לאחר לזכות בו כשמת הגר, אבל אם אין לשוכר רק שעבוד גרידא, א"כ כשמת פקע ליה שעבודו. [אמנם ברשב"א גיטין (דף ל"ז [ע"ב]) מבואר בלוקח דקל לפירות ונפקע קנין הלוקח, חוזרת למוכר ממילא עיי"ש היטב]:

ו) **והרמב"ן** בקונטרס אחרון לכתובות נסתפק אם השוכר יכול לאסור בקונס, מי נימא כיון דהמלוה אינו יכול לאסור, דאין לו אלא שעבוד, ה"נ שוכר, או דלמא שאני שוכר דגופו קנוי לו לפירות, וכמו דיכול להקדיש זכותו ה"נ יכול לאסור בקונס עיי"ש. ולכאורה הספק תלוי בעיקר קנין שכירות מהו, אם הוא קנין גוף לפירות, או דאינו אלא שעבוד. ולפי"ז אין הספק אלא בשוכר, אבל בלוקח לזמן, ודאי הלוקח יכול לאסור בקונס. או דכמו דאין השוכר יכול לאסור בשאר איסורי"נ, כגון אם השתחוה לבית השכורה, ה"נ אינו יכול לאסור בקונס, ושאני הקדש, דהוי משום קנין ויכול למכור וליתן זכותו, אבל איסור קונס אינו משום קנין. וכך נראה שם מדבריו, דפשיטא ליה להרמב"ן דשוכר, גופא קנוי לו לפירותיו עיי"ש. ובשו"ת הר"ן סי' ל"ה פשיטא ליה דשוכר יכול לאסור, וכן הוא בשו"ת הרשב"א המיוחסות סי' רמ"ב. וקל"ע, דלכאורה היה נראה מזה דס"ל להרשב"א והר"ן דשוכר, גוף קנוי לו לפירות, ואילו בחי' גיטין להר"ן פ' השולח [ל"ז ע"א [ד"ה שאני]] כתב דבמשכנתא באתרא דלא מסלקי מהני מחילה, ומזה הוכיח במחנ"א [הל' שכירות] שהר"ן חולק על הריב"ש וס"ל דמהני מחילה בשוכר:

ז) **ובעיקר** הדין אם מותר לשוכר לדור בבית שהקדישו משכיר, הביא הרמב"ן שם מירושלמי פ' מקוס שנהגו [פסחים פ"ד ה"ט], המשכיר בית לחבירו והקדישו, ה"ז דר בתוכו ומעלה שכר להקדש, אימתי בזמן שלא הקדיש לו שכרו, אבל הקדיש לו שכר, ה"ז דר בתוכו חנם. ומפורש בזה שלא כדעת תוס'. וצ"ל לשיטה זו, דירושלמי פליג אגמ' דידן בערכין [כ"א ע"א], דמבואר שם לפי' תוס' דשוכר אסור לו לדור בבית. והרמב"ן פי' שם, דסוגיא דערכין איירי במשכיר בית סתם והקדישו, אבל בבית זה אפשר דמותר לשוכר לדור בבית. אבל י"ל לדעת תוס', דהירושלמי לטעמיה, דס"ל במקדיש שדה ושייר יניקתו לעצמו דמותר, ופליג אגמ' דידן פ' המוכר את הבית [ע"א ע"ב] דכי קא ינקי משדה הקדש קא ינקי, כמ"ש הרשב"א פ"ג דנדרים [כ"ט ע"ב] בסוגיא דבר פדא עיי"ש. והיינו דכיון דהגוף הוא של הקדש, א"א שיהיו פירותיו מותרין, וה"ה במשכיר בית והקדישו, אפילו נימא דהגוף קנוי לשוכר לפירות, מ"מ כיון דגופו קדוש אסור להשתמש בגוף של הקדש. ולפי טעם זה, אפילו במוכר לזמן והקדישו, אסור ללוקח להשתמש בגוף של הקדש. ואף דבהדיוט כה"ג אין בו משום גזל, מ"מ אפשר דגזל גבוה חמור מגזל הדיוט, כמבואר פ' השואל (ל"ט ע"ב) להקדש משלם ג' ולהדיוט משלם מ"ט, עיי"ש:

ח) **ובר"ן** נדרים (מ"ו ע"ב [ד"ה היכי דמי]) הביא בשם אחרים לחלק, דהא דמשכיר יכול לאסור על השוכר, הוא דוקא אם לא הקדיש לו שכרו, אבל היכא דהקדיש שכרו אינו יכול לאסור עליו, וכתב דבכה"ג מפליג דירושלמי בין הקדיש שכרו ללא הקדיש. ולכאורה אין ראיה כלל מהירושלמי, דהירושלמי קאי לענין אם צריך להעלות לו שכר להקדש, ובזה שפיר איכא לאפלוגי, דהיכא דהקדיש שכרו למשכיר א"צ לשלם פעם שני, ובלא שילם למשכיר צריך

לשלם להקדש, אבל לענין אם יכול המשכיר לאסור על השוכר אין טעם לחלק בזה, דהא שכירות קרקע כקרקע, דנקנית בכסף שטר וחזקה.

וז"ל הרא"ש בנדרים פ' השותפין [סי' ב']: ובירושלמי מחלק בין הקדיש לו שכרו ללא הקדיש, דכשהקדיש שכרו אינו ברשות המשכיר כלל. ותמיה לי, מה תלוי בהקדמת השכירות, דשכירות קרקע נקנית בשטר וחזקה, וזוזי הוא דמסיק ביה עכ"ל. וקשה, היכן מצא הרא"ש בירושלמי דכשהקדיש שכרו אינו ברשות המשכיר כלל, דהירושלמי לא איירי אלא לענין אם צריך להעלות שכר להקדש:

ט) **והנה** בפ' איזהו נשך [ב"מ ס"ה ע"א] תנן: מרבין על השכר ואין מרבין על המכר, ומפרש בגמ' טעמא, משום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, והאי כיון דלא מטא זמניה למיגבי לאו אגר נטר ליה, משוא הוא דהכי שוית, והאי דקאמר ליה אם מעכשיו בעשר לשנה, אזולי הוא דקא מוזיל לגביה. וקשה, דאיך מותר להוזיל מפני הקדמת השכר, דהרי כשמקדיש שכרו שעדיין לא נתחייב הוי כהלואה, ותנן [שם ס"ד ע"ב] המלוה את חבירו לא ישכור הימנו בפחות. ובשיטה שם [ס"ה ע"א] בשם (הרמב"ן) [הרמ"ך] כתב דאיירי בשהחזיק במה ששכר, ע"מ ליתן י"ב דינר, דינר לחודש, שכבר נתחייב בהן, ואח"כ מחל לו שני דינרין בענין זה, דשרי משום דהוי כמוכר חובו בפחות. וקשה דאיך נתחייב בהן אפילו החזיק, דהא אינה לשכירות אלא לבסוף, ואפילו למ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, מ"מ קודם שדר בה, ודאי לכו"ע אינו מתחייב על הבא.

אבל בירור הדברים מצאתי בפירוש הר"י מיג"ש בפ' הספינה (ב"ב) פ"ו ע"ב), האומר לפועל הילך מנה ויהיה בידך שתעשה עמי מדינר ליום, והיה יפה מסלע ליום אסור, מהיום מדינר ליום, והיה יפה סלע ליום מותר. כלומר אם התחיל לעשות עמו בפעולה היום, כיון שהתחיל לעשות עמו מאותו היום, אין כאן הלואה כדי שיהיה אגר נטר ליה, ואע"ג דקיי"ל שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, הני מילי היכא דלא בעי למיתן ליה מתחילה, הוא דלא מחייבינן ליה לשלומי אלא לבסוף, אבל היכא דיהיב ליה מדעתיה מתחלה, מכל מקום שכירות מיקריא ולא הלואה, ואין כאן אגר נטר ליה עכ"ל. ובאור הדבר נראה, דתשלומי שכירות אפשר בב' אופנים: א) לשלם בעד ההשתמשות, ובאופן זה אינה לשכירות אלא לבסוף או מתחלה ועד סוף. ב) אפשר לשלם בעד הקנין, כמו בלוקח מקח, דתיכף משזכה במקחו נתחייב לשלם, ומשו"ה כשמקדיש לו שכרו אין כאן הלואה אלא תשלומי קנינו.

[מהשמטות] [**בדברי** הר"י מיג"ש מתבארים לכאורה דברי הר"ש שהביא הרא"ש בב"מ פ' האומנין סימן ו', שחילק בין הקדיש שכרו ללא הקדיש, לענין פועל שחלה אי חייב להשלים, עיי"ש. נ.ב.]: [ע"כ מהשמטות]

וז"ל רבינו יונה שם [פ"ז ע"א]: מן הדין אעפ"י שלא שכרו עד ימות הגורן מותר, דמעות שהקדיש לו לאו הלואה ניהו כלל, אלא אגריה הוא דקא מקדיש ליה, שהרי מעכשיו הוא נשכר לעשות עמו בגורן, ודמי ללוקח חפץ הנמצא ביד חבירו, אע"פ שמתנה עמו שלא יתן לו החפץ עד חודש ימים, מותר להקדיש לו המעות ולאזולי גביה, ולא אמרינן דמעות הלואה ניהו וכי יהיב ליה אותו החפץ בזול הוי אגר נטיר, אלא כיון דמעכשיו מכר לו אותו החפץ, מכר גמור הוא, ה"נ שכירות גמורה היא, והיכי דמי דאסרינן במכר להקדיש לו מעות ולאזולי גביה, כגון שמוכר לו דבר שלב"ל, שאין כאן תורת מכר וכו' עכ"ל:

י) **ובן** מוכח מהירושלמי הנ"ל, דכשהקדיש שכרו להמשכיר א"צ להעלות שכר להקדש, ואי נימא דכשמקדיש שכרו קודם שנשתמש בו, שעדיין לא נתחייב, אין זו אלא הלואה, א"כ במה נפטר מלשלם להקדש במה שדר בו עכשיו, אלא על כרחך דאין זו הלואה אלא תשלומי קנינו, כמו בלוקח שזכה במקחו, שא"צ לשלם בשביל ההשתמשות שמשתמש אח"כ, דבשלו הוא משתמש, וה"נ בשוכר כשהקדיש שכרו, כשמשתמש אח"כ, בשלו הוא משתמש, אבל כשאינו מקדיש שכרו, צריך לשלם בשביל ההשתמשות, דבכה"ג אינו משתמש בשלו אלא בשל משכיר, ואין הגוף קנוי לו להשתמש בו, אלא שעבודא גרידא אית ליה להשתמש בשל המשכיר.

ומעתה שפיר יש לחלק גם כן לענין איסור, דכשלא הקדיש שכרו, יכול המשכיר לאסור ולהפקיע שעבודו של שוכר, כיון דאין גוף קנוי לו להשוכר, אבל כשהקדיש שכרו, דאינו נותן לו בתורת הלואה אלא בתורת תשלומי קנינו, זכה בגוף הדבר לפירותיו, כמו בלוקח לזמן, ובכה"ג אין המשכיר יכול לאסור על השוכר, דבשלו הוא משתמש.

וזהו שכתב הרא"ש דבירושלמי מוכח דכשהקדיש לו שכרו אינו ברשות המשכיר כלל, היינו כיון דחזינן דמה שמשתמש בו אח"כ אינו מחייבו בתשלומין, ועל כרחך הטעם דאינו משתמש בשל הקדש אלא בשלו, ואף דאינה לשכירות אלא לבסוף או מתחלה ועד סוף, משום דהחיוב הוא בשביל ההשתמשות ולא בשביל הקנין, וע"כ צ"ל, דכשמקדיש שכרו הוא משתמש בשלו, ואינו בתורת שעבוד גרידא אלא בתורת קנין גוף לפירות. וע"ז הקשה הרא"ש דגם בלא הקדיש שכרו אפשר לו לקנות בשטר וחזקה כמו בכסף, וא"כ לא יתחייב לשלם להקדש בשביל ההשתמשות אלא להמשכיר בשביל קנינו שזכה קודם שהקדישו.

ולדעת הירושלמי צ"ל, דודאי מצד הדין אין שום הבדל בין קניני שטר וחזקה לקנין כסף, אלא החילוק הוא בדעתם, דסתם שכירות כשאינו מקדיש השכר הוא בתורת שעבוד, אבל כשמקדיש שכר, אמדינן דעתו שאינו נותן לו בתורת הלואה אלא בתורת תשלומי קנינו והוי כלוקח

במסירת מפתח. דמי שמפתח בידו יכול ליכנס ולבדוק. וכן המוכר עדר לחבירו כיון שמסר לו משכוכית קנה במשיכה אף שלא בפניו. דכמאן דאמר לך משוך וקני דמי:

י (לעיל דף נ"א:) **השותפין** שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לאכל

ה) בנדרים (דף מו:) [מ] מוקי ה פלוגתא בין שיש בה דין חלוקה בין שאין בה דין חלוקה. ואע"פ שאין בידו לכופו לחלוק ולמחות בו מליכנס [נ] אפ"ה יכול לאסור עליו. מידי דהוה אמשכיר בית לחבירו שיכול המשכיר להקדישו כדאיתא בערכין בפ' האומר משקלי עלי (דף כא.) אע"פ שאינו יכול למחות ביד השוכר שלא יכנס. [ס] ואע"פ שאין הלוה יכול להקדיש נכסים המשועבדים למלוה. שאני התם [ע] דסוף הנכסים לצאת מתחת יד המקדיש. אבל שוכר סוף הקרקע לחזור ליד המשכיר הלכך יכול להקדישו. וריצב"א פיר' אע"ג דמשכיר יכול להקדיש אין יכול לאסור [פ] שאין ההנאה שלו מאחר שהשכירו לאחר. והביא ראיה מנדרים דתנן בפרק [השותפין] (דף מו.) המודר הנאה מחבירו ויש לו מרתף מושכר בעיר אם יש לו בה תפיסת יד אסור ואם לאו מותר. ונראה שאין ראיה דשאני התם שהדירו הנאה מכל נכסיו הלכך אין לו בה תפיסת יד לא אסיק אדעתיה אותה מרתף. אבל אם אסר בפירוש עליו אותו בית שהשכיר לו ה"ג [צ] שיכול לאוסרו. ובכתובות פרק אע"פ (דף עט:) הקשו התוספות מהא דקאמר התם אלא [לאומר לחבירו] שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה תקדוש דקדשה אלמא דבעודה ממושכנת אין יכול להקדיש. ומאי שנא מהא דאמרינן בערכין המשכיר בית לחבירו יכול להקדישו אע"פ שאין יכול להוציאו מן הבית תוך זמנו א"כ כל שכן הממשכן שיכול לפדותה בכל עת שירצה שיכול לקדשה. ותירצו דבין ממשכן ובין משכיר יכולין להקדיש מה שיש להן בבית יותר מן הממושכן והמושכר. אבל אלקס אינם יכולין להקדיש. מידי דהוה אלוה שאין יכול להקדיש נכסים המשועבדים למלוה וכל שכן אלו שכבר זכו בחלקם. ומקדיש שדה הממושכנת תמכר והמותר קדוש. והא דאמרינן בכתובות דכשאפדנה תקדש משום דבעי לאקדושי כולה. וכן המקדיש בית מושכר ימכר ויקח השוכר חלקו והמותר קדוש. [ק] הלכך פריך בערכין היכי מלי דייר בה שהרי הוא משמש בכל הבית ואף בחלקו של הקדש. [ר] ומתוך זה נראה לי דבהקדש שחל על גוף הקרקע אע"פ שמשכנו או השכירו יכול לאסור חלק שיש לו בו. אבל איסור הנאה שאין חל על גוף הקרקע אלא אוסר הנאתו על הדר בו. כל זמן שהוא שכור ביד אחרים אין ההנאה שלו דשכירות ליומיה ממכר הוא והרי מכר הנאתו. אבל בית של שני שותפין אע"פ שאין בו שיעור חלוקה ואינו יכול למוצעו ליכנס בו [ש] מ"מ ההנאה שלו הוא ויכול לאוסרה עליו. כך נראה לי להלכה למעשה:

הגהות הב"ח

ה בנדרים מוקי בין ביש בו דין חלוקה בין באין בו כצ"ל ותי' פלוגתא נמחק:

תפארת שמואל

פרק חמישי (א) **רבי יוחנן אמר בכדי שידע וכו'.** גירסת גמרא שלפנינו שיודיעוהו. (וכ"כ רש"ל): **סליק פרק חמישי**

פלפולא חריפתא

גם עיין בדברי רבינו בפ' בית כור: [מ] מוקי פלוגתא בין שיש בו דין חלוקה בין אין בו דין חלוקה. הכי נראה לגרוס אבל מ"מ לא קיימא התם אלא דוקא באין בו כדי חלוקה מחלוקת אבל בשיש בו ד"ה אסור והיינו נמי שאפרש בסמוך דדוקא לא"ק דייקי': [נ] **אפ"ה יכול לאסור עליו.** היינו אליבא דא"ק: [ס] **ואע"פ שאין הלוה יכול להקדיש בו.** כדתנן בערכין בפרק שום היתומים אבל בקונם שהוא קדושת הגוף כתב רבינו זה בפ' אע"פ ע"ש ובפ' השותפין: [ע] **דסוף הנכסים לצאת וכו'.** כשלא יפרע. מוקפות בערכין: [פ] **שאין ההנאה שלו.** משא"כ שני שותפין כדמסיק בסוף הפיסקא: [צ] **שיכול לאוסרו.** אבל מסיק לקמן דמשום דשכירות ליומיה ממכר הוא אין יכול לאוסרו: [ק] **הלכך פריך בערכין היכי מצי דייר בו.** לאפוקי לפירושים הראשונים מאי מקשה דלמא דהא דיכול להקדיש היינו לאחר זמן השכירות משא"כ השתא לזה הפי' דאמרינן דימכור: [ר] **ומתוך זה נ"ל בו'.** לא כתבו כן בפ' השותפים וכתב

פלפולא חריפתא

[ז] **מותרין ליכנס לחצר.** פי' כשאין בו דין חלוקה דאם יש בו דין חלוקה אמרינן במס' נדרים פ' השותפין דכ"ע סבירא ליה דאסורים וכ"כ שם ברש הפרק וכן בטו"ד סי' רכ"ו ובפ' חזקת סי' ע' ל"ע ועיין עוד בדברים אלו בנדרים פ' השותפין סי' ג': [ח] **בסהו בראוי בו.** מרש סימן דלקמן: [ט] **שור תם בו' עד גמירא.** שמי בריימתות בגמ': [י] **הניח אבן על פי הבור.** מימרא דרבא דף נג ע"א: [כ] **ואדם אפילו שוטה.** גמרא דף נד ע"ב: [ל] **לפריקה לטעינה.** גרסי' ומלאה דפשיטא הוא דהא בחד קרא כתיבי ובקצור כ"א ל"ג כלל לטעינה: [מ] **ולהנהגה.** כ"כ רש"י:

קיצור פסקי הרא"ש

י השותפין שנדרו הנאה זה מזה [ז] מותרין ליכנס לאכל דיש בריירה וכל אחד נכנס לשלו. והממשכן מיתו או השכירו יכול להקדישו ולא לאוסרו בהנאה עליו: **יא** בור של שני שותפין שכסהו האחד ומלאהו השני מגולה ולא כסהו השני חייב והראשון פטור בכדי שידע ויכולת לחזיר ויכסנו. כסהו כראוי והתליע מתוכו נפל בו שור פטור: **יב** [ה] כסהו כראוי לשוורים ולא לגמלים ונפלו בו גמלים חייב ואפי' לא שכיחי ואפי' פקח ביום. ואי אתו גמלים וארעוהו ואתו שוורים ונפלו אי לא שכיחי גמלים פטור ואי אתו לפרקים חייב. כסהו כראוי לשוורים ולא לגמלים ואם יעברו גמלים יפלו מיד ושכיחי גמלים והתליע מתוכו ונפל בו שור פטור. נפל לפניו מקול הכרייה חייב בעל הבור. [מ] שור תם שדחף חבירו לבור ונפל לאחורי הבור חרץ לבור. הרא"ש בב"ק פ"ג סי' ד': תני רב חנניא לסיועי לרב. הרא"ש בב"ק פ"ה סי' ז': שור שדחף את חבירו לבור בעל השור חייב בעל הבור פטור. הרא"ש בב"ק פ"א סי' א': הניח אבן ע"פ הבור ובא שור ונתקל בה ונפל בבור. הרא"ש בב"ק פ"ה סי' ז': דף נג ע"ב שור ושור פסולי המוקדשין שנגחו. הרא"ש בב"ק פ"א סי' ע"ו:

דף נד ע"א **כלים בני מיתה נינהו** אמרי שבירתן זו היא מיתתן. הרא"ש בברכות פ"ז סי' ל"ה:

קובץ מפרשים

א) תוס' [גליון]: ב) אולי צ"ל ופרש"י וכן הוא בדפו"י [גליון] [וכ"ה בכת"י]. ג) **בעל הבור כל ג' חלקים.** צ"ל בעל הבור אלא ג' חלקים [ר' יצחק אייזיק חבר]: ד) **ול"ד לשור של פ"מ דהתם פטור וכו'.** ונראה דמחלק דוקא בשור פסולי המוקדשין שהוא פטור אמרינן דכל היכא דליכא לאישתלומי מהאי מישתלים מהאי אבל במודה בקנס בזה"ז דלא מיפטר אלא מכח דבזמה"ז אינן יכולין לגבות יש לדמותו לשנים וכו' וברח אחד מהן ובה"ג לא אמרינן דכל היכא וכו' ולעיל בפרק ג' כבר התבאר ועוד בחיבורי בחלק ח"מ הארכתי [הגהות ארץ צבי]

יא וראשון עד אימת מיפטר. רב אמר בכדי שידע. ושמואל אמר בכדי שיודיעוהו (א) רבי יוחנן אמר בכדי שידע ויסכור פועלים ויכרות ארזים ויכסנו. ב) ופר"י דוקא לראשון נותנין לו שיעור זה אבל שני שעבר ומלאו מגולה היה לו להושיב שומרים מיד. והתוס' פי' דה"ה שני אלא שאין צריך הודעה. וכן מסתבר דכך היה ראוי לחייב הראשון להושיב שומר כשידע כמו שני כשראהו מגולה. אלא זה וזה כיון שכסוהו כראוי ונתגלה אנוסין הם ואינן צריכין להושיב שומר. והלכה כרבי יוחנן כנגד רב ושמואל כדמוכח ברים מסכת יום טוב (דף ד:):

יב כסהו כראוי והתליע מתוכו ונפל בו שור או חמור פטור דאנוס הוא ולא אמר איבעיא ליה למיזל ומנקיט עליה. ואם כסהו כיסוי שיכול לעמוד בפני שוורים ואין יכול לעמוד בפני גמלים [ונפלו גמלים לתוכו] חייב ואע"ג דלא שכיחי גמלים. דאיבעי ליה למימס דלמא אתו גמלים. ואפילו פיקח ביום כיון שראהו מכוסה עבר עליו. ואי אתו גמלים וארעוה ואתו שוורים ונפלו. אי לא שכיחי גמלים פטור דאנוס הוא. [דף נב ע"ב] אבל אי אתו גמלים לפרקים חייב דאיבעי ליה לאסוקי אדעתיה. ואם כסהו כפי שיכול לעמוד בפני שוורים ואין יכול לעמוד בפני גמלים ואם יעברו עליו גמלים [ה] יפול הכיסוי מיד ושכיחי גמלים והתליע מתוכו ונפל לתוכו שור פטור. ולא אמרינן מיגו דפשע לענין נפילת גמלים הוי נמי פושע לענין נפילת שוורים על ידי התלעה. מידי דהוה אנפל לתוכו שור פיקח ביום דפטור ולא אמרינן מיגו דהוה פושע לענין פיקח הוי נמי פושע לענין פיקח:

[דף נג ע"א] **אמר** מר נפל לתוכו מקול הכרייה חייב. ואמאי נימא כורה גריס ליה אמר רב שימי בר אשי הא מני רבי נתן היא דאמר כל היכא דלא איפשר לאישתלומי מהאי משתלם מהאי. והלכתא כרבי נתן [א] דקיימא מתניתין כוותיה. וגם מילתא דרבא שור ואדם שדחפו את האדם לבור אתיא כרבי נתן *:

יג [דף נג ע"ב] **ובבור** בעל מוס שנפל לבור פטור ואע"ג דמותר לזרים. שנאמר והמת יהיה לו מי שהמת שלו יצא זה שאין המת שלו. ומהאי קרא ידעינן דאפילו פסולי המוקדשין שנפדו אם נפלו לבור פטור כיון דאין יכול להאכילו לכלבים וכ"ש בבור בעל מוס שאין לו פדייה. [ב] דאף אם נגח שור או נגחו שור פטור. ואם נפל לבור חמור וכליו על החמור חייב ועל הכלים פטור כדבנן דר' יהודה. [דף נד ע"ב] ואם נפל לתוכו שור חש"ו קומת ומהלך בלילה חייב. פיקח ביום פטור:

הגה"ה

ומכן הזה שור שדחף את חבירו לבור לא יצלם ג) בעל הבור אלא ג' חלקים אע"ג דליכא לאישתלומי משור דפלגא נחקא קנסא ד) ולא דמי לשור פסולי המוקדשין דהתם פטור דוקא בשור תרם אבל פיקח פטור בעל הבור שרגיל ליזהר להתרחק מן הבור כל כך שאין שוורים אחרים יכולין להפילו בתוכו. פר"י מהרי"ח:

שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תיקדש. משמע דבעודה ממושכנת אינו יכול להקדיש דאין כח להקדש לנטול כח המלוה שהיא ממושכנת בידו ותימה דלמר"ן בסוף אחיהו נשך (כ"מ עג:) רב מרי בר רחל משכן ליה עובד כוכבים ההוא ביתא לזל עובד כוכבים זמיה לרבא נטר תריסר ירחי שתא ושקל אגר ביתא ואמטיה לרבא כו' אלמא הפקיע המכר כמו של רב מרי שהיה לו לדור בבית הנה שהיה ממושכנת בידו והוקדש להעלות לו שכר המכר כחו והוקדש להעלות לו שכר לרבא וי"ל דאין זה הפקעת כח אלא לפי שהיה סבור רב מרי שהיה רבא חייב לו דמי המשכנתא במקום העובד כוכבים ולא רצה לדור בתלישו חנם משום רבית וא"ל רבא כדיימסה עבדינא לך דרבא לא מיחייב ליה מידי אלא העובד כוכבים וא"ת והא דאמר בפ' האומר משקלי עלי (ערכין כח. ושם) הקדישו משכיר הדר בו ומעלה שכר להקדש ופריך היכי דייר בית הא במעלה קאי דמשמע שבמן השכירות יכול להקדישה וי"ל דכח שיש לשוכר אינו יכול להקדיש אלא הוא והקדש שותפין בו ומיכר הבית ויקח זה דמי שכירות הבית והמותר להקדש אבל הכא מיירי שמקדיש כל השדה אף מה שאינו יכול להקדיש עכשיו אי נמי בהקדש ממש היה חל על שדה הממושכנת אף קודם שתפדה והכא מיירי שאוסר בקונם על המלוה לכשיפדנה דיכול להיות דשדה ממושכנת אינו יכול לאוסרה בקונם אף על פי שיכול להקדישה א) דלמוכח בערכין דיכול להקדיש יותר ממה שיכול לאסור בקונם ומתרלא בהכי הלי דפריך לעיל[ב] ומי איכא מידי דלילו השתא לא קדיש ולקמיה קדיש ומאי קשיא ליה דלמה לא תוכל להקדיש מעשה ידיה לאחר שתגרש מאי שנא מנכסי מלוג שיכולה למכור עכשיו לכשתתאלמן או תתגרש אלא ולאי אע"פ שיכולה להקדיש מידי דהוי אמכר לא תוכל לאסור ועוד יכול להיות דאפילו היתה מקדשת ידיה לשמיש לגמרי לא היה לאוי לחול הקדש כמו על שדה משום דבשדה חל ההקדש על גוף השדה בעודה ברשות המלוה וממילא יקדשו הפירות כשיצא הגוף מרשותו אבל ידיה אפי' הקדישו[ד] לשמיש אין נתפשות בהקדש ואפילו בעבד אמר רב[ו] דגופיה לא קדיש וכבן חורין מודו ר"ע ולכך אפי' הקדישו[ד] לגמרי אין להקדש לחול יותר מאוסר למלוה בקונם שדה הממושכן לו[ה]:

קונמות קאמרת בו. וא"ת א"כ כל אדם יפקיע כל ממונו מבעל חובו על ידי קונם ב) וי"ל דלא דווקא שעבוד דבעל כל הגשים ואפילו בלא נדר: אינה מניקה. אם אינה רוצה: עד

אלמנה רבנן אלא ה"ל דאלמנה לשעבודא דב"ח כדמוכח ברים המדיר (נקמן ע.) דפריך וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה ולימא דמפקע שעבודא ע"י קונם אלא ולאי דאלמנה נמי לשעבודא דאשה וא"ת בפ' אלמנה ניצמות (דף פו: ושם) גבי אלטלא דפרסוה אמיתנא אמאי קאמר רבא קנייה מיתנא הא אלמנה רבנן לשעבודא דאשה וי"ל דדווקא בקונמות אלמנה אלא יפקיע חובו אבל ההיא דפ' אלמנה דנאסר לכל העולם ליכא למיתם לכי ומפקיע מידי שעבוד כמו הקדש[ג] והא דאמר בהמוכל (כ"ק דף ג. ושם) דעבדי מלוג אין יוצאין בשן ועין לא נאים ולא נאשה דאלמנה רבנן לשעבודא דבעל אע"ג דאסרוה דמי להקדש פירא ליה לרבא בפרק אלמנה (יבמות דף סו:) כמ"ד[ה] נאשה אבל לא נאים א"נ ידיעה מידה כיון דאיכא פירות בחייה דאמרינן בהכותב (נקמן דף פא.): **הקדש** חמין וישחרור. כתבתי בהשולה (גיטין מ: ושם): **ארבע** יושבת בתדרא. אע"ג דבשלש נמי אינה עושה מכל מלאכות שהוזכרו במשנה מכל מקום עושה מלאכות קטנות שבבית שלא מאכר עוטמת עם אשת עם האדם לא פריך עוטמת ס"ד דדוקא הכא פריך דאמת לאשמועינן אלו מלאכות שהאשה עושה דקאי מעיקר מלאכה: **תני** רבי חייא אין אשה אל"א ביופי. לא פליג אלא אעוטמת ואופה ומניקה את בנה וכיולא בהן שמכמיהות יופיה אבל אעושה בכמר לא פליג דמעשה ידיה תמת מזוטות[ו]: **כגון** שנדרה היא וקיים לה הוא. אלסרה הגאת הנקה על עצמה שהיא נהנית בהנקה כדאמר לקמן[ז] הוא אומר שלא להניק והיא אומרת להניק שומעין לה משום לערא דידה וכי היא[ח] דשותה עליו ומניקתו מפני הסכנה אבל ליכא למימר דאסרה הנאת יניקתה עליו כיון דמשעבדא ליה אין הבדר חל[ט] והשתא פליגי דב"ש סברי דהוא נתן אגבא בין שיניה הלכך אינו כופה להניק פי' להשכיר מינקת וב"ה סברי היא נתנה אגבא בין שיניה וכופה להניק שתשכיר לו מינקת או תצא בלא כתובה: רבי

אף אם הי' מכירה, כלל אמרו המשועבדת לינק אינה רשאי להנשא עד כ"ד חודש ושאינה משועבדת לינק היא רשאי להנשא מיד וכ"ה אמרי' לקמן מניקה שמת בעלה בתוך כ"ד חודש ולא קתני מניקה סתם למימר דוקא שמת בעלה אבל אם נתגרשה א"צ להמתין, ובס' החולץ דאמרי' התם לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו דמשמע אפי' גרושה הא אמרי' התם ותיתי ותבעינהו ליורשין דאלמנא לא מיירי אלא באלמנה אבל בגרושה כיון שהיא יכולה להשליך בנה לבעלה למה היא צריכה להמתין אך אם הי' מכירה כופין אותה מפני סכנות הולד (והרב אומר אע"ג דמכירה נמי יכולה להנשא הגרושה אחר ג' חדשים):

מסורת הש"ס עם הוסופות

ה) כ"ק פט: יומות מו. סי: גיטין מ: נדרים פו:, ג) ע' תוס' לקמן סא. ד"ה הכניסה, ג) תענית דף לח., ד) [וסופסת פרק הן], ה) לעיל נב. [לקמן עח.], ו) [סס], ז) נדרים לה., ח) סא., ט) עמוד א, י) גיטין לח:, כ) וע' ר"ן נדרים מו: ד"ה היכי דמי, ל) ע' לשונם בזה בגיטין מ: ד"ה הקדש וע' ב"ק דף צ. ד"ה אלמוה, מ) בהחובל שם, נ) לעיל נח:, ס) שם קלה., ע) לעיל עמוד א.

תוספות ישנים

א) [וכן משמע לעיל דקאמר כשלמא אדם אוסר פירות מכיון עליו שכן אדם אוסר פירותיו על מכיון ומה כח הוא זה שיכול להקדיש אלא אע"ג דיכול להקדישם לא היה לו לאוסרם על מכיון שאינו בכשותו אע"פ אוסר ה"ה לאוסר פירות מכיון עליו. ת"ר]:

ב) [וי"ל שמלוה בעל חובו מתחרים והוא יפקע להם בעל כרחו ואע"פ שגם על אחרים יכול לאוסרו זה ולא לא יעשה שיהיה מופרש מכל אדם ומכיון המגיע דקאמר היכי מצי מדיר לה לא כמי לגמיר ע"י קונם ממפקיע דמקמתכלא דכי היכי דאלמוה לשעבודא דבעל ה"נ אלמוה לשעבודא דאדם לאסור. ת"ר]:

לעיין רש"י

אישקלויי"ר. פירוש מלגיע ומלגיל (כס"ר מגילה דף יג ע"א ד"ה מעלן):

הגהות וציונים

א) בשו"ת המיוחסות להרמב"ן סי' רמב ובנ"א מכת"י שמבתי: ב) ברש"י מהדו"ק ובס"א מכת"י נוסף אלא: ג) נ"א מכת"י רבנן לשעבודיה דבעל ולא תיקדש בלא דיל"מא אתי לאיהלופי בשדה שמישכנתי לך לאחר עשר שנים, וע' רא"ה. וע' הגרסא בנדרים פו ע"ב ובראשונים שם, וע' מאירי כאן: ד) ר"ל ליתא בהרבה כת"י, וע' רא"ה ור"ן להלן בגמ', וע' מ"מ: ה) ר"ל ליתא במשניות דפו"י ובהרבה כת"י, וכן ליתא בפיסקא לקמן סא ע"א וע"ש בתוס' הרא"ש, וע' תוס' לעיל ד ע"ב סוד"ה והצעת: ו) בכמה ראשונים וכת"י ואין: ז) בכמה ראשונים וכת"י לתכשיטיה: ח) ברוב הכת"י נוסף ובה"א מניקה: ט) צ"ל שאוסרה (באה"מ): י) צ"ל הקדישן (באה"מ):

ליקוטי רש"י

[ההתחלה בע"א]

אמרה כמי מי מהניא אין, שאני קונמות. דיינו הקדש דלקדושים הגוף דמיא דלא סני להו בפדיון בקדשי מזבח דאין לכם פדיון [נדרים פו.:]. הקדש. דווקא קדושת הגוף דאמר רבא כגון קונמות או בהמה לקרבן אם אינו כגד שפיקסו על המת

תוספות רי"ד

מתני' אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת ומבשלת ומניקה את בנה ומצעת לו את המטה ועושה בצמר הכניסה לו שפחה א' לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת שתים אינה מבשלת אינה מניקה את בנה שלש אינה מצעת לו את המטה ארבע ישבת בתדרא ר"א אומר אפי' הכניסה לו ק' שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זימה רשב"ג אומר אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובה שהבטלה מביאה לידי שיעמום: **טוחנת** ס"ד. פי' דמשמע שהיא תגלגל הרחים ואם הם רחיים של מים או של בהמה למה תגלגל היא את הרחיים דטריחא לה מילתא טובא: **אלא אימא מטחנת.** פי' להזמין החטין וללקט הקמח: **א"נ ברחייא דידה.** פי' שיש מקומות שטוחנין ברחיים קטנים של יד: **ומניקה את בנה** מתני' דלא כב"ש דתניא נדרה שלא להניק את בנה בש"א שומטת דד מפיה ובה"א כופה ומניקתה נתגרשה אין כופה אותה להניק. **ואם הי' מכירה כופה ומניקתה מפני הסכנה ומעלה לה שכרה.** דווקא גרושה אבל אלמנה חייבת להניק את בנה בלי שכר כמו שהיתה עושה בחיי בעלה ומ"ה אסורה להנשא עד כ"ד חדש והיתומים כופין אותה להניק (ומעלה) [ואין מעלין] לה שכר הנקה כ"א ניזונית מהן מזונות מרווחים ופותחין לה ממעשה ידיה כדין מניקה בחיי בעלה שאותו השעבוד שהי' מוטל עלי' להניק את בנה בחיי בעלה מוטל עלי' אף לאחר מיתתו, ורב צמח גאון ז"ל כתב שגם האלמנה מעלין לה שכר הנקה ואינו נ"ל. אבל כשגירשה פקע שיעבודו מעלי' ואינו כופה אותה אך אם הוא מכירה [כופה] ובשכר וגרושה מניקה כיון שאין מוטל עלי' להניק את בנה רשאי היא להנשא מיד וא"צ להמתין כ"א ג"ח

מסורת הש"ס

ו) כ"ק פט: יומות מו. סי: גיטין מ: נדרים פו:, ג) ע' תוס' לקמן סא. ד"ה הכניסה, ג) תענית דף לח., ד) [וסופסת פרק הן], ה) לעיל נב. [לקמן עח.], ו) [סס], ז) נדרים לה., ח) סא., ט) עמוד א, י) גיטין לח:, כ) וע' ר"ן נדרים מו: ד"ה היכי דמי, ל) ע' לשונם בזה בגיטין מ: ד"ה הקדש וע' ב"ק דף צ. ד"ה אלמוה, מ) בהחובל שם, נ) לעיל נח:, ס) שם קלה., ע) לעיל עמוד א.

אמנם לפי מה שביארנו בתי׳ של הנתיבות האיסור הוא ממעשה ידי׳ הנאת גופה א״כ לעולם יקשה דאמאי אסורין עליו הא לוקחין בשעבוד שעלי׳ וא״כ הוי כמו נתינת דמים והנאת נכסיו של האשה לא מלי אסרה עליו, ומפקיע מידי שעבוד ל״ש כאן דהא ליכא קונם כלל, וצ״ע על דברי הנתיבות.

ג) **ב״ה** שהבנני כעת דברי הנתיבות דהנה בתחלה נבאר, דהנה הא ודאי אם אסר ע״ע ידי׳ למעשיהן דאסור בהנאת מע״י אע״ג דשלו המה, דדוקא היא לא מלי אסרה משום דאלמוה לשעבודי דבעל אבל הוא דמלי אסר על נפשי׳ אסור ואע״ג דאם נאמר דמדינא לא מפקיע שעבוד מ״מ הא ע״י דמתפסי אידיס אסורין בהנאות של בידים, וכן אם אוסר או אסרה מע״י א״כ דמפקיע מידי שעבוד אסור בהנאתן של מע״י (ו) מכיון דאידש הנאון רבינו הנתיבות דרק משום בהקנאה משו״ה לא קנתה היא מגוף השבח, וא״כ הרי הקונם חל קודם הבקנאה, דדוקא אם בהקנאה והקונם הי׳ חלין כאחת אז לא הי׳ לו לחול, אבל הכא דבהקנאה הוא גופי׳ אחת מהנאות מע״י הוא, דשאני הקנאה זו משארי הקנאות דבאין ע״י קנין דבשעת עשי׳ נעשה עבור עלמה ואח״כ בשעת הקנאתה לא הי׳ נקרא שהוא נהנה ממע״י רק מגופה והנאת גוף לא אסרה עליו, אבל הכא דממילא נעשה שלו א״כ הוי זה בהקנאה הנאת מע״י דהמע״י מקנים לו השבח, וא״כ יש לה לעשות המע״י לקונם על הנאה זו גופי׳ לענין בהקנאה שיהא אסור עלי׳ בהקנאה זו, וא״כ חל הקונם קודם בהקנאה וע״כ אסור בהן לעולם כ״ז שהנה ממע״י ע״י הקונם שחל בתחלה בשעת עשי׳ שהי׳ בהם ממש, אבל (ז) בשליחא דאיגרתא דאין בהם שבח ולאו משום הקנאה אתי עלה א״כ לא הוי בהן ממש ובגדרים בעינן יש בהן ממש. וע״כ כתב הרא״ש בתשובה (ח) דלא מלי האומן לאסור הבגדא, והוא דהליור אין בו ממש והוי כמו שליחא דאיגרתא. ומגבד זה דברי הרא״ש אזלי בתר שעשה כבר, אבל בהקדש לעולם לא מלי אסרה עליו דעל מה יחול בהקדש על זו בהנאה לחוד כיון דליכא בהו דבר מסויים, ב״ה שהבנני זה הודות לשמו יתברך ויתעלה.

סימן ט

איזה הערות בדיני קונם

א) **התוס׳** בכתובות דף נ״ע: בתי׳ בשני חלקו בין בקדש לקונם דבהקדש יכול להקדיש בשדה בממושכנת אף קודם שתפדה, אבל בקונם אינו יכול לאוסרה קודם שתפדה והביאור הוא דהקדש הוא חל על הגוף, דהגוף נתפס בהקדש וממילא הפירות של הקדש, וקונם עיקר חלותו הוא לענין שנתפס חלות על הגוף לפירות, וע״כ לא יוכל קונם להפקיע שעבוד השוכר דהוא אינו בעלים על כח הגוף לפירות, משא״כ הקדש דהתפסתו הוא על גוף שלו.

והנה רבנו הגאון רעק״א זיע״א כתב בחידושיו לכתובות (א) דקושית הרשב״א שהקשה על פירוש דיקדשו ידי לעושיהן היינו כמו דקל לפירות והקשה דהא אינם לומחות מן בידים ואיך יכול להתפים קנין כזה על ידים למעשיהם שיהי׳ בעלים על היד לענין מע״י, דהא ליכא זכות ממון כזה בבידים לענין שהמע״י יהי׳ שלו דאפי׳ כל היד שלו ג״כ לא יהי׳ בעלים על המע״י דמה שהיד שלו לא יעשה שבשביל זה יהי׳ המע״י שלו, וכתב רבינו הגאון רעק״א דעל קונם ליתא לקושיא זו, דהא גבי נדרים איכא דין נכסי׳ להנאותיהן שאסר הנאת נכסיו על חבירו דליכא כאן שום איסור על חפץ מסויים (ב), אבל בהקדש ליכא לא גוף להנאותי׳ ולא נכסי׳ להנאות, וא״כ מכיון דבקונם יש אופן חפצא שאוסר נכסי׳ להנאותיהם, וע״כ שייך קונם על בידים שפיר לענין מע״י, משום דהמע״י המה הנאות על בידים ואולם קונם עיני בשינה גם בהקדש שייך ידים למעשיהן ופי לדבורי, וע״כ גם בקונם הוי זה חפץ מסויים, וצ״מ לענין

(ו) ואע״ג דאין אומן קונה בשבח כלי מ״מ אסור.

(ז) ועיין בבא קמא דף נ״ע.

(ח) שהובא לעיל בסימן ז׳.

(א) בדף נ״ח.

(ב) רק על הנאות לחוד ועיין לעיל בסי׳ ח׳ אות א׳.

מה שכבר מושכר וכיון דחזינן דמ"מ כשיש לו בהן תפיסת יד יכול לאסור הא מוכח דלכו"ע יכול לאסור אפילו מה שכבר משועבד לאחר וא"כ מאי ראי' מהא דהשותפין שיכולין לאסור דבר המשועבד הא שאני התם דאית למדיר תפיסת יד שגם הוא משתמש בחלר וכעת ל"ע גדול.

ג) **כתב** הר"ן ז"ל עוד [בהא דבאין לו תפס"י לא מצי לאסור דבר המושכר ובערכין מוכח דיכול להקדיש דבר המושכר וגם למה לא נאמר קונמות מפקיעין מידי שעבוד] ואחריס תרצו דהאי מושכריס דהכא לאו מושכריס כעין שכירות אחר דעלמא כו' אלא הקרקע היא של מחזיק לעולם ומוריש לבניו אלא שנותן דבר ידוע בכל שנה לבעלים הראשונים וכל כה"ג קנין הגוף מקרי ולא שעבוד בלבד שיפקיענו קונם כו' עכ"ל ולכאורה ל"ע דזהו סברת ר' יהודא בספ"ק דביכורים דכה"ג חשיב שדהו ומפרש בירושלמי דמיירי באריסי בתי אבות ואריס לעולם, ולכאורה משמע דקיי"ל כרבנן דרבים ניהו ורבנן סברי דגם כה"ג לא קרינן בי' מארלך, ואולי יש לחלק שכירות בית משכירות שדה, דשכירות בית הבד ומרחץ בכה"ג הוי כמכירה שאין לריך אלא ליתן דמים סכום קצוב בכל שנה אבל אריס או חוכר דלריכין דוקא ליתן מפירות של אותה שדה כדאיתא בהמקבל מחשבא אכתי שדהו דבעה"ד טפי שעדיין ברשות בעלים קאי ואינו נקראת אצל האריס מארלך אע"פ שמכורה לו אלעולם ואכתי ל"ע.

ד) **כתבו** התוס' כתובות נ"ט ע"ב ד"ה שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדש דקדשה ומשמע דמעכשיו א"א לו להקדיש שדה הממושכנת דקשה מהריא דערכין דמוכח דיכול להקדיש מעכשיו דבר המושכר וי"ל כו' א"כ בהקדש ממש הי' חל על שדה הממושכנת אפילו קודם שתפדה והכא [בשדה זו לכשאפדנה תקדש] מיירי שאוסר בקונס על המלוה לכשיפדנה דיכול להיות דבשדה ממושכנת אינו יכול לאוסרה בקונס אע"פ שיכול להקדישה כו' ומיתרלה בהכי האי דפריך לעיל ומי איכא מידי דאילו השתא לא קדיש ולקמי' קדיש ומאי קשיא לי' דלמה לא תוכל להקדש מע"י לאחר שתתגרש מ"ש מנכסי מלוג שיכולה למכור עכשיו לכשתתאלמן או תתגרש, א"ו אעפ"י שיכולה להקדיש מידי דהוי אמכר לא תוכל לאסור עכ"ל ולריך ביאור מ"ש קונס מהקדש דהקדש חל על דבר המושכר או ממושכן וקונס אינו חל, ואין לומר כמש"כ הר"ן ז"ל בשם ר"ת ז"ל דאלמוהו רבנן לענין קונמות, כדי שלא יפסיד השוכר, דהא האי דאמרי' שדה זו לכשאפדנה תקדוש הוא בהשקלא וטריא דסוגיא קודם שידענו כלל ענין אלמוהו רבנן, דבסוף הסוגיא שם הוא דמסיק הגמרא אלמוהו רבנן ע"ש וכן בהא דכתבו התוספות דבהכי מיתרלא הא דפריך ומי איכא מידי דהשתא לא קדיש ולקמי' קדיש, דאע"פ שיכול למכור ולהקדיש לכשתתגרש מ"מ סבר דלאסור בקונס אינו יכול אפילו לכשתתגרש דקונס שאני, בזה א"א לומר כלל מטעם אלמוה רבנן דלענין לאחר שתתגרש ויבא להיות שלה לגמרי לא שייך כלל אלמוה רבנן לשעבודא דהא ליכא אז שעבוד, וכן מבואר בגמרא שם במסקנא דלענין לאחר שתתגרש לא אלמוהו רבנן כלל, וע"כ דכונת התוס' דמעיקר הדין קונס שאני מהקדש דאעפ"י שיכול להקדיש דבר המושכר וממושכן מ"מ אינו יכול לאוסרו בקונס ואפילו שיחול לאחר שיחזור הדבר אצלו וע"ש בטעמא דמלתא וראיתי באו"ש פי"ב מזכיי' הי"ג שתמה בזה דאדרבא קונמות עדיפי דקדושת הגוף ניהו ומפקיעין מידי שעבוד יותר מהקדש קדושת דמים ונהי דזהו לפי המסקנא ואכתי לא קיימינן עכשיו דקונמות מפקיעין מידי שעבוד מ"מ מאי גריעותא דקונס משאר הקדש, וכתב האו"ש דיותר מחוור בזה מה שפירש הריטב"א ז"ל דאינו

מקדיש הקרקע עצמה רק הגוף לפירות, והזכות דגוף לפירות כבר קנוי לשוכר או למי שממושכן לו ע"ש באו"ש.

ולענ"ד נראה דזהו גמי טעמא דהתוספות דקונמות גריעי מהקדש לענין לאסור דבר הממושכן משום דכל קונס פרטי אינו כמקנה קנין הגוף אלא כמקנה גוף לפירות דכיון דלאחרים אינו קדוש כלל רק כלפי המודר ע"כ שעלה גוף הדבר לא הוקדש בקדושת קונס דא"כ הי' לו להיות אסור אכו"ע אלא מתפיס קדושת הקונס לגבי אותן הנאות שיהנה המודר בלבד והרי זה כמתפיס קנין דקל לפירות וה"ג הגוף קדוש לגבי פירות שיהנה מודר זה, ולכן א"א לחול על דבר המשועבד לאחרים לאותן פירות דהו"ל כאילו נמכר הגוף לפירות וכל כמה דלא ידעינן דקונמות מפקיע מידי שעבוד הסברא הוא שאין מקום לקונס לחול כלל לגבי פירות דהנאת המודר כיון דלגבי אותן פירות כבר קנוי הוא לשוכר אבל מקדיש הקדש גמור ולא הקדש לפירות בזה שפיר חל על דבר המשועבד שהרי עכ"פ הגוף שלו ונתפס הקדושה על עצם הגוף ואף שלא הופקע ק"פ של השוכר מ"מ א"א ליהנות ממנו שהרי נהנה עכ"פ מגוף דבר הקדוש, וזהו כעין תירוץ התוספות שכתבו שם אמ"ז ועוד יכול להיות דאפילו מקדשת ידי' לגמרי לא דמי למקדיש שדה המושכר דמבואר בערכין דקדוש משום דאת השדה יכול להקדיש את גופה וממילא יקדשו הפירות לכשיגאלו אבל ידיס עצמו איגס נתפסות בהקדש ואפילו בעבד אמר רב גופי' לא קדיש, ורק הקדש לפירות יכולה לעשות על ידי' והקדש כזה אינו ראוי לחול יותר מאוסר למלוה בקונס שדה הממושכן לו אח"ד התוס' ומשמע לענ"ד בהדיא מסוף לשונס ז"ל דהיינו גמי טעמא דקונס אינו חל על דבר הממושכן משום שגם ענין הקונס אינו אלא כמקדיש גוף לפירות וזהו כסברת הריטב"א ז"ל שהביא האו"ש.

וזהו גמי כוונת הרינב"א ז"ל שהביא הרא"ש ז"ל בב"ק פ"ב סימן י' ורינב"א פירש אע"ג דמשכיר יכול להקדיש אין יכול לאסור שאין ההנאה שלו, מאחר שהשכירו לאחר [פי' והקונס אינו אלא אוסר הדבר לגבי אכילת ההנאה וזה אינו שלו] וכדמסיק הרא"ש ז"ל שם בסוף וז"ל ומתוך זה נ"ל דבהקדש שחל על גוף הקרקע אע"פ שמשכנו או שהשכירו יכול לאסור [ע"י ההקדש] חלק שיש לו בו, אבל איסור הנאה [דקונס] שאינו חל על גוף הקרקע אלא אוסר הנאתו על הדר בו, כל זמן שהוא שכור ביד אחרים אין ההנאה שלו דשכירות ליומי' ממכר הוא והרי מכר הנאתו עכ"ל וכוונתו ז"ל נראה ברור דשכירות עדיף משעבוד בעלמא דהוי כמכור לפירות ומשו"ה לגבי פירות דהנאה אינו יכול לאסור דהוי אינו שלו וכמש"ת משא"כ מקדיש גמור שעכ"פ הגוף עצמו שיש לו הוקדש והשוכר והקדש שותפין בו וכמש"כ שם הרא"ש ז"ל.

ומסיק הרא"ש ז"ל דאע"פ דדבר המושכר אינו יכול לאסור בקונס מ"מ שפיר השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחנר אע"פ שמשועבד לחבירו בדבר שאין בו כדי חלוקה שאינו יכול למוגטו מליכנס מ"מ הנאה שלו הוא ויכול לאוסרה עליו, ונראה פשוט דכוונתו ז"ל דהאי זכות של דריסת הרגל בחלק של חבירו אינו אלא שעבוד בעלמא ואכתי מחשבא שלו משא"כ שכירות דעדיפא משעבוד והוא כמכירת גוף לפירות וממש"כ בעה"י בקה"י שביעית סימן א'.

וצל"ע בהא דהקשה משותפין שנדרו דאסורין אע"פ שמשועבד לחבירו והרי התם שאני דאכתי יש להמדיר תפיסת יד וכל שיש תפיסת יד למשכיר הא תנן דנאסר המודר, וכמו שהקשינו לעיל אות ב' ול"ע.

ועפ"ז מבאר הקה"י סברת הי"מ בר"ן, שמחלקים בין היכא דהמשכיר קיבל כסף להיכא דלא קיבל, דאם לא קיבל הוי המרחץ ברשותו דכיון שמרויח ממנו נחשב משתמש בו והוי ברשותו.

ח] ר"ן ד"ה היכי וכו' דהא מ"מ גוף המרחץ של משכיר הוא ויכול לאסור אותו על השוכר עצמו כדאמרינן בערכין המשכיר בית לחבירו והקדישו וכו' – הר"ן בקושיתו מדמה אוסר בקונם להקדש.

ויש בזה כמה שיטות. א. הר"ן סובר דדוקא קונם מפקיע מידי שעבוד, אבל הקדש של קדושת דמים סובר הר"ן כמו רש"י שס"ל [בב"ק צ. וכן בגיטין מ:] שאינו מפקיע מידי שעבוד, ולכן בהקדש אינו יכול לאסור על השוכר או השותף.

היוצא משיטת הר"ן ששותף או משכיר יכולים לאסור בקונם ואינם יכולים להקדיש.

ב. התוס' [ב"ק נא: ד"ה השותפים] מדמים אוסר בקונם למקדיש הקדש וכן מדמים שותף שאוסר על שותפו למשכיר שאוסר על השוכר. היוצא משיטת התוס' שבין שותף ובין משכיר יכולים בין לאסור בקונם בין להקדיש.

התוס' הוכיחו מהגמ' בערכין דיכול השוכר להקדיש ולאסור על השוכר, והר"ן דוחה דמיירי במשכיר בית סתם ולא במשכיר בית זה ולכן יכול המשכיר להקדישו ולהשכיר לו בית אחר אבל במשכיר בית זה אינו יכול להקדישו.

ג. הרא"ש [ב"ק נא:] מביא את הריצב"א שחולק על תוס' וס"ל שהמשכיר יכול להקדיש ועי"ז נאסר על השוכר אבל אינו יכול לאסור עליו בקונם, וכן כתבו התוס' [כתו' נט:] שיש חילוק בין הקדש לקונם.

הרא"ש מבאר שיכול להקדיש כיון שהקדש חל על גוף הקרקע אבל בקונם אוסר הנאתו על הדר בו וכיון שהוא מושכר אין ההנאה שלו דהרי מכר הנאתו. ומבארים הברכ"ש [נד' סימן ט] והקה"י [נד' סי' לא] דקונם גרוע מהקדש משום דקונם פרטי שאוסר רק כלפי המודר אין האיסור נתפס בגוף החפץ אלא לגבי אותם הנאות שיהנה המודר ואותם הנאות כבר קנוים לשוכר אבל במקדיש הקדש חל ההקדש בגוף החפץ ולכן נאסר על השוכר.

ומקשה הרא"ש למה גבי שותפים יכולים לאסור בקונם זה על זה. ותירץ דגבי שותף ההנאה של הנודר ולכן יכול לאסור על חבירו. ומבאר הקה"י דשכירות הוי כמכר לגבי פירות דהיינו לגבי ההנאות מהדבר השכור ולכן א"א לאוסרו על השוכר, אבל בשותפים הוי זכות השתמשות בחלק חבירו זכות בעלמא ואכתי נחשב של נודר ולכן יכול לאוסרו על חבירו.

היוצא משיטת הרא"ש שמשכיר יכול להקדיש ואינו יכול לאסור בקונם, ושותף יכול להקדיש או לאסור בקונם.

ד. שיטת ר"ת [הובא תוס' לעיל מו.] דמשכיר יכול להקדיש או לאסור בקונם כללי על השוכר, אבל אינו יכול לאסור עליו בקונם פרטי דאלמוה רבנן לשעבודא דשוכר.

ט] בא"ד – כדאמרינן בערכין המשכיר בית לחבירו והקדישו וכו' – הר"ן מקשה, וכן מקשים התוס' [מו.] דהכא תנן שהמשכיר מרחץ לחבירו אם אין לו בהן תפיסת יד [היינו שאין למשכיר חלק ברווחים של המרחץ] אין המרחץ נאסר על אדם שמודר הנאה מהמשכיר, וקשה למה אינו יכול לאסור דבר המושכר כמו שיכול להקדיש.

א. הריצב"א [ב"ק נא:] הוכיח מזה שיש חילוק בין להקדיש לבין לאסור בקונם [והסברא כנ"ל באות ח].

ב. התוס' והר"ן בשם תוס' תירצו דאה"נ אם אסר בפירוש יכול לאסור, אלא דמתנ' בנד' מיירי

באוסר הנאתו סתם דאמדינן דעתיה שאין כוונתו על מה שהשכיר.

ג. הר״ן והרא״ש [סי׳ ב] תירצו בשם ר״ת דקונם שאני מהקדש משום שאלמוה רבנן לשעבודא דשוכר בקונם פרטי, אבל הקדש שחל איסור על כל העולם חל משום דמפקיע מידי שעבוד דשוכר. ומבואר דשיטת ר״ת שגם הקדש של קדושת דמים מפקיע מידי שעבוד.

ד. הר״ן מביא יש מתרצים על פי הירושלמי שמחלק בין היכא דהשוכר שילם עבור השכירות שאז אין המשכיר יכול להקדיש לבין היכא דלא שילם שאז המשכיר יכול להקדיש. והרא״ש [שם] תמה מה זה תלוי בהקדמת השכירות, הרי גם אם לא שילם קנה קנין שכירות בבית. הקה״י [נד׳ סימן לא] מבאר דהיכא שהבית מושכר הוי אינו ברשותו של המשכיר להקדישו, ורק אם עדיין לא קיבל שכרו נחשב הבית ברשותו, דאע״פ שאינו יכול לגור בו מ״מ משתמש בו משכיר בזה שמרויח דמי השכירות, ולכן מיקרי ברשותו להקדיש.

ה. הר״ן חילק דבערכין מיירי במשכיר בית סתם ולכן חל ההקדש דיכול ליתן לשוכר בית אחר אבל במשכיר בית זה אין המשכיר יכול לאסור הבית על השוכר ע״י הקדש. ומבואר דהתוס׳ והר״ן נחלקים האם היכא דהקדיש המשכיר וחל הקדש, האם נאסר על השוכר לגור בבית, דהר״ן ס״ל דלא נאסר דכיון ששכר נהנה משלו, ותוס׳ ס״ל דנאסר, והטעם כתבו התוס׳ ב״מ [צט.] והרא״ש אצלנו כיון דגוף הבית קדוש וחלק השוכר מעורב בשל הקדש, כלומר השוכר נהנה גם מהחלק של הקדש.

הקובץ הערות [סימן נב-א וכ״כ הקו״ש פסחים אות קיא וזכרו״ש סימן א-ח בהערה ושי׳ ר׳ שמואל מכות אות תמג] מבאר שהתוס׳ והר״ן נחלקו בגדר איסור הקדש דהר״ן סבר שהאיסור משום גזל גבוה ולכן כאן שהשוכר גר משום זכותו ליכא גזל ולכן שרי, אבל התוס׳ סברי דהאיסור משום שאסור להנות מדבר של הקדש וגם כאן נהנה משל הקדש.

ו. הר״ן מתרץ שלא שייך הכא שיחול הקונם ויפקיע מידי שיעבוד, כיון שאינו אוסר על השוכר עצמו אלא על אדם אחר, וכיון ששיעבוד השוכר נשאר קיים, נחשב שהאדם האחר נהנה משל שוכר.

י) בא״ד – ור״ת ז״ל תירץ אבל בקונם פרטי כיון דלא דמי להקדש אלמוה רבנן לשיעבודיה דאידך דלא ליפקע ליה – ר״ת מתרץ שכאן הוי קונם פרטי שאינו מפקיע מידי שיעבוד ולכן הנדר חל. ולכאורה צ״ב דהא דקונם פרטי אינו מפקיע היינו משום דאלמוה רבנן לשיעבודיה דשוכר וזה שייך אם היה עושה קונם על השוכר, אבל כאן עושה קונם על אדם אחר ומה שייך לומר בזה אלמוה לשיעבוד. וי״ל דכיון דאלמוה לשיעבודיה דשוכר, לכן השוכר נקרא הבעלים על המרחץ [ולא המשכיר], והרוחץ נהנה מהשוכר ולא מהמשכיר, ונראה דלזה מתכוון הקרבן נתנאל [אות ב].

יא) בא״ד – דהא אע״ג דהקדש מפקיע מידי שיעבוד ה״מ הקדש מזבח אבל הקדש בדק הבית לא כדעת רש״י ז״ל ושלא כדברי ר״ת ז״ל וכו׳ – שיטת רש״י [גיטין מ:] שקדושת דמים אינו מפקיע שיעבוד, וכ״כ התוס׳ בגיטין. שיטת ר״ת שאף קדושת דמים מפקיע, וכ״כ התוס׳ [ב״ק דף לג:] שר״ת פליג על רש״י שסובר שרק קדושת מזבח מפקיע מידי שעבוד.

שיטת הרמב״ם [ערכין ז-יד ומלוה יח-ז ע״ש במ״מ] שגם קדושת דמים מפקיע שעבוד. הראב״ד [הל׳ ערכין] משיג, ומחלק בין קדושת הגוף לקדושת דמים.

רש״י בגיטין מביא ראיה מהגמ׳ [ערכין כג:] מי שהקדיש והיה עליו בעל חוב, מוסיף דינר ופודה את הנכסים, דהיינו ההקדש [קדושת דמים] אינו חל,